

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет**

Міжнародний науково-методичний семінар

**НОВІТНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ
У ВИКЛАДАННІ МОВ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ**

(матеріали семінару)

20 лютого 2020 року

Харків – 2020

УДК 81`36: 811.161.1+811.161.2.

Міжнародний науково-методичний семінар «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам»: матеріали семінару, м. Харків, 20 лютого 2020 року. – Харків: ХНАДУ, 2020. – 161 с.

У збірнику презентовано теоретичні та практичні дослідження вітчизняних і закордонних учених філологів у галузі викладання російської та української мов як іноземних.

Відповідальний за випуск:
кандидат педагогічних наук,
доцент Безкоровайна Л.С.

*Андреева Ольга Юрьевна,
Запорожский государственный
медицинский университет,
г.Запорожье, Украина
olgaandreeva1007@gmail.com*

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ЯЗЫКОВОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ

В современном динамично развивающемся поликультурном мире, а также в условиях глобализации коммуникативная компетенция является ключевой для любого современного специалиста. В роли главных мер бытия человека чаще всего выступает многообразие перемен, которыми охвачены базовые сферы жизни – культура, технология, познавательная практика, экономика, коммуникативные отношения. Под высоким уровнем владения украинским или русским как иностранным языком понимается свободная речь в бытовой и профессиональной сфере (отсутствие языкового барьера) отсутствие в речи грамматических ошибок, достаточный словарный запас. Высокий уровень языка подразумевает в первую очередь высокий уровень коммуникативной компетенции.

Мировой и отечественный опыт свидетельствует об активном внедрении информационных технологий в образовательный процесс. Этот опыт свидетельствует также, что развитие компьютерной техники способствовало созданию качественно новых технологий обучения, которые активно применяются при изучении различных учебных дисциплин, в том числе украинского и русского как иностранного. В большинстве зарубежных и украинских вузов активно применяются компьютерные технологии для обучения студентов иностранному языку. Компьютерные технологии обучения представляют собой неотъемлемую часть традиционного педагогического

процесса. Они выполняют задачу усовершенствования труда преподавателя и сокращения затрат его рабочего времени, за счет переноса акцента в учебном процессе на компьютерные технологии обучения под его руководством. Современный мультимедийный компьютер, как носитель компьютерных технологий (представление полноценного цифрового видео, анимация, компьютерные обучающие игры, качественное воспроизведение звука, возможность записи, анализа, воспроизведения и последующего визуального отображения интонации говорящего и многое другое) — это идеальный помощник преподавателя и неотъемлемая составная часть компьютерной технологии обучения иностранному языку.

Информатизация сферы образования Украины создает благоприятные условия для использования компьютерных технологий в изучении украинского и русского как иностранного языка. Но существующие технологии недостаточно полно раскрывают их позитивный потенциал и не обеспечивают требуемого качества языковой подготовки будущего специалиста. Эффективность его языковой подготовки с применением компьютерной технологии может быть обеспечена, если:

- компьютерная технология изучения иностранного языка отражает требования Государственного образовательного стандарта специальности, доступна преподавателю и студенту, носит дифференцированный характер, позволяя удовлетворять потребности студентов, имеющих разный уровень языковой и компьютерной подготовки;

- дидактическое обеспечение компьютерной технологии позволяет преподавателю творчески реализовывать ее потенциал, дает ему основу для дальнейшего совершенствования уровня и качества этой технологии с учетом целей профессиональной подготовки будущих специалистов и особенностей учебной группы;

- компьютерная технология и ее дидактическое обеспечение позволяют реализовывать ее не только на занятиях, но и в самостоятельной работе студентов;

- уровень аппаратного обеспечения лингафонного кабинета в полной мере соответствует потребностям новейших информационных технологий, реализуемых в современных обучающих программах по украинскому и русскому как иностранному языку;

- обеспечивается необходимая компьютерная подготовка и преподавателя, и студентов, а также мотивирование использования ими компьютерной технологии изучения языка.

Однако применение компьютерных технологий для обучения студентов украинскому и русскому как иностранному языку обуславливает ряд противоречий:

1. Между высоким уровнем развития компьютерных технологий, применяемых в обучении иностранным языкам и другим предметам, и низким уровнем применения данных технологий в реальном учебном процессе отдельных вузов, недостаточной разработке и освещении данного вопроса в специальной литературе.

2. Между потребностью педагогической практики в высокоэффективном обучении иностранным языкам и несоответствием содержания компьютерных обучающих программ государственному образовательному стандарту по иностранным языкам для высших учебных заведений.

3. Между процессом постепенного перехода от традиционных форм обучения и существованием этих форм одновременно с появлением, становлением и развитием новых форм обучения, построенных на применении компьютерных технологий обучения. Проблема разработки дидактического обеспечения для компьютерных технологий обучения иностранным языкам не нашла достаточного отражения и научного анализа как в зарубежных, так и в отечественных работах.

Наиболее благоприятными педагогическими условиями применения компьютерной технологии обучения студентов украинскому и русскому языку являются: соответствие объема и содержания учебной информации, реализованной в компьютерной технологии обучения, государственному

образовательному стандарту по иностранному языку; готовность аппаратного и программного обеспечения компьютерного лингафонного кабинета; готовность преподавателя для проведения занятий по иностранному языку в компьютерном лингафонном кабинете; готовность студентов изучать иностранный язык в компьютерном лингафонном кабинете и электронной библиотеке вуза.

Разработанная технология обучения студентов иностранному языку, по сравнению с ранее используемыми в образовательном процессе, несет в себе новые возможности по: контролю за ходом и результатом занятия; управлению познавательной деятельностью студента; предоставлению информации; обеспечению дифференцированного подхода к студентам; сохранению результатов работы каждого студента в виде, пригодном для дальнейшей статистической обработки.

В реализации компьютерной технологии сохраняется ведущая роль преподавателя: он создает компьютерную программу обучения в соответствии с государственным образовательным стандартом, работает над её совершенствованием, обеспечивает обучение студентов языку с применением компьютерной технологии.

Дидактическое обеспечение информационной технологии обучения иностранному языку представляет собой определенный комплекс. Такой комплекс включает собственно дидактическое (содержательное), информационное, технологическое (компьютерная программа изучения языка, представленная на компьютере преподавателя и компьютерах студентов), методическое (методические рекомендации преподавателю и студентам), познавательно-деятельностное (описание методики управления познавательной деятельностью студента на занятии) обеспечение.

Основными типами компьютерных технологий изучения иностранного языка, получивших внедрение в украинских вузах, являются следующие: информационного характера: тексты, словари, иллюстративный материал; программы, направленные на решение частных образовательных задач:

тренажеры; компьютерные игры; контролирующие программы; справочные системы; образовательные программы.

Оценка качества информационной технологии осуществляется по составляющим (направлениям): уровень владения украинским или русским как иностранным языком; профессионально - деловая и бытовая направленность подготовки; объем языковой подготовки. Критериями оценки являются: аудитивно-письменной, речевой, прагматической адекватности, соответствие государственному образовательному стандарту.

Литература:

1. Агеев В.Н. Электронные учебники и автоматизированные обучающие системы.-М.: 2001.-79 с.
2. Аджемов А.С. Единое образовательное пространство на основе инфотеле-коммуникационных технологий // Сети и системы связи. 2001. № 11. С. 2023.
3. Гатиатуллина Э.Р. Проблематика и истоки исследования социальной идентичности // Научные проблемы гуманитарных исследований. 2011. № 11. С. 269-274.
4. Гиркин И.В. Новые подходы к организации учебного процесса с использованием современных компьютерных технологий // Информационные технологии, 1998, № 6. С. 44-47.
5. Потатуров В.А. Культура и цивилизация: диалектика взаимоотношений (методологические аспекты) // Образовательные ресурсы и технологии. 2014. № 3(6). С. 52-62

Артьомова О.І.,

Ушакова Н.В.

*Харківський автомобільно-
дорожній університет*

м.Харків, Україна

e-mail: olechka.artiomova@gmail.com

[ushakova natali@ukr.net](mailto:ushakova_natali@ukr.net)

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ (РОСІЙСЬКОЇ) МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ ЯК СПОСІБ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

З кожним роком зростає інтерес до нетрадиційних форм проведення занять та до комунікативної спрямованості сучасних освітніх технологій. Ця робота присвячена використанню в педагогічній практиці комунікативних ігор, спрямованих на закріплення мовних конструкцій, запам'ятовування лексичних одиниць і вдосконалення навичок зв'язного, діалогічного мовлення.

Дослідженням гри як психологічного, філософського, соціального феномена займалися Ф. Шиллер, Й. Хейзінга, Г.-Х. Гадамер, З. Фрейд, Ю.М. Лотман та інші. Проблемами ігрових технологій в методиці російської та української як іноземної займалися дослідники Н.Л. Федотова, Н.Л. Шибко, Л.С. Крючкова, Н.В. Мощинська, Н.Б. Бітхтіна, Е.В. Вайшноре.

Схильність до гри у людини закладена на рівні інстинкту. Гра дана нам поза нами і до нас, вона взагалі не вимагає самої нашої присутності, щоб бути. Бути, виявляючи себе саме як гра, в своїй неприборканій життєтворчості. А це означає, що, ледь знайшовши буття, людина знаходить і саме гру, стає «людиною граючою» [5, с.41].

Ігрові завдання допомагають створити на занятті особливу атмосферу, яка сприяє творчому розвитку студента, допомагає зняти мовний та психологічний бар'єр, відтворити умовно-реальну мовну ситуацію для розвитку

комунікативних навичок, ознайомитися з культурою країни, мову якої вони вивчають.

Залежно від цілей і завдань уроку можуть бути використані різні ігри. Вони можуть пропонуватися в процесі закріплення навчального матеріалу на етапі його активізації в мові учнів. Фонетичні ігри допомагають поліпшити вимову українських (російських) звуків, розвивають «фонетичний слух». Лексичні ігри активізують мовну і розумову діяльність студентів. На початковому етапі можна використовувати різні типи кросвордів, які студенти завжди виконують із задоволенням, гру "Лото" для повторення числівників. Граматичні ігри допомагають правильному вживанню різних мовних зразків, розвивають мовну активність. Наприклад, гра «Картинка» спрямована на розвиток уяви у студентів і відпрацювання вивчаемого в цей період граматичного матеріалу. Студенту або групі студентів видається картинка природи, людини і та ін.. Студенти по картинці складають розповідь. Ігри-інсценізації допомагають уточнити уявлення про різні побутові ситуації, дають уявлення про норми мовного етикету і поведінки. Крім цього, вони можуть використовуватися і як спосіб контролю знань і умінь.

Рольові ігри формують у студентів здатність зіграти роль іншої людини, побачити себе з позиції партнера по спілкуванню. Наприклад, можна провести рольову гру «У лікарні». В рамках цієї гри студенти повинні навчитися ставити запитання про самопочуття, вміти викликати «Швидку допомогу», записатися на прийом до лікаря, називати симптоми захворювань і т.д. В якості реквізиту може служити термометр, стетоскоп, бланки рецептів, тонометр. У грі «Магазин одягу» студенти повинні вивчити назви різних видів одягу, розрізняти кольори, розміри, вміти пояснити, чому їм подобається та чи інша річ. Для гри «У ресторані» можна використовувати картинки або фотографії (молода дівчина, офіціант, літня людина, вегетаріанець, шеф-кухар) .Студенти вибирають картинку навімання, після чого розігрується діалог.

Таким чином, гра є повноцінною частиною навчального процесу, важливість якої визначається можливістю стати сполучною ланкою між

процесом навчання і реальним світом. Слід особливо наголосити на тому, що рольові ігри дають можливість зняти страх перед спілкуванням чужою мовою, через них можна навчитися розмовному етикету, правилам поведінки, адекватної жестової комунікації, що в значній мірі прискорює і удосконалює процес навчання і засвоєння нерідної мови.

Література:

1. Анисимов О.С., Данько П.Т. Игровой тренинг мыслительной деятельности. М.: МИНХ, 1990. 75 с.
2. Арутюнов А.Р., Чеботарев П.Г., Музруков Н.Б. Игровые задания на уроках русского языка: книга для учителя . М.: Русский язык, 1987. 288 с.
3. Битехтина Н.Б., Вайшноре Е.В. Игровые задания на занятиях по русскому языку как иностранному. *Живая методика для преподавания русского языка как иностранного*. М.: Русский язык. Курсы, 2005. С. 64–96.
4. Мелешко Л. В. Навчальна гра як засіб розвитку комунікативних здібностей учнів на уроках української мови. *Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури*. Житомир, 2014. Вип. 20. Ч. I. С. 150–158.
5. Сватко Ю. Великое Без-различное (введение в философию игры). *Философия языка: в границах и вне границ*. Х.: Око, 1999. Т.3–4. С. 33–97.
6. Яковлев К. А., Волконская С. А. Использование игровых технологий на уроках иностранного языка. *Молодой ученый*. 2015. №3. С. 862–866.

Архипенко Л.М.

*Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця*

м. Харків, Україна

e-mail: liudm.arkh@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСВОЄННЯ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Вивчення мови у взаємозв'язку з культурою народу – носія цієї мови – безперечно є актуальним у сучасній лінгводидактиці. Починаючи вивчати іноземну мову, будь-яка особа, перш за все, намагається опанувати певний мінімум знань для ефективної участі в процесі комунікації. А вже згодом за умови, що інтерес до вивчення мови не слабшає, вона прагне до отримання цінних знань про культуру країни, мову якої вивчає. Не можна не погодитися з С. Тер-Мінасовою, яка називає мову дзеркалом культури, в якому "відбивається не лише реальний світ, що оточує людину, не лише реальні умови його життя, але й громадська самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу" [2: 14]. Національний світогляд знаходить відображення в мовних категоріях і реалізується на всіх мовних рівнях: фонетичному, лексичному, морфологічному й синтаксичному.

Синтаксична система української мови включає два типи "полярних" конструкцій – двоскладні, які функціонують також і у багатьох іноземних мовах, та односкладні, які яскраво виражають українську мовну ментальність. Особливі труднощі, на наш погляд, для іноземців, що вивчають українську мову, може викликати засвоєння значень односкладних синтаксичних конструкцій, присутніх у мові українців. Передусім зазначимо, що зміст структурного типу односкладних конструкцій – акцентована увага мовця на логічному предикаті, що контрастує з інтерпретаційним значенням

двоскладних речень, які представляють один і той же понятійний концепт актуалізацією суб'єкта дії. Структура двоскладних і різних типів односкладних конструкцій української мови дозволяє по-різному представити мовця – суб'єкта мови. Порівняємо, наприклад, конструкції: *Він читає / Читаю / В аудиторії читають / У темряві не почитаєш / Мені не читається*. Усі ці речення по-різному передають семантику невизначеності суб'єкта, і мовець обирає одну з них залежно від своїх комунікативних намірів. Необхідно враховувати, що речення, з одного боку, називає ситуацію (функція позначення), з іншого боку, оцінює цю ситуацію (функція відображення), тобто має можливість не лише передавати референтний, об'єктивний зміст, але й за допомогою формального мовного вираження інтерпретувати його. Інтерпретаційний зміст речення виражається засобами різних мовних рівнів: синтаксичним, морфологічним, лексичним.

Інтерпретаційне граматичне значення речення створюється граматичною формою речення, але актуалізується його синонімічним потенціалом. Маючи реєстр синонімічних засобів, мовець має можливість обрати саме те з них, значення якого найбільше відповідає його комунікативному завданню, оскільки структурно-граматичні особливості речення дозволяють по-різному оцінювати й представляти одну й ту ж позамовну ситуацію. Наприклад, ситуація "суб'єкт і його стан" може репрезентуватися таким чином: *Мені сумно* – акцентування уваги на стані суб'єкта; *Я сумний* – акцентування уваги на суб'єктові та його стані в статичності; *Я сумую* – акцентування уваги на суб'єктові та його стані, представленому як дію. Вибір мовцем певних структур, їх мовна актуалізація – можливість вибору конструкцій з наявного мови синонімічного ряду пов'язана з авторською інтенцією, під якою розуміємо зв'язок семантичних функцій граматичних форм з намірами мовця, з комунікативними цілями мисленнєвої діяльності. Носій мови на основі мовної системи формує мовленнєву систему, "змушуючи" семантику мовного знака стати виразником інтернаціональності. Іноземцям більш зрозумілі двоскладні речення української мови, структура яких включає два головні члени – підмет

і присудок. *Я працюю / Я нудьгую; Студент вчиться / Студент читає; Дівчина малює / Дівчина спить* тощо. Подібні конструкції є, наприклад, в англійській мові: *I work* та ін. У двоскладній структурі англійського речення стан суб'єкта, як і в українському, представлений як усвідомлений і контрольований.

Носій іншої мови – особа з іншим менталітетом – потребує роз'яснення значення такого типу односкладних конструкцій. Семантика односкладних конструкцій по-різному дозволяє представити суб'єкта мови – від більшої визначеності до меншої, а іноді й невизначеності. Відповідно до міри визначеності / невизначеності суб'єкта систему українських односкладних речень можна представити в наступній ієрархічній послідовності:

1 тип. Суб'єкт або сам говорить, або особу можна встановити. Для вираження такого значення використовують означено-особові речення. *Працюю. Нудьгую. Йдіть, виконуйте наказ.*

2 тип. Суб'єкт, який здійснює дію, не визначений, не зазначений через його невідомість чи навмисне усунення з мови. Для вираження такого значення використовуються неозначено-особові речення. Дія, названа в неозначено-особовому реченні, частіше за все стосується невизначеної кількості осіб (*У потягу сплять. У бібліотеці читають.*), рідше – однієї особи (*Йому з пошти принесли посилку.* Суб'єкт дії – кур'єр).

3 тип. Суб'єкт не один – їх багато; дія сприймається узагальнено як властива будь-якій особі. Часто значення таких конструкцій ілюструють фразою *"Всі, у тому числі і я"*. Для вираження такого значення використовуються узагальнено-особові речення: *Коли багато турбот, не понудьгуєш. Батьків не вибирають.* Основна функція узагальнено-особових конструкцій – образне вираження загальних суджень, сентенцій, що часто втілюються в українських прислів'ях і приказках: *Хоч вовком вий! Лежачого не б'ють. Правди не сховаєш.*

4 тип. Суб'єкт, як правило, невідомий. Дія або стан сприймаються незалежно від активного діяча. Для вираження такого значення

використовуються безособові речення: *Мені не працюється; Мені хочеться працювати; Мені нудно; У голові гуде* та ін. Безособові речення (impersonal sentences) є, наприклад, і в англійській мові, але їх семантика не так широка, як в українській. Безособові речення англійської мови не вживаються, наприклад, для позначення стану людини, а вживаються для позначення природних явищ: *It is rains; It is hot*; для позначення часу: *It is late*. Семантично вони співвідносяться з такими ж типами українських безособових речень, але їх граматична структура двокомпонентна через обов'язкову граматичну двоскладніть синтаксичних конструкцій англійської мови. Обов'язкову позицію підмета займає компонент *it*, що є формальним, "порожнім", таким, що не передає зміст. *It is cold – Холодно*. Структура конструкції – безособова форма головного члена речення й представлення суб'єкта в пасивній перспективі реалізує значення "неволієвий стан суб'єкта", тобто стан, який ніби охоплює суб'єкта поза його бажанням [1: 44-47].

Отже, схарактеризовані односкладні конструкції, які по-різному представляють суб'єкт дії або стани, можуть викликають певні труднощі при їх засвоєнні й використанні студентами-іноземцями, що вивчають українську мову як іноземну.

Література:

1. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1997. С. 44-47.
2. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Слово, 2000. С. 14.

Безкоровайна Л.С.

*Харківський національний автомобільно-
дорожній університет*

м. Харків, Україна

e-mail: lsbez_k_52@gmail.com

Штиленко О.Л.

*Харківський національний технічний
університет сільського господарства,*

м. Харків, Україна

e-mail: shtylena@ gmail.com

**ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧА
ТА ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ПІД ЧАС ОВОЛОДІННЯ ОСТАННІМИ КОМУНІКАТИВНИМИ
НАВИЧКАМИ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ**

Є загальновизнаним, що процес комунікації неможливий без такого виду взаємодії між особами як спілкування.

Під спілкуванням психологічна наука традиційно розуміє «складний багатоплановий процес встановлення і розвитку контактів між людьми, породжуваний потребами спільної діяльності, який включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння іншої людини» [3; 213].

Оскільки спілкування між людьми може здійснюватись у різних видах та формах: безпосередньо та дистанційно, між двома чи декількома або навіть багатьма особами, шляхом послідовного обміну письмовими повідомленнями та за рахунок прямого мовного контакту тощо, слід перш за все визначитись, який вид та яка форма спілкування є найбільш прийнятною у навчальному

процесі зокрема під час оволодіння іншомовними студентами за допомогою викладача комунікативними навичками початкового рівня.

На думку автора слід вважати абсолютно природним те, що у даному випадку викладачу на цій стадії навчання слід зосередитися на таких видах мовної діяльності як говоріння і аудіювання. На користь зазначеного твердження вказує саме те, що спілкування між людьми в усній формі може протікати тільки при безпосередньому контакті та шляхом обміну мовними повідомленнями.

На жаль існуюча нині практика навчання студентів-іноземців усній мові має цілий ряд істотних недоліків, до числа яких можна віднести захоплення некомунікативними і умовно-комунікативними вправами: читання заздалегідь написаних монологів, заучування монологів і діалогів, переказ тексту, "відповіді" на заздалегідь написані питання, відсутність вільної бесіди, пасивна роль студента при спілкуванні з викладачем тощо [1; 75]. Подібні види роботи не повною мірою забезпечують комунікативно мотивоване спілкування, яке, зокрема, припускає орієнтацію на взаємовідносини учасників спілкування в нових ситуаціях, розвиток мовної активності і самостійності учнів [4; 76].

Саме тому головною метою викладача є організація навчання комунікативним навичкам начального рівня таким чином, щоб викладач сприймався іншомовними студентами не як «наглядач за комунікацією», а як безпосередній учасник цієї ж комунікації, не як особа, яка вимагає зазубрювати певний набір лексико-синтаксичних конструкцій, а потім механічно відтворювати їх, а як людина, що збуджує творчу фантазію студента, змушує його імпровізувати, стимулює творчий підхід до навчального матеріалу.

Особа викладача – це складне поєднання професійних, ділових, моральних і вольових якостей, а також його ціннісних орієнтирів і психологічних станів. Саме особистісні якості викладача є тим важливим суб'єктивним чинником, який визначає ефективність усієї учбово-виховної праці в навчальній групі. У багатьох випадках саме особа викладача служить своєрідним стимулом у вивченні іноземної мови у ЗВО. Якщо бути точним, то

не самі особистісні якості людини визначають ефективність навчання, а та особлива атмосфера "душевного підйому", яка створюється в учбовій групі, якщо викладач має набір певних якостей.

Не можна забувати, що викладач іноземної мови дуже часто є і куратором студентської групи, у функцію якого входить здійснення виховно-освітньої роботи. Найбільш важлива частина роботи на початковому етапі навчання – адаптація студентів до умов ЗВО, ознайомлення з новими вимогами і правилами, привчання до самостійності, зміцнення віри у свої сили. Усе це можливо, тільки якщо викладач користується довірою і авторитетом в студентському колективі. Ефективність вивчення нової мови багато в чому є наслідком доброзичливої атмосфери в групі, морального клімату, установкою на взаємодопомогу і підтримку. Індивідуальний підхід дозволяє кураторові виявити спрямованість особи студента, зрозуміти його інтереси, рівень бажань і більше усвідомлено проводити не тільки виховний процес, але і будувати навчання мові з урахуванням індивідуальних і психологічних схильностей студента. Найголовніше – прищепити здатність до самоконтролю, здійснення якого "покликане тримати людину у рамках громадських вимог і пов'язане з постійним подоланням протиріч між особистими бажаннями, перевагами і соціальними обов'язками, моральними нормами, загальноприйнятими в цьому суспільстві" [2; 266].

Список особових якостей, якими в ідеалі повинен володіти сучасний викладач, може бути досить широкий, до числа найважливіших можна віднести активність, великодушність, уважність, витримку, гнучкість, делікатність, дбайливість, креативність, чуйність, порядність, терплячість, чесність.

Справедливість в оцінці знань також ставиться багатьма студентами на одне з перших місць в переліку добродетей викладача. Несправедлива оцінка може надовго серйозно займатися вивченням мови. Викладачеві необхідно бути щирим, говорити правду про недоліки в роботі студента, налаштовувати його на подолання труднощів. Викладач повинен уміти розкрити потенціал студента, створити на уроці атмосферу вільного

спілкування: стимулювати бажання висловитися, посперечатися, довести свою точку зору. Викладачеві необхідно уміти контролювати цей стихійний процес, вчасно пропонуючи необхідний мовний і мовленнєвий матеріал, коментуючи помилки, пропонуючи свої варіанти реплік. При цьому мова викладача має бути зразковою, природною, нормативною і в той же час доступною для студентів.

Окрім перерахованих якостей дуже велике значення для студентів має комплекс візуальних елементів, пов'язаних із зовнішнім сприйняттям викладача: його одяг, голос, макіяж, манери, жести, міміка, запах. Ці чинники також дуже впливають на встановлення довірливих особистих стосунків між студентом і викладачем. Як бачимо, вимоги, що пред'являються до викладача, досить широкі і різноманітні. Саме тому викладач повинен постійно працювати над собою з метою підвищення своєї професійної кваліфікації. Справжній викладач відрізняється прагненням до постійного самопізнання і самовдосконалення.

Отже, важливим чинником формування необхідних умов для успішного навчання усному спілкуванню на іноземній мові є сам викладач. Між викладачем і студентом встановлюються особливі стосунки, від характеру яких залежить або створення атмосфери довіри і взаєморозуміння, або неприйняття і відторгнення як самого викладача, так і його предмета. Якщо викладач зумів розвинути необхідні особистісні якості, став справжнім професіоналом у своїй справі, то він зможе забезпечити високий рівень підготовки студентів з іноземної мови і кінець кінцем виростити гідного фахівця сучасного рівня.

Література:

1. Акишина А. А., Каган О. Е. Учимся учить: Для преподавателей русского языка как иностранного. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Рус. яз. Курсы, 2002.– 256 с.
2. Гримак Л. П. Резервы человеческой психики: Введение в психологию активности. – М.: Политиздат, 1987. – 286 с.
3. Краткий психологический словарь/Сост. Л. А. Карпенко; Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М.: Политиздат, 1985. – 431 с.
4. Федотова Н. Л. Методика преподавания русского языка как иностранного (практический курс). – СПб.: Златоуст, 2013. – 192 с.

Богиня Л.В.

Українська медична стоматологічна академія

м. Полтава, Україна

e-mail: lvboginya@meta.ua

**ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ З
КРАЇНОЗНАВСТВА
ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
ДО НАВЧАННЯ**

Мультимедійні технології сьогодні – один із найбільш перспективних напрямків підвищення ефективності навчального процесу, що інтегрують у собі потужні ресурси й здатні створити освітнє середовище для формування та розвитку ключових компетентностей іноземних студентів – інформаційної й комунікаційної.

Досвідом останніх років підтверджено, що використання мультимедійних технологій робить процес навчання більш технологічним та результативним, підвищує мотивацію студентів до вивчення різних дисциплін, формує у них зацікавленість до отримання нових знань, потребу самовираження шляхом створення індивідуальних чи групових проєктів. Комп'ютерні технології дають можливість викладачеві урізноманітнити заняття, а відчуття постійної новизни підтримує інтерес студентів до навчання.

Мультимедійні презентації, відеоуроки, проєкти, створені з використанням комп'ютерних технологій, забезпечують не лише передачу інформації, а й сприяють взаємодії студента і викладача сучасного закладу вищої освіти. Широке впровадження у навчальний процес інтерактивних методів навчання відкрило нові можливості для подання матеріалу, структуризації занять, оновлення форм роботи з іноземними студентами.

Предмет «Країнознавство», що вивчається іноземними студентами на етапі підготовки до вступу до закладів вищої освіти України, є з одного боку

суспільною дисципліною, що знайомить з історією та культурою українського народу, а з іншого – лінгвістичною, бо дає можливість розвинути комунікативні навички в усіх видах мовленнєвої діяльності, які формуються на заняттях з мови.

З досвіду роботи зазначимо, що найефективнішим інтерактивним методом є мультимедійна презентація, яка традиційно розуміється як спосіб пред'явлення творчо переробленої викладачем інформації у вигляді логічно завершеної добірки слайдів конкретної теми[2]. З урахуванням особливостей іноземних студентів першого року навчання, матеріал презентації має бути максимально адаптованим до їхнього знання мови, містити дозовану не перевантажену інформацію, бути достатньо ілюстративним.

Урахування комунікативних потреб особистості вимагає такої структуризації матеріалу, яка сприяла б розвитку мислення та пізнавальної активності, формуванню соціокультурної компетенції іноземних студентів під час вивчення країнознавства, забезпечувала розуміння особливостей народу, мову якого вони вивчають.

Виходячи з того, що візуальний канал сприймання інформації наймогутніший з усіх інформаційних каналів, для занять з країнознавства готуємо яскраві презентації з використанням фотографій видатних діячів, значних історичних подій, цікавих фактів матеріальної та духовної культури. Ефективність засвоєння матеріалу значно підвищує підбір до кожної теми оптимального музичного супроводу. Так, вивчаючи тему про географічне положення, державний устрій та символи України, іноземні студенти, слухаючи розповідь викладача, мають візуальний ряд (карта України, найбільші міста, гори, моря, представники флори, фауни, природні багатства) й музичний супровід окремих слайдів («Як у нас на Україні», «Сам собі країна»). Слайди з зображенням і описом державного прапора та Малого герба демонструються під аудіосупровід Гімну України. Поєднання слухового й зорового каналів сприймання інформації, на думку фахівців-психологів, підвищує спроможність

її засвоєння вдвічі. А застосування мультимедіа дає змогу об'єднати текст, звук та відеозображення.

Доведено, що іноземна мова, історія та культура іншої країни краще вивчаються у порівнянні з рідною. Залежно від національного складу групи студенти отримують індивідуальні чи групові завдання підготувати презентацію про рідну країну, її державні символи за узгодженим з викладачем планом. Виконуючи завдання такого типу, іноземні студенти закріплюють та розвивають уміння висловлювати власну точку зору і обґрунтовувати її, брати участь в обговоренні країнознавчих тем, виступати з науковим повідомленням. Мультимедійні презентації, які самостійно проектують, створюють та презентують студенти, найефективніші з огляду на розвиток навичок мислення, аналізу й узагальнення, пізнавальної та дослідницької діяльності. Отже, використання мультимедійних презентацій сприяє як засвоєнню країнознавчого матеріалу, так і розвитку мовленнєвих навичок.

Варто зауважити, щоб бути ефективною, презентація має відповідати всім дидактичним вимогам: науковості, системності, логічності, послідовності, доступності розуміння. Добре продумана презентація зробить заняття творчим, цікавим, пов'язаним з сьогоденням.

Вибіркове застосування епізодів науково-популярних та художніх фільмів дає можливість ілюстрації значимих історичних подій, «підживлює» зацікавленість студентів до вивчення країнознавства. Варто додати, що використання фільмів (як і мультимедійних презентацій) складається з кількох етапів: підготовчого, переддемонстраційного, власне демонстраційного, післядемонстраційного та рефлексивного. Перші два етапи мають на меті зняття мовних труднощів, семантизацію та вивчення лексичних одиниць на позначення історичних реалій чи явищ, про які йтиметься в епізоді. Післядемонстраційний етап виявляє рівень розуміння матеріалу шляхом бесіди (при чому питання ставить не лише викладач, а й студенти). Рефлексивний етап – це аналіз викладачем ефективності роботи, внесення коректив у презентацію, чи у структуру заняття з використанням фільму, усунення недоліків тощо.

Викладаючи теми з розділу «Матеріальна і духовна культура українців», часто застосовуємо віртуальні екскурсії. Так, тема «Господарська діяльність українців у давнину й на сучасному етапі» у частині «Ремесла та промисли» доповнюється віртуальною екскурсією Національним музеєм гончарства с. Опішне, а тема «Житло та суспільний побут» - екскурсією музеєм с. Пирогове. Обговорення побаченого у порівнянні з аналогами рідної культури насичує іноземних студентів позитивними емоціями, додає знань побутової лексики, закріплює навички аудіювання та усного мовлення.

Слід відзначити достатньо високий рівень мотивації іноземних студентів до вивчення країнознавства за умови сприяння їм з боку викладача у створенні самостійних проектів за допомогою сучасних інформаційних технологій. Представляючи проекти за самостійно обраною темою (узгодженою з викладачем), студенти розкривають свій творчий потенціал, навчаються мислити креативно, розвивають навички не лише усного мовлення, а й письма (створюючи текстові слайди мультимедійних презентацій). Допомога викладача на різних етапах підготовки проекту є суто консультативною. Оцінюючи роботу над проектом, враховуємо якість представленого матеріалу, глибину проникнення в тему, уміння аргументувати й робити висновки, культуру мовлення, естетичне оформлення.

Узагальнюючи досвід використання інформаційних технологій доходимо до висновку, що їх застосування покращує якість засвоєння матеріалу, підвищує мотивацію вивчення суспільних та науково-природничих дисциплін, урізноманітнює заняття, робить їх цікавими і продуктивними.

Література:

1. Кубрак С. Можливості використання сучасних інформаційних технологій при вивченні країнознавства у вищих навчальних закладах / С. Кубрак // Актуальні проблеми професійно-педагогічної освіти та стратегії розвитку: зб. наук. праць. – Житомир: Вид-во ЖДУ, 2006. – С. 83-85.
2. Маркус Н.В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів/ Н.В. Маркус // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. – Рівне, 2002. – Вип.23. – С.171-173

3. Ольшанський Д.В. Дидактичні особливості навчання іноземних мов з використанням сучасних інформаційних технологій у процесі фахової підготовки вчителів-філологів в умовах кредитно-модульної системи навчання / Д.В. Ольшанський // Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції. – С. 230-235.
4. Омеляненко Г.А. Інформаційно-навчальне середовище: дидактичний аспект. <http://intkonf.org/omelyanenko-ga-informatsiyno-navchalne-seredovischedidaktichniy-aspekt/>
5. Шмирова О.В. Проблема застосування інформаційних технологій у викладанні англійської мови / О.В. Шмирова // Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Методичні та психологічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі». – Х.: ХНУ ім. Каразіна. – 2012. – 231 с.

Бондар Ю.О.

Викладач кафедри мовної підготовки

Запорізького державного медичного університету

м. Запоріжжя, Україна

iu.bondar2016@ukr.net

РОЛЬ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Використання Інтернету на заняттях – це одна з умов успішного вивчення іноземної мови. Завдяки сучасним інформаційним технологіям засвоєння набутих знань стає легшим, а навчання - інтерактивним, цікавим, наочним та індивідуальним.

«Інтернет є дуже багатим джерелом потенційних навчальних ресурсів. Сьогодні можна побачити багато розробок з методики вивчення іноземної мови за допомогою ресурсів Інтернету, а також існують прихильники ідеї вивчення іноземної мови лише за допомогою зазначеної мережі, без традиційної роботи з підручником»[4; 58].

Мережа Інтернет надає необмежені можливості викладачам мови для отримання будь-якої інформації. Заняття можливо зробити цікавішим, а момент підготовки до заняття швидким і ефективним.

Побутує думка, що використання технологій у викладанні мов не є нововведенням. Магнітофони, лінгафонні кабінети і відео широко застосовувались у практиці викладання іноземних мов у 1960-х рр. На початку 1980-х рр. у практиці викладання іноземних мов почали застосовувати комп'ютерні технології і матеріали. У зв'язку з поширенням доступу до інформаційно-комунікаційних технологій у 1990-х рр. почали використовувати Інтернет і мережеві технології.

«У наш час використання інформаційних технологій є однією з умов успішного засвоєння іноземної мови. Тому викладач повинен використовувати інформаційні технології на усіх етапах навчання. Неможливо заперечити, що Інтернет є дуже багатим джерелом потенційних навчальних ресурсів.

Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для одержання будь-якої необхідної студентам і викладачам інформації: країнознавчий матеріал, новини з життя молоді, статті з газет і журналів, необхідна література та інше» [2; 579].

Основна мета вивчення іноземної мови - формування комунікативної компетенції. Комунікативний підхід полягає у навчанні спілкуванню і формуванні здатності до міжкультурної взаємодії, що є основою функціонування Інтернету. Використовуючи на заняттях з іноземної мови інтернет-ресурси, викладач створює модель реального спілкування.

Розглядаючи питання щодо використання Інтернету на заняттях з іноземної мови, можна виділити такі позитивні моменти його впровадження: Інтернет мотивує до навчання; дає можливість викладачеві застосовувати індивідуальний підхід; сприяє розвитку самостійності студентів, спонукає користуватися інформацією, що безпосередньо стосується їхнього особистого чи професійного життя; підвищує проінформованість щодо інших мов та культур; завдяки наявності різноманітних типів текстів підвищує мовні компетенції; забезпечує сучасний матеріал, що відповідає інтересам і потребам студентів; пропонує автентичний і актуальний матеріал та багато іншого.

«Для мовної підготовки певну вирішальну роль у виборі засобів, форм і методів навчання відіграє специфіка самого об'єкта навчання – іноземної мови» [3; 78]. У сфері немовної вищої освіти, якщо іноземна мова не є спеціальністю, а однією з програмних дисциплін, метою її вивчення є розвиток мовної та мовленнєвої, комунікативної і соціокультурної компетенції. Це дозволяє застосовувати у професійній діяльності різні методики отримання інформації з іншомовних джерел, у тому числі і з інтернет-ресурсів, брати участь у професійному спілкуванні іноземною мовою тощо.

Слід наголосити, що інформативність інтернет-джерел - одна з їх найцінніших рис яка стимулює мотивацію до навчання. «Створення умов, за яких слухачі самі застосовують навчальні матеріали, знаходять завдання,

виконують їх, сприяє поліпшенню успіхів взагалі в оволодінні іноземним мовленням».

Широке застосування оригінальних аудіо- та відеозаписів із супровідними титрованими рядками, які зорозово відбивають на екрані або іншомовні висловлення, або ж їх переклад, уможлиблює ефективну реалізацію в практиці навчання багатьох золотих дидактичних правил, зокрема такого основоположного, як принцип наочності. Дидактичні технології Інтернету дозволяють використовувати відеозаписи, онлайнвідео, аудіозаписи тощо, які сприяють включенню того, хто навчається, в активне сприйняття автентичної розмови, лекції, повідомлення, розповіді, діалогу носіїв англійської мови.

Специфіка застосування інтернет-ресурсів у процесі навчання іноземної мови полягає у двосторонньому характері навчального процесу – як в аудиторії під керівництвом викладача, так і позааудиторній самостійній діяльності слухачів. Онлайнвідео та офлайнвідео матеріали, які Інтернет представляє для користувача, дозволяють самостійно перевіряти правильність виконаних вправ, не покидаючи простору, застосовувати найрізноманітніші банки даних, енциклопедичні та довідкові видання, діставатися до носіїв мови, незважаючи на відстань і час.

Використання комп'ютерних технологій у вивченні іноземної мови відкриває доступ до нових джерел інформації, підвищує мотивацію студентів до отримання та обробки професійної інформації іноземною мовою, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості, отримання та закріплення професійних навичок, дозволяє реалізовувати якісно нові форми та методи навчання іноземної мови.

Використання комп'ютерного тестування у викладанні іноземних мов допомагає організувати контрольну-оцінювальну процедуру і вдосконалити навчальний процес. Основними перевагами комп'ютерного тестування є відсутність фактору суб'єктивності під час перевірки тестів, можливість швидко редагувати і доповнювати банк тестових завдань, зменшення витрат

часу під час проведення тестування, широка варіативність завдань, надання студентіві можливості самоперевірки засвоєння матеріалу (система мережного доступу).

Таким чином, використання на заняттях з мови інтернет-ресурсів розширює можливості оволодіння комунікативною і міжкультурною компетенцією студентів.

Література:

1. Бахов І.С. Міжкультурні аспекти інтеграції інтернету у навчання іноземної мови //Психолого-педагогічні науки. - 2016. - №2. С. 97-104
2. Овчаренко З. П. Інформаційні технології як засіб інтенсифікації вивчення англійської мови / З. П. Овчаренко // Молодий вчений. - 2018. - № 3(2). - С. 578-581.
3. О.Б. Петрова, Н.О. Попова, І.В. Акавець застосування інтернет-ресурсів у навчання іноземних мов як реалізація основних дидактичних принципів / Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії / Збірник статей III Міжнародної наукової конференції. – Харків, ВД “ІНЖЕК”, 2012. – С.78-87 .
4. Птушка А. С. Використання Інтернету на заняттях з іноземної мови / А. С. Птушка // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна. - 2016. - Вип. 60. - С. 58-59.
5. Роман Л.А. Інформаційні технології як інновація у викладанні української мови як іноземної / Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III(22), Issue: 45, 2015 www.seanewdim.com
6. Щербань І. Ю. Застосування комп'ютерних технологій у викладанні іноземної мови у ВНЗ / І. Ю. Щербань // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2012. - № 22(9). - С. 159-164.

Валіт О.С.

Харківський національний університет

імені В.Н. Каразіна

м. Харків, Україна

e-mail: e_valit@mail.ru

УКРАЇНСЬКИЙ ФОЛЬКЛОР ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ (З ДОСВІДУ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ)

Культурологічна освіта стала сьогодні одним із найважливіших напрямків у гуманітарній підготовці студентів вищих навчальних закладів в усьому світі. Ознайомити студентів із культурними досягненнями людства, дати широке тло історичних змін у світовому культурному процесі — мета гуманітарно-гуманістичної освіти, оскільки, як сказав мудрець, «Не знати подій, що сталися до твого народження, значить бути завжди дитиною» (Цицерон).

Сучасний соціальний, ідеологічний і естетичний стан суспільства краще бачаться через міфологічні установки кожного народу. Зробити активним знання студентів про те, що міфологія — це форма свідомості, яка являє собою основу будь-якої культури, — ось мета роботи педагогів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Знайомство з міфологічними джерелами образного мислення допомагає студентам побачити міфологію як психологію, спроектовану на зовнішній світ, дає можливість диференційовано усвідомити систему моральних цінностей народу, мову якого вони вивчають. Це може стати значною допомогою студентам у їхньому глобальному особистісному розвитку — краще зрозуміти самих себе, підвищити свій загально-філософський рівень, розширити власну культурологічну компетенцію.

Література - людинознавство - ключ до самосвідомості, до мовного психоосмислення себе як одиниці Всесвіту. І ключ цей є у кожного народу.

Література також є важливим джерелом знань про народ, його культуру, духовність, ментальну сферу. Джерела національної культури в кожного народу свої. Але немає сумніву, що всі вони виходять із міфології, яка трактується не лише як сукупність переказів і легенд. Міфологія — це поетична філософія й основа психічних феноменів людства від давнини й до сьогодні. Зв'язок міфології із культурологією, фольклором та літературою безперечний.

Найціннішим скарбом національної культури кожного народу, пов'язаним із його життям і побутом, є фольклор. Фольклор - це перша сходинка народної творчості після міфології перед народженням кожної національної літератури. Вивчення фольклору – це перший ступінь якісно нового залучення студентів-філологів до історії художньої культури людства. На початку становлення цивілізації мистецтво, синкретичне й сакральне у своїй первісній фольклорній формі, було невід'ємною частиною повсякденного життя людей. І наразі воно залишається одним із найважливіших способів самоідентифікації людської особистості у всій безлічі її проявів.

Вивчаючи фольклор, іноземні студенти не тільки знайомляться з долітературними пам'ятками, їхніми художніми особливостями, вони ще й спробують відновити закономірності функціонування людської свідомості в пізнанні світу за допомогою образів, тобто створення міфологічної картини світу, яка, у свою чергу, стає прообразом будь-якого художнього (літературного) миротворчого акту.

Метою вивчення усної народної творчості є необхідність дати сучасне визначення фольклору як особливого виду мистецтва й фольклористики як науки; визначити її місце серед сучасних гуманітарних дисциплін, її взаємини з літературознавством; закласти підґрунтя історизму в підході до творів мистецтва.

Актуальність викладання українського фольклору для іноземних студентів зумовлена необхідністю якісної підготовки студентів до вивчення профільних дисциплін українською мовою. Курс з українського фольклору має важливе методичне та методологічне значення, формує фундамент знань науки

про мистецтво слова, що має стати підґрунтям для подальшого вивчення історії та теорії літератури. Опановуючи цей курс, іноземному студентові важливо набути вмінь аналізувати твори української усної народнопоетичної творчості, зіставляти їхні жанрові особливості; через ознайомлення з фольклорними текстами, зі словами-фольклоризмами відкрити особливий світ народного художнього мислення.

Одним з кардинальних завдань курсу є формування уявлень про те, чим відрізняються два види мистецтва: фольклор і література, для чого треба встановити витoki фольклорного синкретизму, особливості фольклорної поетики, специфіку жанрів українського фольклору (таких, як міф, казка, дума, історична та лірична пісня, прислів'я, приказки, загадка, народна драма), пояснити природу їх виникнення, виявити їхню поетику, показати можливість еволюції та трансформації одного жанру в інший. Використовуючи принцип жанрової системи українського фольклору, студенти знайомляться з пам'ятками усного словесного мистецтва.

У зв'язку з усім перерахованим виникла потреба у навчально-методичному посібнику з української усної народної творчості для іноземних студентів підготовчого відділення. Навчальний посібник „Український фольклор для іноземних студентів” (автори: О. С. Валіт, Т. Ю. Гутнікова, Л. В. Задорожня, Г. Г. Руденко) створено на кафедрі мовної підготовки 2 Навчально-наукового інституту міжнародної освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Посібник складається з 9 уроків, він містить адаптовані до сприймання й засвоєння іноземцями наукові тексти та зразки усної народної творчості, відомості з теорії літератури. Кращому розумінню текстів, термінів і понять сприяють словники, які розкривають значення багатьох слів і літературознавчих термінів. Серйозним завданням, розв'язуванням під час знайомства з основними питаннями посібника, є розвиток у студентів-іноземців професійних навичок – користуватися науковою термінологією. Під час навчання за цим посібником визначається низка найважливіших в історії художньої культури (і літератури)

понять: міф, міфологічний світогляд і його особливості, особливості міфологічного часу і простору, основні категорії міфології, зв'язок міфу, обряду і фольклору, структура міфологічного сюжету, мотив тощо. У студентів створюється уявлення про те, що міфологічна свідомість як спосіб пізнання світу в художніх образах є фундаментом для мистецтва й літератури наступних епох у всіх народів, які досягли певного етапу розвитку культури.

Після вступного загальнооглядового уроку «Фольклор» автори посібника звертають увагу студентів на особливості світогляду давніх слов'ян, подають інформацію про богів Вищого рівня (Сварог, Дажбог, Стрибог, Перун, Велес, Макош) та про маленьких невидимих істот, що мешкають поруч з людиною (Домовик, Кікімора, берегині Лада і Леля, Лихоманки, Нави, Водяник, русалки, Лісовик, мавки). Студенти мають узнати, що предки росіян, українців і білорусів — давні слов'яни — вірили, що все у світі живе: і дерево, і камінь, і Земля, і дощ, і блискавка.

З уроку «Композиція народної чарівної казки» студенти дізнаються, що слов'янські народні казки вчили людей, як за свої неправильні вчинки треба платити: треба складати іспит на доброту, чесність, любов до всього живого. Якщо людина зможе скласти цей іспит, вона стане щасливою. Якщо ні, то й не стане. Так наші предки розуміли причинно-наслідковий закон, який лежить в основі всього людського життя у всі часи на Землі: якщо щось сталося у твоєму житті, для цього була причина. Інакше не сталося би. І тільки сама людина може виправити свої помилки. Бог не допоможе їй в цьому, тому що не Бог зробив помилку. Отже, людина повинна сама виправити її. І тоді вона отримає нагороду за розуміння своїх помилок і виправлення їх. І буде їй вічне Щастя!

Оскільки теми з міфології слов'ян дуже складні, автори запропонували іноземцям допомогу у посібнику у виді переклада цих тем англійською.

Велику зацікавленість виявляють іноземні студенти при вивченні типів народних казок – чарівних, казок про тварин та побутових. Привертають їх увагу фантастичні персонажі та чарівні речі, що існують у чарівних казках

(відьма, Кощій, змій, морський цар; торбинка-волосянка, чарівні чоботи, чарівний перстень, чарівна сопілка, чарівне мальоване горнятко).

В казках про тварин тварини завжди показують життєві стосунки людей та домінуючі людські риси: вовк у казках злий, жорстокий, жадібний та ненажерливий, лисичка винахідлива, хитра, часто може бути злодійкою, ведмідь незграбний, заєць боягузливий та полохливий.

Побутові казки розкривають перед нашими учнями національні ознаки та різні грані народного побуту, показують, що ум, дотепність, доброта перемагають жадібних та жорстоких багатих поміщиків, панів, попів, купців, які завжди зображені комічно.

Український поетичний епос включає до себе думи та історичні пісні. Студенти зустрінуться на сторінках посібника з музичними інструментами кобзою, бандурою та лірою, у супроводі яких виконувались думи своєрідним індивідуальним співом — речитативом (декламація в урочистому стилі).

Ліричні пісні розкривають психоемоційну сферу народного життя, зосередять студентів на відтворенні внутрішнього світу людини (психологічних станів, думок, бажань, надій, страждань тощо).

Своєрідні перлини української народної творчості – прислів'я, приказки та загадки – подарують студентам-іноземцям змогу перевірити гостроту свого мислення, зрівняти свій життєвий досвід з досвідом народу, мову якого вони вивчають.

А зі старовинним мандрівним театром – вертепом – вони поринуть у найкращі і найдавніші українські традиції Різдва.

Вивчення текстів кожного уроку ґрунтується на виконанні цілого комплексу вправ. Передтекстові вправи мають на меті зняття лексичних та граматичних труднощів. Важливе місце в передтекстовій частині комплексу посідають вправи, спрямовані на засвоєння тематичної лексики тексту. Післятекстові вправи не тільки контролюють рівень знання тексту та ефективність його самостійного опрацювання, вони допомагають закріпити лексичний матеріал, автоматизувати мовленнєві зразки і привернути увагу

студентів до найважливішої інформації. Передтекстові й післятекстові вправи відповідають методичним вимогам: вони посилені для всіх студентів групи за своїм обсягом та лексико-граматичним наповненням; урахують поступовий рух від простих до складних видів роботи, а також апелюють до різних видів пам'яті, мислення, сприйняття та активізують усі види мовленнєвої діяльності іноземних студентів.

На науковій основі в посібнику гармонійно поєднано ідеї, принципи та концепції фольклористики та психолого-педагогічних наук. На цих підставах сформовано чітку систему методичних прийомів їх вивчення на заняттях та під час самостійної роботи студентів.

Автори посібника виробили особливу систему навчання іноземців на підготовчому відділенні: компактність, доступність, роз'яснювальний характер викладу, і саме це дозволяє авторам сподіватися, що все це стане досить вагомим внеском у розробку як теоретичних, так і практичних питань викладання української літератури для іноземців.

У процесах реформування практично всіх аспектів життєдіяльності на сучасному етапі розвитку цивілізації виражається необхідність адекватного реагування на зміни, що відбуваються. Процеси інтенсивних змін справляють вплив і на систему освіти.

Викладачі підготовчих відділень для іноземців, враховуючи нові й постійно змінювані потреби в освітніх послугах, можуть і вже повинні сьогодні не сліпо додержуватися інструкцій, що містяться в стандартах, а, не знижуючи темпів, тематичного наповнення й посилення традиційних методичних прийомів, науково й практично обґрунтовувати нові раціональні завдання навчання, корегувати їх з урахуванням нових навчальних умов.

Література:

1. Гнатюк В. М. Вибрані статті про народну творчість/ В. М. Гнатюк. – Київ: Наукова думка, 1966. – 247 с.
2. Колесса Ф. Українська усна словесність/ Ф. Колесса. – Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2011. – С. 145-148.
3. Кирдан Б. П. Украинский народный эпос/ Б. П. Кирдан. – М.: Наука, 1965. – 352 с.

Волков С.А.

Высший институт языков Туниса

Университета Карфагена

г. Тунис, Тунис

e-mail: sergei.volkov74@gmail.com

ОБ ИДЕАЦИИ В ПРАКТИКЕ ПРОВЕДЕНИЯ СПЕЦСЕМИНАРОВ ОНЛАЙН

Онлайн-сессия – тот образовательный формат, продуктивность которого определяется наименьшей степенью временных затрат на (1) организационный момент (подготовка, а именно размещение на экране компьютера и в панели инструментов в операционной системе, учебных и справочных материалов – программ и файловых структур, интернет-ресурсов – и оперирование ими), (2) отвлеченность от предмета учебного курса, (3) использование возможностей сочетания различных видов речевой деятельности, (4) корректировку технических операций по оформлению файловых документов. Опыт проведения в скайпе автором настоящей работы практических занятий, как индивидуальных, так и в малых группах, с 2003 года позволил сформировать методико-технологические стратегии в обучении языку и применить их в специальных, научных семинарах, в частности с магистрантами, обучающимися по направлению «Межкультурная коммуникация» в Высшем институте языков Туниса Университета Карфагена.

Одним из стратегических принципов выработки или улучшения у учащихся операционной деятельности по выдвижению и развитию исследовательской идеи с целью реализации ее в тексте дипломной работы предлагается нами опора на акт идеации и установка на приобретение способности управлять им в ходе принятия решения.

Идеация (англ. *ideation*) как феномен, утвердившийся в XX веке в философском учении Э. Гуссерля, но и ранее бытовавший в научных

исследованиях, в частности у Дж. Романеса в связи с ментальной эволюцией человека (в сравнении с мыслительными особенностями животных), становится понятием, изучение которого способно приблизить нас к объяснению путей порождения идеи в психологическом, лингвистическом и культурном аспекте и определить его методологическую значимость в формировании лингвокультурной компетентности в рамках образовательного процесса.

Толкования идеации были и остаются противоречивыми, однако, мы не задаемся целью рассмотреть все точки зрения, а ограничиваемся определениями, которые несут в себе характеристики, служащие целесообразности использования данного термина в нашем случае.

Современное философское знание идеации основывается на теории Э. Гуссерля о феноменологическом методе, предусматривающем направленность сознания на непосредственное усмотрение сущности, «всеобщего», т.е. абстрагированного от конкретного предмета феномена, и являющемся интуитивным и в то же время рациональным [4; 182, 619]. Смысловое наполнение термина при этом дополняется выражениями «идеирующая (генерализирующая) абстракция», «категориальное созерцание», «созерцание сущности», «эйдетическая сущность» (обращение к ссылке – http://www.ruthenia.ru/logos/number/1997_09/02.htm – может дать полное представление об этом учении).

В психологическом плане идеация приобретает деятельностный характер и интерпретируется как «произвольное оперирование *образами (представлениями)* актуально невоспринимаемых, отсутствующих стимулов» [1; 236], т.е. без зрительного восприятия вещей. В этом смысле идеация соотносится с понятием «ноэма» – предметным содержанием мысли.

Идеацию, таким образом, можно рассматривать как акт мыслительной деятельности по образованию идей, а именно понятий, основанный на созерцательном, непосредственном или опосредованном, уровне постижения вещей. Непосредственное созерцание соотносится с понятием интуиции (грубо выражаясь, это «то, что вижу, то и говорю»); опосредованное, или сущностное,

созерцание связано с восприятием вообще, постижением логического значения вещи, с помощью рассуждения, аргументации.

Если следовать учению Дж. Романеса [5; 67-69], можно вполне оправданно допустить, что идеация имеет генерический и концептуальный характер. Генерический характер идеации определяет способность к простому классифицированию предметов, без участия сознания или интенционального обобщения. Ученый классификацию такого уровня связывает с процессами интуитивного вывода («*intuitive inference*»), заключающимися в отнесении предмета к определенному роду, классу по признаку сходства. Концептуальный характер идеации складывается в результате проявления способности к классификации предметов, когда черты сходства между ними стираются и в сознании создается образ в виде интенциональной абстракции («*intentional abstraction*»). Генерические идеи – продукт непроизвольной группировки («*unintentional grouping*»), или бессознательной идеации. Концепты – образования сознательной идеации, продукт установления сложных соотношений между предметами и их сознательной группировки. Интенциональная группировка («*intentional grouping*») является высшей степенью обобщения в процессах идеации, когда происходит замена идей символами, знаками. Фактически она связана с формированием концептов и выражением их в языковой форме. К данной форме идеации, как обычно считается, уже применяется логика.

Итак, идеация, с принятой нами позиции, представляется в двух типах, а иногда и этапах. Это бессознательная и сознательная идеация. Первая характеризуется не-интенциональностью классификационных признаков, низшей степенью отвлечения, вторая – интенциональностью и высшей степенью отвлечения – концептуализацией, которая не мыслится без воплощения в символе, в первую очередь языковом знаке – слове, поскольку мы имеем дело с фактором человека, личности или человеческого вообще. А если мы говорим о человеческом, то, значит, и о культурном. В этой цепочке «человек – слово – культура» слово выступает как бы связующим звеном,

одновременно определяя в некотором роде человека как индивида и как носителя культуры и являясь, по выражению В.П. Зинченко, ядром культуры [2; 487]. Именно непосредственная связь двух понятий – идеации и концептуализации – обнаруживает целесообразность нашего внимания к идеации, а концептуализация и концепт – ее объект и продукт в одно и то же время – занимают центральное место в исследовательской работе в области лингвокультурологии и когнитивной лингвистики, сопряженных со специальностью межкультурной коммуникации, в том числе у студентов.

Концепт – достаточно хорошо разработанное научное понятие, поэтому для всеобъемлющего его понимания можно обратиться к гиперссылке: http://thelib.ru/books/yuriy_evgenevich_prohorov/v_poiskah_koncepta_uchebnoe_po_sobie-read-2.html. Тем не менее, принимая концепт в качестве предмета обсуждения на спецсеминарах в рамках межкультурной лингвистики с элементами литературоведческого и искусствоведческого анализа на основе произведений литературы и изобразительного искусства с выходом в самостоятельную магистерскую работу, мы не можем не указать на специфику подхода к нему применительно к нашему материалу. Данный материал является для нас источником для идеации, выделения понятий, которые могут интерпретироваться как «индивидуальные» концепты, но несущие в себе общечеловеческий смысл, поскольку в них заложено представление о божественном, духовно близком каждому, независимо от того, идентично, сходно оно или отлично по своей символике в разных религиях. Отсюда концепт можно понимать как символ осознаваемого гением (писателем, поэтом, художником) бытия, передающий отрезок «со-знания» на уровне откровения, или проникновения в сущность. Здесь субъектом концептуализации мы называем гения не случайно, поскольку «прирожденное художнику чувство является тем евангельским талантом, который нельзя зарывать» [3; 59]. И таким талантом в том числе мы считаем создание концептов, приобретающих общекультурную ценность. Приведенная цитата принадлежит Василию Кандинскому, творения которого входят в один из наших источников. В

живописном произведении так же, как и в поэтическом, на наш взгляд, рождаются концепты, выраженные в символах живописного языка и подтверждаются или кодируются словесно в названии данного произведения. Каждая картина Кандинского под названием «Композиция» (см.: <http://www.kandinsky-art.ru/kompozicii.html>) расширяет смысл самого понятия композиции, вкладывая в нее художественную идею и доводя ее до наивысшего уровня обобщения – абстракции в абстракции. Нужно обладать особым даром видения, чтобы, за казалось бы неупорядоченным набором цветовых и не геометрически «вымеренных» рельефов, изобразить образы, заключающие в себе концептуальные смыслы. Например, обсуждение образования идей художника, воплощенных в образах «Композиции VII», требует со стороны преподавателя представление смысловых ориентиров, которые помогут студенту иной, арабской, культуры понять эту идею и сформировать свои суждения. В частности, здесь необходимо прибегнуть к стихам Корана, которые соотносятся с идеей художника (*В тот день подуют в Рог, и в тот день Мы соберем грешников синими [20:102]; Который, я надеюсь, простит мой грех в День воздаяния [26:82]; Сделай меня одним из наследников Сада блаженства! [26:85]*), и гиперссылке <http://www.wassilykandinsky.ru/work-36.php>, где мы находим пояснение самого Кандинского относительно сюжета полотна: воскрешение из мертвых, Судный день, всемирный потоп и райский сад.

Литература:

1. Большой психологический словарь / Под ред. Б.Г. Мещерякова, В.П. Зинченко. М.: АСТ, Прайм-Еврознак, 2009. 816 с.
2. Зинченко В.П. Сознание и творческий акт. М.: Яз.слав.культур, 2010. 592 с.
3. Кандинский В.В. О духовном в искусстве. М.: Изд-во «Э», 2018. 160 с.
4. Словарь философских терминов / Научная редакция проф. В.Г. Кузнецова. М.: ИНФРА-М, 2005. 731 с.
5. Romanes G.J. Mental Evolution in Man: Origin of Human Faculty. New York: D. Appleton and company, 1898. 454 p.

*Haidei K.
Kharkiv National Automobile
and Highway University
Kharkiv, Ukraine*

Infographics and schemes in foreign language classes

Nowadays due to usage of websites and social networks there is a range of different kinds of visual content. It is used productively to collapse voluminous textual information into smaller visual objects and also to attract users' attention. It is proved, that visuals are perceived more successfully, then texts due to the brain ability to operate visual information. According to David Hyerle early 90% of information, received by brain, is visual [1]. Neurons responsible for visual activity take up approximately 30% of our total grey matter, while neurons for touch & hearing only 8% & 3% [3]. Also we need to mention that visual aids in classrooms improve learning by up to 400% [2].

Visual content is all the visual information that accompanies a text: photos, drawings, diagrams, videos, graphic design, logos etc. [4].

The use of visual content is relevant in foreign language classes, especially, teaching LSP and LAP (language for specific or academic purpose). The teaching objectives of the foreign language include the ability to communicate in the language of learning verbally and in writing on scientific issues in higher education, in other words, reading, writing, analyzing sources of information, perceiving audio texts, answering questions verbally and in writing, and being able to prepare small monologues and presentations.

From the visual content mentioned above, we need to single out schemes, diagrams and infographics as those which have a great potential in foreign language teaching.

Schemes and diagrams. Building read-through schemes develops the ability to reduce information and highlight the most important information blocks. Independent

creation of visual material helps students to understand the structure of textual material and prepares them for the more difficult stage - the perception of audiotext. Deploying a schema into text develops the ability to generate microtexts using specific syntactic constructs. For example, at the stage of studying the first scientific texts (beginning of the second semester of the preparatory department) students are tasked to create a scheme on the text and then read a similar scheme created on the basis of another text.

Infographics (the term is formed of two words information and graphics - images) - images with a small amount of text illustrating a certain topic. As soon as vocabulary in the lessons of the LAP / LSP contains a variety of abstract lexical units, it is necessary to involve as many visual images as possible at the stage of vocabulary consolidation. There is a large amount of infographics on the internet. The main feature of the infographic is the optional use of text, but the obligation to use pictures, which should make the main meaning clear.

The definition of infographics is presented by Mark Smiciklas: "a visualization of data or ideas that tries to convey complex information to an audience in a manner that can be quickly consumed and easily understood" [3: 5].

Ready-made infographics can be used as training material. There is also the possibility of creating your own infographics, which can be both a stage of preparation for the lesson for the teacher and a task for the students' homework. Any image editor or pre-made websites and services might be used to choose images or own pictures could be selected.

1. Canva.com is a website which allows to create infographics.
2. Piktochart.com is a service that transforms information into visual stories. It is the easiest to use. The benefits include the offline infographics setting, a large selection of design themes and the ability to overlay a logo.
3. Creately.com - a tool that makes it easy to create diagrams. You can choose the appropriate chart and overlay it to get a completely new chart or graph.
4. Infogr.am - a new program that actively introduces incredible capabilities. Great for creating free charts and infographics.

The peculiarity of the infographics is informative images, the decryption of which does not require the presence of textual information nearby. Often the infographics also contains numbers.

The use of infographics is most effective at the stage of repetition and consolidation of lexical material and syntactic constructions, since students need to reproduce the learned lexical units and draw them into coherent text.

It is productive to use infographics to study material which contains a wide range of numbers or a voluminous lexical group.

For example, infographic elements can be used to teach body parts and internal organs in the biology section (for the medical profile), when comparing economies of different countries (for the economic profile).

In conclusion, the use of visual content in foreign language classes has great potential and is an effective method of input, consolidation and validation of the material studied.

References:

1. David Hyerle. A Field Guide to Using Visual Tools. / Hyerle D. – Assn for Supervision & Curriculum, May 1, 2000. – 147 p.
2. Lynell Burmark. Visual Literacy: Learn to See, See to Learn. / Burmark L. – Assn for Supervision & Curriculum; 1 edition (March 8, 2002). – 115 p.
3. Mark Smiciklas (2012). The Power of Infographics: Using Pictures to Communicate and Connect with Your Audience. / Smiciklas M. – Pearson Education inc., USA, 2012. – 200 p.
4. Визуальный контент и средства визуальной коммуникации [Электронный ресурс] Режим доступа: <https://comagency.ru/vizualnyj-kontent-kak-sredstvo-vizualnoj-kommunikacii>

Гайдук Л.П.,

Кужелева Л.М.

*Запорізький державний
медичний університет,*

м. Запоріжжя, Україна

gayduk.lp@zsmu.zp.ua

ЧИТАННЯ ЯК ВИД МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Програма з української мови як іноземної передбачає формування чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, говоріння, читання, письма.

Розглянемо один з видів мовленнєвої діяльності – читання. Вміння читати правильно й ефективно необхідно для іноземних студентів, які будуть навчатися у закладах вищої освіти і будуть знайомитися з науковою літературою за фахом.

З точки зору психологів «читання» – це складний вид мовленнєвої діяльності, в основі якої лежить алгоритм читання, певна послідовність розумових дій, які спрямовані на вилучення та розуміння інформації, що міститься у письмовому тексті. Розуміння інформації забезпечується у тому випадку, якщо читець опанував технікою читання, тобто уміє встановлювати звуко-буквені відповідності, володіє фонетичною структурою слова, його фонемним складом і ритмічними структурами, навичками злитної вимови слів і синтаксичного членування речень.

Формування основних навичок техніки читання здійснюється на початковому етапі вивчення мови. Але вміння читати уголос не переходить у вміння читати «про себе», тому що зріле читання характеризується саме цим умінням. Читання уголос здійснюється індивідуально, хором, в особах тощо.

Читання про себе полягає у тому, щоб виключити зовнішнє читання у голос і до мінімуму скоротити внутрішнє, домагаючись візуального читання, тобто «читання очима».

Сформованість навичок візуального читання характеризується трьома факторами: зменшенням числа зупинок на одному рядку, скороченням тривалості зупинок і скороченням числа повторювального читання.

Розуміння прочитаного – складний мисленнєвий процес, який обумовлений не тільки розшифровкою інформації, яка міститься у тексті, але і використанням попереднього досвіду і знань читця. Розуміння тексту іноземною мовою ускладнюється тим, що читець повинен фіксувати увагу не тільки на змісті тексту, але і на способах його мовного оформлення.

Пристаючи до роботи з формування навичок правильного читання, студентам рекомендується читати текст не вголос, а про «себе», сприймати кожне речення смисловими блоками, а не окремими словами, намагатися прогнозувати наступні елементи інформації, визначати значення невідомих компонентів тексту на основі мовної здогадки.

Особлива увага звертається на формування у студентів навичок і умінь синтагматичного членування речень, оскільки вміння правильно поділити мовний потік на синтагми – це одна із умов гарної техніки читання і розуміння тексту.

Для формування навичок і умінь синтагматичного членування речень студентам пропонується комплекс вправ, які формують спостереження і аналіз синтагм, навчають диференціювати синтаксичні групи речень тощо.

Сформованість навичок синтагматичного членування тексту полегшують сприйняття його змісту, надають можливість перейти до наступного етапу навчання читання. Вправи, які виконують студенти, спрямовані на аналіз змістовної сторони тексту, мовної структури тексту, що значно полегшує сприйняття інформації.

Ефективність навчання читання багато в чому залежить і від самих навчальних текстів.

Отже, у першому семестрі перед викладачем стоїть задача – навчити іноземного студента розпізнавати, розрізняти і правильно озвучувати букви, інтонувати речення, синтагми, невеликі тексти як під час читання уголос, так і про себе.

Наведемо приклад роботи з текстом «Моя група», який пропонується студентам після вивчення фонетичного курсу (32 години).

Передтекстові завдання

Завдання 1. Прочитайте словосполучення. Зверніть увагу на використання присвійних займенників.

Мій клас, моя група, мій стіл, мій товариш, наш викладач, моя рідна країна.

Завдання 2. Замість крапок вставте в потрібній формі присвійні займенники.

... тато, ... сестра, ... будинок, ... брат, ... вікно, ... мама, ... товариш, ... подруга.

Завдання 3. Прочитайте текст, дайте відповідь на запитання.

Моя група

Це мій клас. Тут моя група. Ось мій стіл. Це моя подруга Фатіма. Вона сидить поруч. А там мій товариш Юнесс. Ось наш викладач. Прямо – дошка. Там дата, фраза, нові слова.

Тут мапа. Ось Україна. Там Київ. А там Марокко. Це моя рідна країна. Там моє рідне місто, мій будинок. Там моя мама, мій тато, мій брат, мій товариш і моя подруга.

Запитання:

1. Це клас?
2. Тут твоя група?
3. Юнесс і Фатіма – твої друзі?
4. Марокко – твоя країна?
5. Хто там?

Незважаючи на невеликі за обсягом тексти, іноземні студенти, які тільки-но притупили до вивчення української мови як іноземної, відчувають труднощі

під час читання. Тому формування прогнозування, здогадки, знаходження опорних слів тощо допомагає подолати мовні та смислові труднощі. На підсумковому контролі студент повинен прочитати текст, знайти інформацію на задану тему, розповісти її, дати відповіді на запитання викладача.

У другому семестрі тексти ускладнюються, їхній обсяг збільшується. Студентам пропонуються вправи на пошук як головної думки тексту, так і його деталей. поділ на абзаци, тобто визначити послідовність подій тощо. Щоб зацікавити іноземного студента, мотивувати його до читання текстів, особливо з наукового стилю мовлення, виникла потреба у підготовці матеріалів нового формату – дистанційний онлайн-курс, який дозволить реалізувати означену мету. Також важливо на довузівському етапі сформувати вміння самостійної роботи у процесі читання. Ось чому Онлайн-курс для має практичну цінність для іноземних студентів довузівського етапу підготовки.

Література:

1. Карпенко С.Д. Формування навички читання та розуміння україномовного тексту у студентів-іноземців. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Аактуальні проблеми викладання української мови як іноземної. Біла Церква : БНАУ, 2019. 27-30 с.
2. Читаємо і говоримо українською мовою : збірник текстів для домашнього читання для слухачів Центру підготовки іноземних громадян з дисципліни «Українська мова як іноземна» / уклад. : Л. П. Гайдук, І. В. Давидова. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 128 с.

Гнатенко С.А.

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: cvetlana-gnatenk@rambler.ru

АНКЕТУВАННЯ СТУДЕНТІВ З ПИТАНЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВИХОВАНOSTІ

На сучасному етапі актуального характеру набувають питання громадянського виховання студентської молоді, здатної сприймати, цінувати і примножувати національну культуру, розвивати та зміцнювати правову державу.

Особливого значення набувають педагогічні дослідження, в яких визначаються шляхи громадянського виховання молоді, зокрема теоретико-технологічні засади особистісно орієнтованого виховання (І. Бех, В. Бутенко); виховання національної свідомості особистості (Н. Косарева, Д. Тхоржевський); соціально-економічні умови формування громадянськості та соціалізації у виховному процесі середньої та вищої школи (В. Плахтеєва, Н. Чернуха) та інші.

Проведено письмове опитування студентів, проаналізовано способи вирішення питань виховання громадянськості студентів у вищих навчальних закладах.

Результати громадянської вихованості студентів з урахуванням їх громадянської спрямованості. Зазначимо, що серед досліджених нами студентів найбільш чисельною (68,2%) виявилася група, яка відзначалася низькими показниками. Значно меншою за кількістю (24,1%) була група студентів з середнім рівнем громадянської вихованості. І лише незначна частина (7,7%) з числа досліджених нами студентів відзначалася показниками високого рівня громадянської вихованості.

Результати громадянської вихованості студентів з урахуванням їх громадянської освіченості. Найбільш чисельною (72,8%) виявилася група студентів з низькими показниками. Друга група студентів (22,0%) мала дещо менші кількісні показники. І лише незначна частина досліджуваних нами студентів (5,2%) засвідчила високий рівень.

Результати громадянської вихованості студентів з урахуванням їх громадянської активності. Найбільшу за чисельністю групу (62,7%) склали студенти, для яких були характерними низькі показники. Інша група студентів (31,2%) була вдвічі меншою від попередньої, засвідчила середні рівень і була зорієнтована на глибоке осмислення громадянських цінностей. Про високу громадянську активність її представників свідчать інша група студентів, яка становить 6,1%.

Отже, на першому етапі констатувального експерименту було отримані дані, які засвідчили рівень громадянської вихованості студентів з урахуванням таких критеріїв, як вияв громадянської спрямованості, освіченості та активності. Експериментальні дані переконливо доводять, що студенти по-різному реагують на громадянські цінності, спираючись на досвід, який зорієнтований на певний спосіб встановлення духовно-творчого зв'язку з цінностями громадянського суспільства. Це свідчить про наявність різниці у підготовці окремих студентів до громадянської самоорганізації.

На другому етапі експерименту завдання полягало у тому, щоб на основі отриманих даних узагальнити та зробити висновки щодо рівнів громадянської вихованості студентської молоді в цілому.

Значна частина досліджуваних нами студентів (67,9%) відповідає показникам низького рівня громадянської вихованості. Нам вдалося виділити групу студентів з середнім рівнем громадянської вихованості. Їх кількість становила 25,8%. Серед досліджуваних нами студентів була виділена група, яка відзначалася високим рівнем громадянської вихованості та становила лише 6,3%.

Як бачимо, існуюча ситуація зі станом громадянського виховання студентів вимагає суттєвого поліпшення, забезпечення більш ефективного впливу на громадянську свідомість та поведінку студентської молоді.

Література

1. *Боришевський М. Й.* / Громадянська спрямованість як міра соціальної відповідальності особистості / *М. Й. Боришевський* // Педагогічна і психологічна науки в Україні. – К. : Педагогічна думка, 2007. – Т. 3. – С. 93-102.
2. *Бутенко В. Г.* Використання мистецтва в системі громадянського виховання молоді / *В. Г. Бутенко* // Зміст громадянської освіти і виховання: історія, реалії, перспективи. – Херсон : РІППО, 2006. – С. 15-17.
3. *Кремень В. Г.* Якісна освіта і нові вимоги часу / *В. Г. Кремень* // Педагогічна і психологічна науки в Україні. – К. : Педагогічна думка, 2007. – Т. 1. – С. 11-24.
4. *Сухомлинська О. В.* Духовно-моральне виховання дітей та молоді в координатах педагогічної науки і практики / *О. В. Сухомлинська* // Шлях освіти. – 2006. – № 1. – С. 2-7.

Давидова І.В

Гроссу Н.В.

*Запорізький державний
медичний університет*

м.Запоріжжя, Україна

e-mail: grossu63@gmail.com

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДОВУЗІВСЬКОГО ЕТАПУ ПІДГОТОВКИ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "КРАЇНОЗНАВСТВО"

Самостійна робота є одним з найважливіших чинників підвищення мовної та мовленнєвої підготовки. За визначенням Ягельської Н.В., самостійна робота – це «форма організації і реалізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, яку спрямовує і контролює викладач або сам студент у відповідності з програмою навчання та індивідуальними потребами на аудиторних заняттях або у позааудиторний час з метою оволодіння професійними знаннями, навичками й уміннями та для самовдосконалення». [2; 23].

Зупинемося на такому аспекті самостійної роботи, як позааудиторна робота під час викладання дисципліни «Країнознавство».

З метою реалізації можливостей для самостійної роботи в позааудиторний час у Центрі підготовки іноземних громадян було створено навчальний посібник «Відкрий Україну». [1].

Цей посібник призначено для формування соціокультурної та комунікативної компетенцій у іноземних студентів довузівського етапу навчання на базі краєзнавчого навчального текстового матеріалу та художньо-публіцистичного дискурсу. Він містить завдання різних типів: лексико-граматичні, мовленнєві, комунікативні, які формують та розвивають мовні знання, навички та вміння у іноземних студентів з усіх видів мовленнєвої діяльності.

Комунікативна мета навчальної книги – активізація та удосконалення практичних навичок та умінь іноземних слухачів у таких сферах мовленнєвої діяльності, як читання, мовлення (формування навичок діалогічної й монологічної мови відповідно до ситуативних моделей комунікації, письмо).

Структура кожного уроку включає не тільки завдання, а й довідниковий матеріал та ключі, які дають змогу одразу здійснити перевірку виконаної справи. Структура та наповнення навчального посібника обумовлені метою забезпечити можливість самостійної роботи та самоперевірки.

Також у слухачів є можливість використовувати презентації з курсу «Країнознавство», які за своєю тематикою та наповненням відповідають програмі з самостійної роботи. Презентації у своєму складі мають тести, призначені для самоперевірки.

У ЦППГ ведеться цілеспрямована робота із забезпечення слухачів – іноземних громадян методичними матеріалами для самостійної роботи.

Розробляється онлайн-курс «Відкрий Україну», який має на меті організацію самостійної роботи слухачів, яка може контролюватися викладачем та визначати прогрес кожного слухача.

Отже, для реалізації самостійної роботи у Центрі підготовки іноземних громадян ЗДМУ застосовується комплексний підхід до організаційно-методичного забезпечення та форм самоконтролю.

Література:

1. Давидова І. В. Відкрий Україну : навчальний посібник для слухачів Центру підготовки іноземних громадян з дисципліни «Країнознавство» / автори-укладачі : І.В. Давидова, Н.В. Гроссу. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2019. – 147 с.
2. Ягельська Н.В. Методика організації самостійної роботи студентів з англійської мови з використанням професійного мовного портфеля: Автореф. дис. ...канд.пед.наук: 13.00.02 / Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2005. – 23 с.

Гура В.О.

Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

м. Харків, Україна

e-mail rki314@ukr.net

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ АУДІЮВАННЯ ТА ПИСЬМА ПІД ЧАС СКЛАДАННЯ ПЕРЕКАЗУ ІНШОМОВНОГО АУДІОТЕКСТУ

Уміння складати переказ на основі пред'явленого тексту-джерела є необхідною складовою комунікативної компетенції іноземних студентів. Відповідно до вимог навчальної програми з української мови як іноземної у випускників підготовчого факультету повинні бути сформовані вміння сприймати на слух і письмово фіксувати зміст прослуханого аудіотекста, складеного на базі матеріалів соціокультурної і навчально-професійних сфер спілкування. Зазначимо, що навчання написання переказу є складною методичною проблемою, для вирішенні якої необхідно враховувати лінгвістичні та психологічні особливості переказу як синтетичного репродуктивно-продуктивного виду мовного спілкування.

Як відомо, формування вміння письмово викладати зміст прослуханої інформації обумовлено цілою низкою чинників і знаходиться в прямій залежності від становлення механізмів аудіювання та письма. Механізми формування навичок аудіювання та письма мають свою специфіку, отже, становлення мовної компетенції учнів в названих видах мовленнєвої діяльності може бути ефективним за умови адекватного використання спеціально підібраних методичних прийомів.

Ефективність роботи з розвитку слухання і письма залежить від ступеню сформованості у студента цілої низки механізмів, зокрема: короткочасної і довготривалої пам'яті, прогнозування, механізмів еквівалентних замінів та узагальнення. Зупинимося детальніше на характеристиці методичних прийомів, спрямованих на формування і розвиток названих механізмів.

Розвиток механізму короткочасної пам'яті в слуханні забезпечується виконанням вправ на слухове сприйняття окремих слів, словосполучень і пропозицій з подальшою письмовою фіксацією нової лексики, опорних слів і словосполучень в зошитах. При цьому учням можуть бути запропоновані наступні види завдань:

- повторювання вслід за викладачем нових слів, запис їх у зошиті;
- написання фразового диктанту, в який включені вже відпрацьовані в усній і письмовій формі слова;
- повторювання фраз за принципом «снігової кулі»: перший студент повторює першу фразу, другий - першу і другу, третій - першу, другу і третю і т.д. Після цього студенти записують текст по пам'яті.

Методичні прийоми розвитку механізму довготривалої пам'яті забезпечують повторюваність прослуханої інформації, зокрема, синтаксичних конструкцій, представлених в аудіотексті. Для розвитку даного механізму виконуються завдання на багаторазове повторення інформації (в різних варіантах і модифікаціях), що дозволяє перенести в довготривалу пам'ять студента більшу кількість інформативних одиниць в порівнянні з ситуацією одноразового пред'явлення. Зазначимо також, що розвиток даного механізму передбачає збільшення обсягу смислових фрагментів інформації, що відбувається, наприклад, при виконанні завдань на угруповання лексичних одиниць за семантичним (тематичним) принципом. Даний тип завдань ефективний, оскільки об'єднання лексики в один лексико-семантичний ряд, її аналіз і угруповання забезпечують запам'ятовування навчального матеріалу в процесі діяльності.

Механізм прогнозування також є надзвичайно важливим для формування вміння написання переказу. Як відомо, формування механізму прогнозування має відбуватися не за допомогою окремих слів, а на рівні зв'язного висловлювання. При цьому доречно використовувати такі типи завдань:

- завдання на дописування фраз;

- завдання на прогнозування змісту окремих фраз і мікротекстів з опорою на ключові слова та засоби графічної наочності - малюнки, фотоілюстрації, схеми. Особливу увагу слід приділяти розвитку мовної здогадки, що дозволяє студентам прогнозувати зміст почутого, здогадатися про значення слів. Для розвитку мовної здогадки можна запропонувати завдання, орієнтовані на визначення лексики за допомогою словотвірного аналізу та семантизацію слів з опорою на запропонований контекст.

Послідовність пред'явлення завдань на розвиток мовної здогадки може бути наступною. Спочатку, наприклад, можна запропонувати студентам здогадатися про значення складного слова за його складовими компонентами, потім - з опорою на знайомі синтаксичні структури.

Механізм еквівалентних замінь, або механізм осмислення, забезпечує еквівалентну заміну сприйнятої на слух інформації з подальшим переведенням її в концентрованій формі у внутрішню мову. Про розвиток даного механізму у студента свідчать такі вміння: вміння виділяти смислову структуру тексту, основну думку тексту; визначати предикативну структуру тексту; виокремлювати підтеми; розуміти логіку висловлювання; визначати відносини між частинами тексту. Для формування названих умінь можна рекомендувати наступні типи вправ:

- визначення теми тексту, вибір назви тексту;
- формулювання і запис головної думки тексту;
- розподіл тексту на смислові частини і виділення мікротем;
- визначення відповідності запропонованого плану змісту тексту;
- формулювання і запис питань до основних смислових частин тексту;
- складання і запис називного плану тексту;
- виділення в тексті головної і другорядної інформації;
- відновлення змісту тексту за вербальними і графічними опорами і запропонованим планом.

Розвиток механізму еквівалентних замінь передбачає також формування у студентів вміння здійснювати компресію. Нагадаємо, що даний термін означає

увазі передачу інформації в стислій граматичній формі. У методиці навчання переказу широко використовуються різні типи згортання інформації. Серед них:

1. Стиснення фрагментів тексту.
2. Компресія шляхом синонімічних заміन.
3. Стиснення з урахуванням індексу.
4. Сміслове стиснення.

Визнаючи важливість даного типу завдань для формування вмінь аналізувати і продукувати аудіоінформацію, ми визнали за необхідне включити в післятекстовий блок навчальних завдань наступні типи вправ:

1. Запишіть скорочений варіант речення, замінивши виділене словосполучення синонімом.
2. Запишіть інформацію двох речень, замінивши їх одним синонімічним.
3. Запишіть стислий варіант тексту, опустивши надлишкову інформацію і висновки.

Зазначимо, що завдання на розвиток механізму еквівалентних замін в під час навчання написання переказу поступово ускладнюються. В результаті студенти повинні навчитися не тільки висловити представлену в тексті думку своїми словами, а й зробити це якомога коротше.

У розвитку складного механізму слухання-письма особливе значення має навчання аналітико-синтетичної роботи, невід'ємною складовою якої є узагальнення. Саме тому кожен блок післятекстових завдань включає проблемні питання, спрямовані на узагальнення прослуханої інформації і націлює студентів на формулювання власного ставлення до описаної в тексті типової життєвої ситуації або проблеми. Дані типи завдань можуть містити народні прислів'я та приказки, які в узагальненій формі відображають колективний досвід народу, його ставлення до вічних і актуальних для всіх людей моральних цінностей і проблем.

Названі в даній роботі методичні прийоми та типи вправ були використані нами під час складання посібника з навчання іноземних студентів

письмового переказу аудіотекстів. Алгоритм пред'явлення завдань в названих матеріалах наступний:

1. Виконання завдань, спрямованих на зняття лексико-граматичних труднощів.
2. Перше прослуховування тексту студентами.
3. Виконання тестового завдання альтернативного характеру, контролюючого загальне розуміння прослуханого.
4. Відповіді на питання, які перевіряють ступінь розуміння тексту.
5. Повторне прослуховування тексту студентами.
6. Складання плану тексту.
7. Переказ тексту з опорою на план і засоби графічної наочності.
8. Написання повного переказу.
9. Переказ змісту тексту з трансформацією (використання еквівалентних замінів, елементів творчості).

Насамкінець зазначимо, що апробація навчальних матеріалів, складених з урахуваннями названих методичних прийомів, продемонструвала їх ефективність та доцільність подальшого використання у навчальному процесі.

Література:

1. Василенко Е.И., Добровольская В.В. Сборник методических задач по русскому языку. – М.: Рус. яз. – 1990.
2. Практическая методика преподавания русского языка на начальном этапе/ Н.С.Власова, Н.Н.Алексеева и др. – М.: Рус.яз., 1990.

Гура В.О.

Харківський національний університет

будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

e-mail rki314@ukr net

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ МОВНИХ ТА МОВЛЕННЄВИХ ГРАМАТИЧНИХ НАВИЧОК

У методичній літературі з методики викладання іноземних мов поширений термін «мовні навички» та «мовленнєві вміння». Термін «мовленнєві навички» є менш поширеним і, на наш погляд, менш дослідженим. Зазначимо, що у багатьох випадках цей термін ототожнюється із терміном «мовні навички», що негативно впливає на практику навчання іноземного мовлення.

Зупинимось детальніше на аналізі цих двох типів навичок та стисло сформулюємо зміст кожного з них.

Мовленнєві граматичні навички у нашому розумінні – це навички автоматизованого використання граматичних (морфологічних і синтаксичних) явищ у мові на основі «граматичного почуття». Психофізіологічною основою такого використання є автоматизовані граматичні (морфологічні і синтаксичні) мовленнєві зв'язки, або іншими словами, граматичні мовленнєві стереотипи. Зазначимо, що мовленнєві граматичні зв'язки формуються у процесі надбання людиною індивідуально-мовленнєвого досвіду під час оволодіння різними видами мовлення – ситуативного і контекстного, діалогічного і монологічного, усного та письмового.

Мовні навички суттєво відрізняються від мовленнєвих, тому що це такий тип мовленнєвих навичок, який призначений для створення окремих форм і структур, який функціонує поза умов мовленнєвої комунікації. Психологічною основою такого виду навичок складають інтелектуальні дискурсивно-

граматичні розумові дії, які виконуються за допомогою знання відповідних граматичних правил.

Природньо, що обидва названих вида навичок співвідносяться, якщо мова йде про володіння мовою освіченою людиною. Однак тим не менш зазначені навички зберігають свою специфіку, тому що це різні за своєю психічною природою навички. Інколи вони можуть функціонувати окремо. Так, дитина оволодіває мовленнєвими навичками раніше, ніж засвоює мовні навички, які формуються під час вивчення теорії граматики та виконання граматичних вправ у школі.

З іншого боку, інколи граматичні навички можуть функціонувати окремо від мовленнєвих. Частіш за все це відбувається, якщо людина володіє мовою пасивно: вона вміє правильно створити потрібну форму, сконструювати речення, але не спроможна адекватно та без помилок використовувати ці граматичні одиниці у спонтанному мовленні в умовах природньої мовленнєвої комунікації, тому що граматичні навички не перетворились у неї на мовленнєві автоматизовані навички. Таким чином, незважаючи на зовнішню подібність, ці навички принципово відрізняються.

Вищезначене дозволяє нам зробити два важливих висновки, а саме:

- 1) існують два види вмінь і навичок, які є психологічною основою володіння мовою – мовленнєві і мовні;
- 2) необхідно розрізняти їх під час навчання граматичного аспекту іноземного мовлення.

Беручи до уваги основну психологічну особливість мовлення – наявність автоматизованих граматичних зв'язків як обов'язкової умови граматично правильного говоріння, зазначимо, що створення мовленнєвих граматичних навичок повинно стати центральним завданням під час навчання граматичного аспекту мовлення, іноземного мовлення, зокрема. Природньо, що необхідним компонентом цього процесу є формування у іноземця граматичних навичок і вмінь.

Важливо зазначити, що для формування мовленнєвих граматичних навичок доцільно розробити цілу низку тренувальних вправ, які мають бути ситуативними, комунікативно-мотивованими, системно організованими та орієнтованими на мовленнєві можливості іноземних студентів.

Насамкінець зазначимо, що тільки за умови дотримання всього комплексу названих вимог можливо створення достатньо міцного і водночас пластичного навичку, на базі якого у студента-іноземця може сформуватися мовленнєве вміння використовувати дане явище у всіх видах і формах мовлення з метою повного і точного вираження своєї думки.

Література:

1. Воронин Л.Г., Богданова И.И., Бурлаков Ю.А. Становление речевых навыков при обучении иностранному языку// Новые исследования в педагогических науках: Сб. ст./ Изв. АПК РСФСР, М., 1966. Вып. 6
2. Капитонова Т.И., Московкин Л.В. Методика обучения русскому языку как иностранному на этапе предвузовской подготовки. – СПб.: Златоуст, 2006
3. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иноязычному общению. – М.: Рус. яз., 1989
4. Шатилов С.Ф. Теоретические основы методики обучения грамматическому аспекту иноязычной речи // Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия/ Сост. Леонтьев А.А. .- М.: Рус. яз., 1991

Kalnychenko Natalia

Assistant Professor of the Language Training Department-2

V. N. Karazin Kharkiv National University

Kharkiv, Ukraine

e-mail: kalnychenko@ukr.net

ACCOUNTING FOR THE NATIONAL METHODOLOGICAL COMPONENTS IN SL TEACHING

With the development of mass communication and the expansion of international economic and cultural relations, the late 1900s witnessed the development of communicatively-oriented method of foreign languages teaching as a means of communication in everyday situations. Among the main principles of this method are the principles of functionality and situationality, which consist in the promptness to use a foreign language as an instrument of speech and thought activity and in the ability to reproduce communicative reality.

These principles are aimed at the formation of linguistic competence: text-forming (discursive) competence - the ability to create texts of different types, as well as the knowledge of differences in the strategies for generating texts in the native tongue and a foreign language; communicative competence - the ability to project on the speech of the possibility on the part of the recipient of information to display content; extra-linguistic competence - knowledge of the culture of the language under study; strategic competence; social competence; informational competence - acquisition of the subject matter of the communication. All these competencies are interrelated and constitute a single, integrated competence of transcultural communication. The definition of these components is of great importance for foreign language teaching, because they determine the main directions in setting learning goals and in determining the degrees (levels and thresholds) in teaching.

Due to the acquisition of informational competence, the students develop informative frames – the sets of necessary concepts to describe a particular situation.

Social competence is achieved under the conditions of an authentic process, which involves not only the use of “material taken from life” in the classroom, but also the creation of conditions for natural educational communication that would allow a sort of a rehearsal of the real use of the language. This competency manifests itself in all areas of life and the student’s ability to navigate in various situations is dependent on how it is formed.

To ensure appropriate communicative training, on the one hand, and to maintain the authenticity of the speech situation, on the other hand, a number of training tasks have been developed, in particular tasks involving "informational inequality" of the participants: a) students receive almost identical drawings with differences that need to be identified by using questions about the differences; b) students have various evidence that needs to be gathered together and juxtaposed; c) one student has information that others need to get to know; d) students have different views on the problem, but it is necessary to develop a common opinion etc.

In addition, it is useful to use communicative games that rely on a methodological ranking technique. They should be created on the basis of different information from different students and provide for grouping or selection of acceptable options. The exclusion of the superfluous, the conjecture, the finding of the similar and the different, the classification, the conclusion, and analogous teaching methods can become the basis of such problematic tasks.

Strategic competence can be characterized as the ability to use strategies in various fields of human activity, that is, to overcome difficulties and achieve maximum effectiveness in its implementation. Strategic competence in learning is the ability to overcome various learning problems. Strategic competence in communication is one of the most important factors in language acquisition [1, p. 17].

It is known that the teaching technologies and behavior in the classroom, to which foreign students are accustomed to at home, for example, the Chinese, differ from those adopted in Ukraine, and in particular, at the preparatory department, which also has the specifics of its own.

Besides, while teaching Ukrainian or Russian to foreign students at the preparatory department, it is necessary to take into account the peculiarities of the national culture of Ukraine and the national culture of the students. A special role is played here by the cultural aspect of the semantics of the texts of Ukrainian culture, primarily “code words” and “code texts”.

The strategic competence of the speech personality includes a number of components, such as the ability to communicate, to learn languages, and, in accordance with various types of strategies, it is possible to distinguish compensatory, discursive, and also educational strategic competence.

During auditoria acquisition of Russian as the SL, pedagogical interference is especially strong at the initial stage, when the learning skills corresponding to the expected technology are not yet acquired, and the use of previous educational experience does not produce the expected results. There is a negative moment of unfulfilled methodological expectations, which must be warned [2, p. 133].

As the main directions of accounting for the national methodological components, the following can be proposed:

- a) the study of national and methodological traditions of each contingent, the consideration of methodological expectations;
- b) identification of the strategic repertoire and strategic priorities of students of the preparatory department;
- c) the ratio of the initial strategic competence of each student with the basic technology of teaching at the faculty;
- d) adaptation of the strategic competence of the teacher with the needs of the student;
- e) the identification of the absent, but necessary strategies for learning and communication;
- f) mitigating national-methodological interference by conducting a preliminary conversation (with translation into the mother tongue) with a previous explanation of the teaching technology;

g) psychological preparation of students to change the learning strategy by evaluating the use of the most creative and effective strategies, new means of implementing educational activities and communication.

The initial strategic competence includes not only a set of strategies of a speech personality, but also the ability to use them, which is determined by a complex set of various factors, such as the specificity of the national mentality, in particular national, linguistic and methodical traditions of school and university education, as well as features of national culture of speech behavior.

References:

- 1) Давер М.В. Мотивационно-стратегические аспекты личностно-ориентированного обучения языкам на начальном этапе. - СПб: Златоуст, 2006. 261 с.
- 2) Акишина А.А., Каган О.Е. Учимся учить. Для преподавателя русского языка как иностранного. - М.: Изд-во «Русский язык», 2002. 256 с.

Косенко Ю.Г.

Сумський національний аграрний університет,

м. Суми, Україна

write2yulia@ukr.net

СТАНДАРТИЗОВАНИЙ ІСПИТ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ. ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Зміни, що відбувалися в системі освіти в Україні на початку ХХІ ст., наклали свій відбиток і на структуру вищої освіти, і на зміст навчання у вищих навчальних закладах. Значні перетворення в досліджуваній період відбулись і в структурі підготовки викладачів української мови як іноземної. Першим викликом в методиці викладання української мови як іноземної у 2020 році стало введення пробного тестування Сертифікаційного іспиту з української мови як іноземної. З 2021 р. планується введення обов'язкового Сертифікаційного іспиту з української мови як іноземної. Мета статті – розкрити особливості й основні аспекти підготовки іноземних слухачів до Стандартизованого іспиту з української мови як іноземної.

Сертифікаційний екзамен з української мови як іноземної – це засіб діагностики рівня володіння українською мовою як іноземною.

Сертифікація рівня володіння українською мовою як іноземною – це встановлення відповідності між рівнем комунікативної компетенції і Стандартизованими вимогами до рівнів володіння українською мовою як іноземною (A1-C2).

За загальноосвітнім стандартом, успішне складання тестів II середнього рівня свідчить про досить високий рівень комунікативної компетенції, що дає змогу інокомунікантові задовольняти свої комунікативні потреби в усіх сферах спілкування і провадити професійну діяльність українською мовою спеціалістові гуманітарного профілю [2; 2].

Головна вимога до іноземного слухача під час складання іспиту – знати мову та вміти розмовляти. Ще однією умовою є те, що іноземець не може складати екзамен у своєму університеті та іспит не може приймати викладач університету, в якому він працює.

До цільової аудиторії тестування належать:

- 1) біженці та особи без громадянства, мігранти;
- 2) закордонні українці (слухачі суботніх та недільних шкіл, кафедр українознавства закордонних закладів вищої освіти);
- 3) особи, які подають клопотання про прийняття до громадянства України;
- 4) особи, які бажають підтвердити знання з української мови як іноземної з метою провадження професійної діяльності за кордоном (громадяни України, які не мають освіти за спеціальністю «Філологія» (українська мова) та іноземці);
- 5) іноземці та особи без громадянства – студенти закладів вищої освіти України.

Документи, на основі яких, розробляються завдання для Стандартизованого іспиту з української мови як іноземної:

1. Українська мова як іноземна. Стандартизовані вимоги. Рівні володіння українською мовою як іноземною А1-С2 / Д. Мазурик, О. Антонів та інш.
2. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації [Текст]. – Ч. 3. / Уклад.: Л. І. Дзюбенко, В. В. Дубічинський, С. А. Чезганов та ін. ; [за ред. О. М. Тростинської, Н. І. Ушакової]. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 52 с.
3. Навчальні мінімуми з української і російської мов для іноземців / Укл. Н.Ф. Зайченко, С.А. Воробйова. – К.: ІСДО, 1995.

4. Програма Стандартизованого оцінювання студентів з числа іноземних громадян та осіб без громадянства з мови навчання (української, англійської).

Вміння та навички, які перевірятимуться.

Читання:	Слухання:
- загальне розуміння прочитаного; - пошук необхідної інформації; - повне (детальне) розуміння прочитаного.	- розуміти основний зміст та знаходити (вибирати) необхідну інформацію з почутого (загальне розуміння); - виокремити спеціальну інформацію (повне (детальне) розуміння прослуханого).
Письмо	Говоріння
Перевіряє здатність претендента писати зрозумілі тексти на актуальні теми (загальним обсягом згідно з вимогами до певного рівня) із належним послідовним плануванням та поділом на абзаци.	Перевіряє здатність претендента створювати власні висловлення в усній формі відповідно до запропонованої комунікативної ситуації, дотримуючись лексичних і граматичних норм; вміння усно добирати мовні засоби відповідно до ситуації спілкування, реагувати на запитання, підтримувати діалог.

Типи тестових завдань, які використовуватимуться:

- завдання на встановлення відповідності;
- завдання на визначення правильності / неправильності твердження;
- завдання з вибором однієї правильної відповіді з трьох/чотирьох запропонованих;
- завдання на встановлення послідовності;

- завдання на заповнення пропусків у тексті;
- завдання на створення повідомлення (з опорою на умову);
- завдання на створення повідомлення (твір).

У зв'язку з цим, перед викладачем стоїть найголовніше завдання – дати іноземним слухачам ґрунтовні знання для складання Стандартизованого іспиту з української мови як іноземної.

Оцінювання іноземців відбуватиметься холистичним способом, а не аналітичним. Автори Стандартизованого іспиту з української мови як іноземної стверджують, що під час комунікації основним завданням іноземних громадян має стати розуміння того, про що вони говорять, а граматичні помилки у цьому випадку майже не будуть ураховуватися. Лексична помилка вважатиметься тільки тоді, коли слово вжито в неправильному значенні.

Усі ці зміни змушують шукати нові підходи та способи викладання української мови як іноземної. Незважаючи на це, перевагами такого оцінювання є те, що в подальшому у кожного іноземного студента 1 курсу навчання рівень володіння мовою має бути не нижче B1. Різноманітні завдання, розігрування комунікативних ролей, творчі вправи будуть позитивно впливати на підготовку іноземних слухачів до Стандартизованого іспиту з української мови як іноземної.

Отже, метою тестування є визначення рівня володіння мовою іноземних громадян. Підготовка до іспиту має бути протягом усього навчання на підготовчому факультеті, тому викладачеві-україністу потрібно вдало підбирати навчальний матеріал, щоб кожен іноземний слухач мав рівень володіння мовою не нижче B1.

Література:

1. Програма Стандартизованого оцінювання студентів з числа іноземних громадян та осіб без громадянства з мови навчання (української, англійської).
2. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації [Текст]. – Ч. 3. / Уклад.: Л. І. Дзюбенко, В. В. Дубічинський, С. А. Чезганов та ін. ; [за ред. О. М. Тростинської, Н. І. Ушакової]. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – 52 с.

Кравченко Ю.В.

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: 30yu12kravchenko70@gmail.com

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА: ДОСЯГНЕННЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

На шляху до європеїзації освітнього та наукового секторів Україною взятий курс на підготовку іноземних студентів як конкурентноспроможних професійних фахівців у різних галузях. Вибір українських вишів іноземними громадянами обумовлений двома причинами: якісна підготовка та її вартість. Проте, щоб досягти поставленої мети, студенти повинні опанувати розмовний варіант української мови. Уже на цьому етапі можна виділити, як досягнення, так і проблеми згаданого процесу. На сьогодні у сучасній українській лінгводидактиці активно розробляються окремі види аспектів методики викладання української мови як іноземної: С. Яворська (історичний аспект), Н. Бородіна (термінологічний аспект), О. Тростинська (лінгвокультурологічний аспект), О. Мацько (методологічний аспект) та інші. Вагомими дослідженнями у сфері викладання української мови як іноземної є праці Я. Гладир, І. Жовтоніжко, Т. Єфімової, Л. Мацько, Д. Мазурик, І. Кочан, А. Кулик, Т. Лагути, О. Тростинської, Г. Тохтар, Б. Сокола та інших. Однак, питання оптимізації процесу вивчення української як іноземної з використанням інноваційних підходів та інструментальних засобів розкриті фрагментарно, що й зумовлює необхідність подальшого дослідження [1]. Безперечними досягненнями можна також вважати:

- 1) розробку й удосконалення методичних матеріалів до усіх основних видів мовленнєвої діяльності (читання, усне і писемне мовлення, аудіювання, поурочне тестування);
- 2) впровадження й активне використання сучасних технологій

(комп'ютерних, мультимедійних та мережі Інтернет), які викликають інтерес у студентів і сприяють кращому розумінню та засвоєнню запропонованого матеріалу;

3) використання різних методів навчання української мови, а саме:

- інноваційні методи: створення презентацій у програмі PowerPoint (хоча на сьогодні цей метод втрачає свої позиції), Classtaim, використання Інтернет-ресурсів (онлайн-перекладач, або ж голосовий перекладач; використання аудіо-записів для прослуховування текстів з подальшою роботою над ним у вигляді тестів тощо);

- метод рольової гри (активний метод навчання, засіб розвитку комунікативних здібностей студента) [1];

- метод навчання української мови з комп'ютерною підтримкою, який використовується під час самостійної роботи студентів;

4) виховна робота – це не лише бесіди в аудиторії та святкування дня народження, це ще й екскурсії, походи, відвідування музеїв, театрів і концертів, проведення днів здоров'я на природі, відзначення свята рідної мови (підготовка роликів; віршів та ін.), проведення флешмобів, привітання викладачів українськими віршами написаними власноруч тощо. Основна мета цього виду роботи – комунікативні навички, вміння працювати у колективі, повага до культури іншого народу.

Швидке опанування комунікативними навичками є головним завданням тих іноземних студентів, хто обрав українські виші. Ці знання допомагають адаптуватися на певній території. Але, саме тут і приховується найголовніша проблема, яка породжує низку інших: не враховуються мовні особливості регіону. Так, наприклад, у місті Києві 60% розмовляють українською то й відповідно рівень знань мови іноземними студентами буде вищим, а відтак і адаптація таких студентів відбуватиметься швидше й легше. Зовсім інша справа стосовно міста Запоріжжя та Харкова, населення яких розмовляє у 99,9% російською мовою. Друга проблема – мовна підготовка починається і закінчується в аудиторіях мовних кафедр, оскільки спеціальні предмети

читаються англійською мовою. Третя проблема – відношення самих студентів до навчального процесу загалом і до вивчення української мови зокрема.

Для підвищення якості освіти іноземних студентів планується збільшення використання Інтернет-ресурсів на заняттях з української мови, частіше залучати студентів-іноземців до організації та участі в університетських (кафедральних заходах), створювати і впроваджувати у навчальний процес різні ситуативні завдання. Крім того, на державному рівні планується обов'язкове складання багаторівневого іспиту з української мови усіма громадянами-іноземцями, які, наприклад, хочуть залишитися тут жити і відкрити свій бізнес (Сертифікат рівня А2-В2), хто планує навчатися – сертифікат рівня В2 тощо. Без цього жоден іноземець не зможе вступити у виш.

Отже, вирішення цих та інших проблем щодо успішної адаптації студентів-іноземців, як до навчального процесу, так й у побутовій сфері є найголовнішим нашим завданням, яке, в решті-решт, формує привабливий імідж вищого навчального закладу в очах студентів близького (Узбекистан) і далекого зарубіжжя (Марокко, Нігерія і т. д.)

Література:

1. Касьяненко Т.А. Викладання української мови як іноземної: принципи оптимізації та інновації // Вопросы духовной культуры – Филологическая наука [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92568/01-Kasianenko.pdf?sequence=1>

Кремнова Л.О.

Запорізький державний медичний університет

г. Запорозжє, Україна

norma3841@yahoo.com

ПЕРЕКЛАД ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЯК ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Рідна мова супроводжує людину всі роки навчання та використання іноземної мови; її неможливо викреслити зі свідомості, а тому варто навчитися використовувати найбільш ефективно, в тому числі й у процесі вивчення української мови як іноземної.

Як відомо, зміст і мета перекладу полягає в передачі певної інформації учасникам комунікації, в забезпеченні спілкування людей, які розмовляють різними мовами. Переклад може бути використаний у практичному курсі для усвідомлення, корекції і автоматизації перенесення навичок умінь з рідної мови на українську шляхом розвитку універсальних умінь іноземних студентів.

Проблема залучення художнього тексту при навчанні іноземної мови, як відзначають методисти-теоретики і практики, є недостатньо розробленою, хоча включення подібного методичного прийому в процесі навчання іноземної мови має великий потенціал в плані розвитку умінь і навичок усіх видів мовленнєвої діяльності, а також в плані вдосконалення інтерлінгвокультурної компетенції.

На нашу думку, іноземні студенти, перш за все, повинні знати і вміти аналізувати основні художні тексти рідної для них літератури. А потім вже використовувати набуті навички під час читання літератури іноземною мовою.

З огляду на особливу складність для сприйняття іноземцями художнього тексту і відповідно до психологічних вимог потрібно спочатку зрозуміти і тільки після того перекладати. З огляду на це читанню тексту передують мовна, лексична і граматична підготовка, що забезпечує його адекватне розуміння. Ця підготовка може включати такі моменти: розповідь викладача про епоху, про

автора; семантизацію мовних одиниць, що мають основне смислове навантаження і є ключовими, у тому числі тропів; донесення до розуміння студентів різного роду асоціацій, що відіграють важливу роль у формуванні смислової структури тексту.

Таким чином, передтекстові вправи до художнього тексту одночасно формують рецептивну лінгвістичну, літературознавчу, країнознавчу і «перекладацьку» компетенцію іноземних студентів.

Вправи з перекладу арабського художнього тексту українською мовою мають синтетичний мовний характер, оскільки студенти в цьому випадку використовують усі ті знання й уміння, які були засвоєні ними раніше. На відміну від перекладу з української, значення перекладу українською зростає разом з підвищенням рівня оволодіння іноземною для студента мовою.

У цьому випадку переклад є методичним прийомом, що нормалізує свідоме застосування правил. Він найбільш доцільний для зіставлення мовних явищ, встановлення характерних особливостей зв'язків слів, ефективний як засіб попередження помилок, дієвий при вивченні й повторенні граматичного матеріалу, є потужним засобом боротьби з мовною інтерференцією, сприяє розвитку мовного чуття. Крім цього, переклад художнього тексту на іноземну мову допомагає студентам глибше усвідомити лінгвоетнокультурний бар'єр, що розділяє партнерів з комунікації, і спонукає до активних пошуків шляхів його подолання.

Таким чином, спираючись на рідну мову, важливо пам'ятати, що перекладу підлягають одиниці мовлення, а не одиниці мови, а це значить, що перекладу підлягають словосполучення і фрази, а також слова в контексті.

Кучеренко О.Ф.

Харківський національний університет

будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

e-mail: kucherenkoef@gmail.com

ІНТЕГРОВАНЕ НАВЧАННЯ ЯК ОBOB'ЯЗKOBИЙ ЧИHHИК ЯКІСНОЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ

Міжнародні зв'язки та активні процеси багатоаспектних напрямків світової глобалізації повсякчас спричинюють пошуки нових методів оволодіння іноземними мовами. Інтегроване навчання української як іноземної у сучасному освітньому процесі в Україні постає вкрай важливим. В українській лінгвістичній освіті на теперішньому етапі маємо багато невирішених проблем такого достатньо нового напрямку навчання іноземних мов як викладання української мови як іноземної. Насьогодні надзвичайно актуалізуються практичні принципи навчання української мови аудиторії іноземних слухачів із застосуванням саме поєднаних методів фахового та інтегрованого навчання.

Іноземні студенти спроможні мати вищий рівень знань української, аніж із застосуванням традиційних методик викладання іноземних мов. Предметно-інтегроване навчання сприяє використанню засвоєних знань однієї галузі як підґрунтя для іншої. Зазначене спонукає іноземного слухача до активного застосування попередньо засвоєних знань за нової ситуації спілкування, розвиває його критичне та інтеграційне мислення, систематизує, поглиблює отримані лінгвістичні та спеціальні знання, удосконалює повсякденну писемну та усну комунікацію, підсилює мотивацію навчання української як іноземної.

Інтегрованість у навчанні української як іноземної (згадаймо значення терміна «інтеграція- об'єднування чого-небудь в єдине ціле» [2; 4; с.35) передбачає поєднання декількох аспектів: змістового та практичного.

Змістовий аспект викладання передбачає ретельний тематичний відбір текстового фахового матеріалу для засвоєння української як іноземної із урахуванням певного етапу навчання та конкретної категорії іноземних слухачів.

Практичний аспект інтегрованого навчання спрямований на формування та подальше удосконалення різноманітних мовних навичок іноземних громадян. Навички критичного мислення передбачають узагальнення, порівняння та зіставлення проблемних моментів опрацювання певних тем, формування особистої точки зору на конкретну фахову проблему, вибір альтернативного рішення. Не можна не зосередити увагу на удосконаленні комунікативних навичок, що поглиблюють сутнісні характеристики предметно-інтегрованого навчання іноземної мови. Серед них варто зупинитися на таких, як навички дослуховуватися до думок інших слухачів, висловлювати власну позицію та у коректній формі співпрацювати за умови спільної роботи. Не варто залишати поза системною увагою навички оформлення письмового та усного логічно вибудованого висловлювання щодо розуміння певної спеціальної теми, навички саме фахової міжкультурної комунікації, тобто дослідницькі компетенції з обраної спеціальності з урахуванням новітніх міжнародних здобутків у певній царині діяльності суспільства.

Підсумовуючи слід зазначити, що предметно-інтегроване навчання іноземних слухачів різних рівнів підготовки покращує не тільки фахові компетенції української як іноземної, не тільки загальні компетенції зазначеної дисципліни, але й стає показником загальної якості освітнього процесу в Україні.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Словник української мови: [в 11-ти томах]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980.– Т.1–11.

3. Хасия Т. В. Педагогические инновационные технологии в вузе / Т. В. Хасия // Актуальные вопросы современной педагогики / Под общ. ред. Г. Д. Ахметовой. – Уфа: Лето, 2011. – 120–121.

Малихіна Ю.О.

Харківський національний університет

будівництва та архітектури

м. Харків, Україна

e-mail: yukhno_yu@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВНИКОВОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ. ЛЕКСИЧНІ ОДИНИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ ВЗАЄМОДІЇ

Як відомо, мова – чи не найнадійніший хранитель історичної пам'яті. Мова зберігає в собі також сліди порівняно недавніх подій – варто лише уважно придивитися.

Українська та російська мови як генетично споріднені мають багато спільного на всіх мовних рівнях – фонетичному, лексичному, граматичному (морфологічному і синтаксичному). Разом з тим, в обох мовах на всіх рівнях є чимало відмінного.

У сучасних лінгводидактичних працях дається докладний аналіз спільного і відмінного в російській та українській мовних системах. За співвідношенням мовних явищ їх поділяють на чотири групи:

1. Мовні явища, які повністю збігаються в обох мовах (система частин мови, будова слова, способи словотворення, типи простих і складних речень, розділові знаки та ін.).

2. Мовні явища, що частково збігаються, але мають характерні відмінності (система голосних, класифікація приголосних, типи відмінювання іменників, форми дієслова та ін.).

3. Специфічні, притаманні тільки одній мові явища (деякі фонемі, апостроф, твердий знак, четверта відміна іменників, форми складного майбутнього часу та ін.).

4. Протилежні мовні явища (прийменник *з* в українській мові і *с* у російській, буквосполучення *йо,ьо* і буква *е* та ін.).

Сукупність усіх слів, наявних у мові, називають лексикою, або словниковим складом. Чим розвиненіша мова, тим багатший її словниковий склад. Українська мова належить до числа високорозвинених мов. Тільки в «Українсько-російському словнику», виданому в шести томах Інститутом мовознавства АН України, понад 120 тис. слів. Тисячі слів зареєстровано в різних спеціальних словниках. Словникове багатство української мови характеризується й різноманітними стилістичними можливостями слів, здатністю їх відбити найтонші відтінки думки, психологічний стан, почуття людини.

У словниковому складі української та російської мов багато спільного. До спільних характеристик належать наявність повнозначних (що мають предметно-сміслові значення) та неповнозначних слів (службові слова, які виражають зв'язки та відношення між повнозначними словами); слів з конкретним та абстрактним значенням (назви почуттів, психічних станів, властивостей, якостей тощо); багатозначних слів (полісемія); синонімів (слова різні за звуковим складом, але близькі за значенням); антонімів (слова з протилежним значенням); омонімів (слова, що мають однакове звучання, але різне значення).

В українській мові, як і в російській, слова мають пряме (природна ознака предмета, явища, процесу) та переносне (образне, фігуральне уявлення про предмет) значення.

Є в українській мові, як і в російській, фразеологічні звороти (*аж за вухами лящить, зелена вулиця, замовити слово, тедзь напав та ін.*).

Частина лексики в обох мовах є спільною, однаковою як за значенням, так і за звуковим оформленням та вимовою. Це такі слова, як *рот, рука, лампа, сумка, парта, рак, мак, суп* та ін. Їх слід використовувати як транспозиційний матеріал, який сприяє розумінню та активізації словника мовців, які оволодівають українською мовою.

Частина лексики є спільною за буквеним складом і відрізняється лише вимовою: *вода, дорога, море, поле, нога, голова, дуб, машина, подруга та ін.*

Є слова, які, відрізняються одним або кількома звуками – вони теж зрозумілі знавцям російської мови: *стіл, ніс, вухо, ніж, лисиця, вовк та ін.*

Значна група слів притаманна лише українській мові: *черевики, парасолька, сукня, шкарпетки, лялька, панчохи, телотати, реготати, рахувати та ін.*

Спільні та схожі ознаки лексичного складу часто є причиною лексичної інтерференції не тільки у тих, хто починає вчити українську мову, а й у мовленні корінного населення. Найпоширенішими з них є міжмовні кальки (невмотивовані запозичення з російської мови), наприклад: *мені подобається ця кукла.*

Досить часто в мовленні як дорослих людей, так і дітей зустрічаються фонетично українізовані російські слова (*зонтик, носки, одіяло*) та міжмовні омоніми (*слідуючий, закалятися, красний*).

За допомогою спеціальних вправ педагог може запобігти виникненню таких інтерференцій на початкових етапах засвоєння української лексики, оскільки пізніше їх значно важче буде виправити.

Література:

1. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов // Пер. с англ. А.Д. Шмелёва. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 288с. – (Язык. Семиотика. Культура. Малая серия).
2. Сокирко М.В. Особливості словникової роботи на уроках читання // Початкова школа. – 1980. - № 1. – С. 20-27.
3. Кутенко Л.А. Особенности работы по обогащению и активизации словарного запаса младших школьников в условиях близкородственного двуязычия: автореф. дис. канд. пед. наук. - Киев.- 1986. – 25 с.

Малыхина Ю.А.

*Харьковский национальный автомобильно-
дорожный университет*

г. Харьков, Украина

e-mail: yukhno_yu@ukr.net

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ ОБУЧЕНИЯ ЛЕКСИКЕ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ

Современные интерактивные технологии занимают важное место в учебном процессе. Особенно остро ощущается потребность в использовании компьютерных средств на уроках русского (украинского) языка как иностранного из-за проблем визуализации языковых и речевых явлений, а также из-за проблем организации творческой индивидуальной и коллективной работы студентов. Для того, чтобы систематически работать с современными средствами тренировки, контроля и мультимедиа наглядности необходимо иметь в распоряжении комплекс учебных программ.

В обучении студентов-иностранцев неродному языку коммуникативная цель признана ведущей. Ведь ограниченный словарный состав – настоящая преграда не только на пути к изучению иностранного языка в целом, но и для повседневного общения за пределами аудитории в частности. Методика изучения иностранного языка в учебных заведениях базируется на значительном количестве часов, отведённых на аудирование, то есть развитие прослушивания иностранных текстов, способствует развитию фонетических навыков, выработке правильного произношения, а также умению работать с целостным текстом.

По нашему мнению, работа с текстом, как с носителем содержательно-смысловой и лингвистической информации, является одним из самых эффективных приемов организации работы студентов-иностранцев при изучении иноязычной лексики. Ведь такая работа побуждает студентов к

исследовательскому поиску, учит их умению добывать необходимую информацию из источника, а управление ею как нельзя лучше осуществляется с помощью мультимедийных учебных программ, обеспечивающих единство слухо-зрительно-моторного и семантического образов слова и способствуют поэтапному формированию познавательной деятельности студентов.

Во время работы с иноязычным текстом студент должен руководствоваться следующим правилом: охватить целое, что поможет выяснить детали, уменьшит степень неопределенности и подскажет обобщённый смысл текста, уметь выделить опоры в тексте, игнорировать незнакомые слова, если они не влияют на общее понимание, уметь выделять главную идею, делать выводы из прочитанного, использовать заголовки, вопросы, рисунки, сопровождающие текст, как информационную опору.

Так, нами разработана и апробирована на практике мультимедийная учебная программа для обучения лексике по теме «Город, в котором я живу», направленная на формирование коммуникативной компетенции студентов. Занятие с использованием этой программы предусматривает выполнение ряда задний дотекстового характера, работу собственно с текстом и ряд послетекстовых заданий.

Дотекстовый этап направлен на активизацию общих знаний по проблеме, которая освещается в тексте, анализ языковых и смысловых трудностей, облегчающих дальнейшее восприятие содержания, формулирование коммуникативной установки на чтение текста. Задания передтекстового характера предусматривают ознакомление с новыми словами представленной темы, выяснение их значения, составление с ними словосочетания и предложения. Такие задачи направлены на снятие лексико-грамматических трудностей.

Работа собственно с текстом направлена на развитие навыков чтения и / или аудирования.

Послетекстовые задания направлены на контроль понимания текста и развитие умений устной речи. Например, создание собственного

«коммуникативного минимума» по данной теме, определение среди ряда лексических единиц тех, которые были в тексте (задание в форме теста). Тестовые задания, как и послетекстовые вопросы служат средствами проверки понимания содержания. Достаточно важны и задания на воспроизведение текста. В таких заданиях предлагается воссоздать пропущенные слова, вместо которых подаются соответствующие фотоиллюстрации. Если у студента возникают трудности при ответе, достаточно удобно обратиться к справочному материалу, который содержит такая программа.

Конечным этапом такого занятия является составление плана и собственного монологического высказывания по теме урока с опорой на план и фотоиллюстрации. Студенты всегда заинтересованно и творчески подходят к выполнению такого задания, что создает благоприятную атмосферу для общения на иностранном языке.

В коротком инструктаже к выполнению домашнего задания предлагается дома записать высказывание по теме «Город, в котором я живу», используя лексику урока.

Все эти виды заданий направлены на развитие устной речи студентов-иностранцев, накопление лексики, закрепление лексического и грамматического материала.

Важным в этой тематической презентации является грамматический комментарий по наиболее широко представленному в тексте грамматическому моменту – употреблению и образовании родительного падежа единственного и множественного числа в значении количества. Грамматический комментарий содержит объяснение материала с примерами и исключениями из общего правила, несколько тренировочных упражнений и обобщающую грамматическую таблицу.

В заключение отметим, что использование мультимедийных учебных программ на уроках иностранного языка позволяет не только подавать новый материал в интересной нестандартной форме и практически закрепить его с помощью различных упражнений, но и привлечь всех студентов к активной

работе на уроке, что повышает эффективность обучения. Такие наглядные и информационно-насыщенные занятия с использованием мультимедийных технологий делают учебный процесс интересным, живым и творческим, создают благоприятную атмосферу для общения на иностранном языке.

Литература:

1. Руденко-Моргун О.И. Компьютерный урок без компьютерного учебника // Русский язык за рубежом. – 2006. №3. – С. 39-48.
2. Опришко Н.О. Лексичний аспект викладання факультативного курсу української мови як іноземної / Н.О.Опришко, Ю.О.Малихіна // Матеріали II Міжнародної науково-методическої конференції "Язык и специальность: актуальные проблемы обучения иностранцев в высшем учебном заведении" - Харьков: ХНУРЭ. - 2015. - С.265-270.

Манаєва Г.С.,

Новікова І.Г.

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: cpig.zsmu@gmail.com

РОЛЬ І МІСЦЕ АУДІЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У процесі навчання іноземних студентів української мови важливі всі види мовленнєвої діяльності: читання, письмо, говоріння та аудіювання. Під час навчання української мови як іноземної необхідно забезпечувати комплексний розвиток цих чотирьох основних вмінь при провідній ролі того вміння, яке стає головною метою на даному етапі навчання.

Навчання розумінню усного мовлення на слух вважається дуже важливим аспектом під час розвитку мовних навичок, тому навчання української мови як іноземної неможна зневажати розвитком уміння аудіювати, яке є активним видом мовленнєвої діяльності.

Уміння аудіювати не утворюється спонтанно й паралельно говорінню. Навчання аудіюванню необхідно проводити систематично.

Аудіювання тісно зв'язане з іншими видами мовної діяльності, передусім з говорінням. Говорінню неможливо навчитися без аудіювання та навпаки, оскільки вони являють собою дві сторони одного явища - усної комунікації. Звичайно, аудіювання має багато спільного з говорінням, але навчати аудіюванню неможливо тільки під час говоріння. У процесі навчання мові аудіювання вважається самостійним і специфічним видом мовленнєвої діяльності та в той же час активним засобом мислення, за допомогою якого сприймається, дізнається та розуміється ряд нових мовних повідомлень, утворюється їхнє творче комбінування в новій ситуації. Аудіювання як уміння повинно спиратися на певні навички підсвідомого сприйняття та розрізнення

звукової сторони мови. В аудіюванні все залежить від того, як були зв'язані граматичні й лексичні навички з навичками підсвідомого сприйняття даної інформації. Уміння аудіювати позначає здібність володіння всіма навичками з метою розуміння на слух нових повідомлень в нових ситуаціях. Навчити іноземних студентів аудіювати є однією з важливих задач викладачів підготовчих факультетів та центрів підготовки іноземних громадян.

Так у Центрі підготовки іноземних громадян Запорізького державного медичного університету на заняттях з мови іноземні студенти навчаються аудіюванню, що допомагає їм оволодіти спеціальною лексикою і розуміти тексти біологічної й хімічної спрямованості та виконувати завдання з навчально-професійного спілкування. Засвоєння цього матеріалу необхідно студентам для подальшого активного використання під час навчання на основних факультетах університету. Велику роль у навчанні аудіюванню відіграють спеціально підібрані вправи, які налаштовують студентів на сприйняття тексту, знімають лексичні, граматичні та психологічні труднощі, активізують фонові знання. Ці вправи виконуються до прослуховування лекції чи тексту. Під час прослуховування текстів передбачається виконання певних завдань: поділити аудіотекст на смислові частини, знайти в них головну й надлишкову інформацію, скласти номінативний або питальний план.

Після аудіювання виконуються тести, за допомогою яких перевіряється розуміння прослуханої інформації та дається завдання підготувати переказ аудіо тексту.

При аудіюванні текстів за спеціальністю слід дотримуватися наступних рекомендацій:

- темп читання повинен бути природнім;
- мова - автентична;
- інформація тексту не може бути перевантаженою.

Література:

1. Вакулич Л.А., Матвеева Н.Г., Меренкова Л.А. Обучение аудированию. Минск, 2011.

2. Дзайкос Э.Н., Жеребцова Ж.И. Слушаем и конспектируем: учебное пособие по русскому языку для иностранных студентов. Часть 2. Медицинский профиль. Тамбов: Издательский дом ТГУ им. Г.Р. Державина, 2016.
3. Кострубiна О.В. Аудіотекст та етапи роботи з ним у процесі розвитку адитивних умінь і навичок студентів / О.В. Кострубiна // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти: збірник наукових праць. Вип. II. - Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2007. - С.170-175.
4. Князева Л.І. Аудіювання при вивченні іноземних мов / Л.І. Князева // Педагогічний вісник. - 1998. - № 3. - С. 44-45.
5. Новак Г.В. Аудіювання як засіб навчання іншомовного спілкування [Текст] / Т.В. Новак // Гуманітарні науки і сучасність. - К., 2003. - С. 211-216.

Маринич А.М.

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: anm19792@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У ВИКЛАДАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ДОВУЗІВСЬКОМУ ЕТАПІ

Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з вивчення мови - це надзвичайно актуальне і водночас проблематичне питання для викладача. Сучасні інформаційні технології мають бути ефективним інструментом, який полегшить засвоєння знань, зробить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним.

Різні форми надання інформації уможливають інтерактивну взаємодію споживача з інформацією. Використання прямого ефіру для перегляду новин, різноманітних відеоматеріалів, художніх фільмів, мультимедійних програм, електронних підручників, мультимедійних довідників, енциклопедій та словників дозволяє створити комунікативне середовище для навчання, розвинути інтерес до вивчення української мови як іноземної.

Мультимедійні засоби в процесі викладання іноземної мови у вищій школі можуть охоплювати електронні підручники, самостійно підготовлений викладачем матеріал, презентацію інформації за допомогою програми PowerPoint, рольові ігри, електронні інтерактивні дошки, інтернет-сервіси та ін.

Сервіс LearningApps відрізняється доступністю в освоєнні, різноманітними прототипами завдань, великою колекцією прикладів. Сервіс Learningapps призначений для розробки, зберігання інтерактивних завдань за різними дисциплінами, за допомогою яких навчаються можуть перевірити і

закріпити свої знання в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу учнів, причому вчитель може не тільки створювати свої завдання, але і використовувати вже розроблені іншими користувачами.

Для створення і збереження власних завдань необхідно зареєструватися. Створивши завдання, можна тут же опублікувати його або зберегти для особистого користування. Можна використовувати завдання, складені колегами, скопіювавши посилання внизу завдання. Можна також завантажити будь-яке завдання в вигляді архіву файлів і завантажити їх на особистий сайт.

Крім того, можна створити акаунти для своїх студентів і використати свої ресурси для перевірки їх знань прямо на цьому сайті. Також у LearningApps.org передбачена можливість підключення до розробки завдань-додатків студентів (для них теж створюються акаунти).

Сайт багатомовний, мови перемикаються за допомогою прапорів у верхньому правому куті. У сервісі LearningApps.org зрозуміла навігація, розібратися в ньому не складає труднощів. Про результат можна судити за прикладами завдань, представлених на сайті LearningApps.org. У сервісі LearningApps.org є деякі інструменти, що дозволяють викладачеві готувати якісні електронні наочні посібники, аудіо / відеоматеріали, а також дистанційно спілкуватися з учнями та колегами.

У LearningApps є можливість спільного вирішення студентами деяких видів завдань. Викладач може відстежувати проходження запропонованих завдань і створені ними в ході проектної діяльності додатки, контролювати їх процес роботи, писати свої коментарі, натиснувши на значок конверта напроти імені студента. У LearningApps.org передбачена можливість підключення до розробки завдань-додатків студентами.

Кожен викладач може використовувати той чи інший модуль для вирішення конкретних завдань:

- для закріплення теоретичних і практичних знань, їх перевірки;
- для активізації пізнавальної діяльності студентів;

- завдання можна створювати і редагувати в режимі он-лайн, використовуючи різні шаблони;
- застосування різних типів інтелектуальних інтерактивних завдань;
- створення аккаунта для своїх студентів - викладач може створювати групу, для якої буде збирати "вправи" і запрошувати студентів до роботи;
- готові вправи легко вбудовуються в блоги і сайти, можна використовувати і при роботі офф-лайн.

Використання сервісу LearningApps.org дозволяє отримати яскраві інтерактивні завдання, які можна використовувати на різних стадіях заняття та сприяє комунікативно-орієнтованої спрямованості цього навчання. Це, в свою чергу, значно покращує якість подачі матеріалу та ефективність засвоєння цього матеріалу.

Література:

1. Дівакова І. І. Інтерактивні технології навчання Т.: Мандрівець, 2009.
2. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід К.: 2002. 98 с.
3. Соколова С. В. Методика формування граматичної компетенції з української мови як іноземної : навчально-методичний К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 122 с.

Муляр І.В.

Дніпровський національний університет

імені Олеса Гончара

м. Дніпро, Україна

e-mail:imuliar5@gmail.com

**ВИКОРИСТАННЯ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАННІ
АУДІЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ЯК ІНОЗЕМНОЮ НА
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ
ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ**

Головною метою навчання іноземних студентів української мови є формування та розвиток комунікативної компетенції, тобто здатності та готовності здійснювати міжособистісне та міжкультурне спілкування з носіями мови. Комунікативний напрям реалізується в процесі мовлення кількома видами мовленнєвої діяльності, показовим з яких є аудіювання – вид мовленнєвої діяльності, що передбачає одночасне сприймання усного мовлення на слух, розуміння змісту в цілому та розпізнавання певного лексико-граматичного матеріалу під час одного прослуховування. Тому актуальним постає розвиток аудитивних умінь, оскільки вони разом з іншими видами мовленнєвої діяльності є визначальними в оволодінні українською мовою.

Проблема навчання аудіювання української мови іноземних студентів привертає увагу багатьох науковців [1, 2, 3, 4], водночас база аудіовізуальних електронних джерел є зовсім незначною, залишаючи викладачам простір для творчого пошуку. У нашій розвідці ставимо за мету розглянути можливість використання деяких українських мультфільмів як додаткового аудіовідеозасобу під час навчання української мови. Наразі залучення потужних можливостей інтернет-ресурсів значно полегшує проведення аудіювання, дозволяє скоротити час, яскраво забарвити й урізноманітнити інформаційне тло практичних занять, одержати емоційне задоволення від

сприймання. Сучасні комп'ютерні технології дозволяють реалізувати презентацію завдяки мультимедіа.

Як додаткове джерело аудіовізуальних засобів нашу увагу привернула низка українських мультфільмів (1, 2, 3), які відповідають вимогам до навчального аудіотексту та параметрам його введення. Вони допомагають створити невимушену атмосферу, містять різноманітні ситуативні розмовні мікродіалоги, доступні за мовним наповненням, нетривалі (до 10 хвилин). В обраних нами джерелах для проведення навчального аудіювання наявні фонові звуки, які існують у реальних умовах комунікації, епізоди та факти пов'язані та взаємозумовлені. Слід додати, що привабливий невимушений сюжет, подекуди музичний супровід, жести, міміка та інші прийоми сприяють процесу семантизації більшості слів за допомогою візуального зображення. Після певної адаптації відповідно до навчальної мети заняття вони можуть слугувати аудіовізуальним матеріалом для навчального аудіювання в іноземній аудиторії на початковому етапі вивчення української мови як іноземної.

Під час проведення аудіювання слід додержуватись таких **етапів**:

- 1) Пояснення змісту завдання.
- 2) Підготовка до сприймання. Огляд презентації, на якій подано ілюстрацію, записані та пояснені значення окремих слів та словосполучень, які студенти почують, з метою подолання фонетичних, лексичних та граматичних труднощів.
- 3) Презентація аудіовізуального матеріалу. Під час цієї роботи студенти можуть записувати ключові слова, план та ін.
- 4) Перевірка розуміння прослуханого за допомогою тестів із кількома запитаннями, які постають після мультфільму на екрані у вигляді презентації. Студенти можуть одержати тести також на паперових носіях і заповнити таблицю відповіді. Кожна правильна відповідь оцінюється одним балом.

Пропонуємо зразки таких завдань, які успішно апробовано на практичних заняттях зі студентами-іноземцями підготовчого відділення. За

аналогією до запропонованого матеріалу викладач може самостійно добирати аудіовізуальний матеріал, створювати тести до нього. (Зазначимо, що в запропонованих тестах лексику адаптовано до відповідної аудиторії студентів-іноземців).

Тести до українського мультфільму «Сонячний коровай» (2).

1. Коли бабуся місила тісто? А) зранку; Б) вдень; В) увечері. 2. Куди пішло тісто? А) на річку; Б) в ліс; В) додому. 3. Хто побачив тісто та розповів бабусі?

А) зайчик; Б) птах; В) білочка. 4. Хто випікав тісто? А) бабуся; Б) звірі; В) сонце; 5. Чому плакала бабуся? А) тому що нічим пригостити гостей; Б) тому що вона хотіла додому; В) тому що вона хотіла їсти. 6. Чим бабуся пригощала гостей? А) тим, що дали їй звірі; Б) нічим не пригощала; В) бабуся пригощала гостей борщем.

Тести до українського мультфільму «Як Песик і Кошеня мили підлогу» (3). 1. Хто залишив сліди на підлозі? А) Кошеня; Б) Песик; В) Кіт і Пес. 2. Ким миють підлогу? А) Котом; Б) Песиком; В) водою. 3. Ким витирають підлогу? А) Котом; Б) Песиком; В) ганчіркою. 4. Що потім роблять Кіт і Пес? А) вони миються і сушаться; Б) вони сплять; В) вони гуляють. 5. Де відпочивають Кіт і Пес? А) у ліжку; Б) у корзині; В) на підлозі.

Отже, успішність проведення аудіювання з української мови в іноземній аудиторії цілком залежить від творчої майстерності викладача, який, послуговуючись різноманітними технологіями та джерелами, зможе захопити увагу студентів, створити особливу сприятливу атмосферу під час роботи, водночас реалізувавши навчальні завдання.

Література

1. Дегтярєва К. В. Навчання аудіювання з української мови як іноземної: пошук новітніх технологій // *Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні* : навч.- наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. Полтава, 2019. С. 61–63.
2. Луцан Н. Федорова О. Інтернет-ресурси як засіб формування аудитивних умінь української мови у іноземних слухачів підготовчого відділення //

ScienceRise. 2015. № 6 (1). С. 64-67. (Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_6\(1\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/text_2015_6(1)_11)).

3. Солодюк Н. В. Особливості навчання аудіювання іноземних студентів медичних спеціальностей Матеріали XXXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» // Збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький, 2017 р. с. 53-55. (Режим доступу: http://repo.dma.dp.ua/2446/1/conference_31-31.1.2017-p53-55.pdf).

4. Федорова О. Формування аудитивних умінь в іноземних слухачів підготовчого відділення на матеріалі української пісенної творчості // *Гірська школа Українських Карпат*. 2015. № 12-13. С. 132-134. (Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2015_12-13_50).

Джерела

1. Мультфільм українською мовою «Колосок». Режим доступу: <https://youtu.be/tSP1hycUZVs>

2. Мультфільм українською мовою «Сонячний Коровай». Режим доступу: <https://youtu.be/0n0wBucW6kY>

3. Мультфільм українською мовою «Як Песик і Кошеня мили підлогу». Режим доступу: <https://youtu.be/1MuASJGzDLc>

Новікова Т. А.

Харківський національний медичний університет

м. Харків, Україна

e-mail: tanyanovikova94@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

На сучасному етапі відбуваються значні зміни у концепції вищої освіти. Саме тому впровадження новітніх технологій у навчальний процес є цілком закономірним, оскільки вони дозволяють використовувати необмежену кількість додаткових навчальних ресурсів. До цих ресурсів відносяться:

1. мультимедійні презентації;
2. електронні словники;
3. відео-посібники;
4. онлайн-платформи;
5. віртуальні класи.

Розглянемо детальніше кожен з пунктів. Мультимедійні презентації використовуються для візуалізації нового навчального матеріалу з метою полегшення його засвоєння. Вважається, що приблизно 50% ресурсів головного мозку витрачається саме на візуальне сприйняття інформації. Таким чином, додавання зображень, таблиць, діаграм тощо полегшує процес опанування нової інформації.

Оскільки метою курсу «Клінічна термінологія» є засвоєння клінічних термінів грецького та латинського походження, доцільним є використання електронних словників для пошуку значень термінів. Окрім тлумачення термінів, такі ресурси містять зображення та аудіо-транскрипцію до кожного з них.

Відео-посібники чи окремі тематичні відео використовуються як додатковий інструмент під час викладання загального матеріалу, переважно на

початку заняття. Такий метод дозволяє пояснити теоретичні аспекти кожної теми, не втрачаючи уваги студентів. Це також пов'язано з зоровим сприйняттям інформації – як правило, відео-формат пояснення правил, особливістю перекладу термінів тощо, передбачає використання зображень нових термінів.

Засвоєнню нових терміноелементів значно сприяють онлайн-платформи Quizlet та Kahoot!. Обидва сайти передбачають роботу з будь-яким лексичним матеріалом, згідно з потреб користувача. Проте вони мають різний принцип роботи: Quizlet містить у кожному з навчальних модулів, створених викладачем, білінгвальні картки та зображення. Доступні також тести у форматі множинного вибору та гра Quizlet Live. Для того, щоб використовувати режим гри, користувачам потрібні смартфони. Далі відбувається короткий процес реєстрації у грі (введення коду гри) та автоматичне розподілення учасників по командах.

Платформа Kahoot! також має за мету роботу з лексичним матеріалом, але у форматі вікторини. Користувач може обрати індивідуальний або командний режим гри. Режим доступу до вікторини є нескладним: користувачеві достатньо перейти за посиланням [www. Kahoot. it](http://www.Kahoot.it) та ввести код гри. Безпосередньо гра передбачає питання з множинним вибором відповіді та питання з відповіддю «так/ні». У режимі Premium доступні додаткові варіанти гри.

Принципова відмінність цих платформ базується на різному форматі повторення вивченого матеріалу: у Quizlet використовується принцип словника (білінгвальні картки + наявність пояснень), а у Kahoot! – формат вікторини, що дозволяє тренувати увагу, розвивати здатність помічати та виправляти помилки у термінах. Слід також відзначити наявність можливості додавати зображення до термінів у обох платформах.

До онлайн-платформ також можна віднести Google classroom. Викладачі використовують Google клас для розміщення додаткових матеріалів до занять (підручники, словники, статті тощо) та альтернативних варіантів проведення поточного контролю (тести, онлайн-опитування). На сучасному етапі

використання даної платформи не є розповсюдженим у межах України, проте водночас є перспективним у зв'язку з впровадженням дистанційної освіти та вибіркових дисциплін.

Таким чином, наразі ми маємо великі можливості для викладання латинської мови та медичної термінології, використовуючи мультимедійні технології, що допомагає зробити навчальний процес різноманітнішим, цікавішим та результативнішим для студентів будь-яких факультетів з будь-якою мовою навчання.

Література:

1. What is Kahoot!?. *Kahoot!.com*. URL: <https://kahoot.com/what-is-kahoot/> (дата звернення: 10.02.20).
2. What is Quizlet? *Quizlet.com*. URL: <https://quizlet.com/89313049/what-is-quizlet-flash-cards/> (дата звернення: 10.02.20).

Омельницька Л.В.

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: luda.om11@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МОВНІЙ ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Україна є досить популярною для навчання іноземців – з кожним роком усе більше студентів надають перевагу саме українським закладам вищої освіти. Зацікавленість освітньою системою України зовсім не дивує, оскільки іноземцям надаються майже такі самі умови навчання, як і для самих українців. Українські педагоги постійно працюють над удосконаленням методик навчання та розвитком способів донесення інформації до іноземних студентів. Цьому зокрема сприяє використання мультимедійних технологій.

Основне завдання сучасної освіти – це розвиток та виховання всебічно обізнаної особистості, яка готова до здорової конкуренції у майбутній професії. Саме задля виконання цього завдання використовують інноваційні мультимедійні технології у навчанні студентів.

Саме мультимедійні технології є надважливою ланкою процесу сучасного навчання. Використання мультимедійних технологій важливо для освітнього процесу, оскільки саме ці методи навчання допомагають студентам розвивати власну творчість та варіативність власної думки. Здебільшого саме мультимедійні технології у підготовці студентів дають студентам змогу отримати необхідні знання.

Традиційні методи мовної підготовки часто є не такими ефективними як раніше, на відміну від нових мультимедійних засобів. Завдяки мультимедійним технологіям викладач має змогу зацікавити студентів не тільки змістом, а й виглядом поданої інформації. Мультимедійні технології створюють неповторну творчу атмосферу в процесі навчання, сприяють особливому професійному

розвитку. Результати анкетування іноземних студентів свідчать, що сприйняття та засвоєння мови проходить набагато легше при використанні новітніх технологій у ході навчання.

Варто зазначити, що на етапі відпрацювання та закріплення мовного матеріалу, студент має можливість отримати більше знань, завдяки одночасному сприйняттю візуального та аудіального матеріалу, що сприяє більш поглибленому та ефективному навчанню української мови. Крім того, використання мультимедійних технологій наближує українських викладачів до міжнародних стандартів навчання іноземних студентів.

Застосування мультимедійних технологій здатне заохотити студентів до вивчення української мови як іноземної, як під час практичних занять, так і в самостійній роботі. Так, використання мультимедійних презентацій, за нашим спостереженням, є ефективним у відпрацюванні студентом пропущених занять, бо дає можливість сприймати інформацію швидше та ширше, завдяки використанню студентом одразу декількох каналів сприйняття.

Мультимедійні технології забезпечують у процесі навчання інтерактивність та взаємодію викладача з іноземними студентами. Це, у свою чергу, формує у студентів здатність до саморозвитку, самоосвіти, пошуку та засвоєння інформації, культуру навчання, а також комунікативність у навчальній та професійній сфері.

Таким чином, можна зробити висновок, що мультимедійні технології варто використовувати у мовній підготовці іноземних студентів, оскільки це дає можливість розвинути у студентів-іноземців самостійність, активність, логіку, творчість та здатність до пошуку та використання нової інформації, а також систематизувати та легко сприймати отримані знання в ході мовної підготовки іноземних студентів.

Література:

1. Носенко Є. Л. Використання ІТ в освіті / Є. Л. Носенко // Освіта. – 2001. – № 7. – С. 16-18.
2. Сисоєва С. О. Творчий розвиток особистості в процесі неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і

практика : зб. наук. пр. // за ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – у 2 ч. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 45-53.

3. Ткаченко О. Ю. Використання інформаційних технологій у процесі формування комунікативних навичок іноземних студентів / О. Ю. Ткаченко // Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф. 19 квітня 2017 р. – Харків : ХНМУ, 2017. – С. 289-293.

Opryshko N.

Kharkiv National Automobile

and Highway University

Kharkiv, Ukraine

Rodrigues R.

Texas A&M University-Commerce

Texas, US

CONCEPT MAPS AS A MEANS TO VISUALIZE VOCABULARY AND GRAMMAR MATERIAL

Mind Mapping, or making up mental, or concept maps, is an effective way to organize and systematize the material in the student's brain, as well as to obtain the necessary information in the learning process. By definition, mind mapping is a creative and logical way of taking notes or presenting acquired knowledge, which literally "reflects" the diversity of students' ideas, the pace of thought and the knowledge of the subject. All mental maps have a number of common features: they have a natural organizational structure with a basic concept in the center and use lines, symbols, words, colors and images in accordance with simple, easy-to-understand concepts. Mind Mapping transforms a long list of monotonous information into a colorful, catchy and highly organized chart that works in accordance with the natural way the human brain works. Therefore, it is not surprising that the technology of constructing mental maps has been adopted by teachers around the world.

Despite the fact that the concept map making is not a very new idea, the use of Mind mapping technique in the process of teaching Russian and Ukrainian as second languages is not developed enough. But it should be noted that the development of the educational system of Ukraine, as well as the competitiveness of local higher educational establishments on the international educational services market, require the study and implementation of new technologies for teaching foreign students,

therefore the purpose of this article is to familiarize ourselves with some practical possibilities of the mind mapping technology in the language training of students from all over the world at the initial stage of training. In particular, we are talking about the use of mental maps in teaching vocabulary and grammar of the Russian / Ukrainian languages at the preparatory department of the faculty for training foreign citizens of the Kharkov National Automobile and Highway University.

Not every linguistic teacher knows the method of building mental maps, the principles of working with these techniques and the opportunities that it provides during a period of rather intensive language training, conducted in the first year of a foreign student's stay in Ukraine. Especially relevant is the use of this technique in an ever-decreasing amount of academic hours for language learning at all stages of the training, both before entering the first year of Ukrainian universities and at more advanced stages. Therefore, it will not be superfluous to dwell in more detail on the definition and working principle of mental maps. An easy way to understand the mind map is to compare it with a city map. The city center presents the main idea; the main roads leading from the center represent key thoughts in the thought process; minor roads (comparable to small streets or alleys) and smaller branches represent your secondary thoughts and so on. Special images or shapes can represent attractions, that is, especially relevant ideas. The essence of compiling a mental map is that you can write down your ideas in any order as soon as they appear in your head. Like consciousness itself, such a procedure is non-linear: it requires first to simply generate all possible ideas, and then to worry about their structuring and reorganization.

Modern technologies provide a lot of computer programs, Internet resources and mobile applications for compiling mental maps that will help you arrange your thoughts and then automatically export them to an easy-to-read ordered list. However, the experience of RSL / USL teachers at the Department of Philology and Linguodidactics of KhNAHU proves that at the same time it is possible to make up a map in the old-fashioned way using a pen and paper, as well as a regular blackboard. The main thing is to present the information in the form of a clear and understandable

graphic diagram. After all, a mental map is a kind of external mirror of your own natural thinking, which is facilitated by a powerful graphic process that provides a universal key for unlocking the dynamic potential of the brain. But in order for the mind mapping technology to work as efficiently as possible in the student audience, it should be borne in mind that the process of constructing such cards has a number of characteristics, each of which individually, like all of them as a whole, contributes to their effective use in language training. So, when compiling a map, we should remember that the main idea, object or focus crystallizes in the central image. The main themes of the map come from the central image as «branches», and each of them contains a key image or keyword drawn or printed on the corresponding line. Subjects of lesser importance are presented in the form of «branches» coming from the corresponding branch, and «all branches form a connected nodal structure» [1; 70].

Drawing a mental map is not difficult. You should start from the middle of a blank page (or a blackboard – both traditional and interactive – if it comes to working in an audience), writing or drawing an idea that you intend to develop. The next step is to develop appropriate subtopics around the central topic, with the subsequent connection of each of them with the center using hollow lines. A similar process should be repeated, generating subtopics of a lower level, as you consider necessary, connecting each of them with the corresponding subtopic [see 1; 3 – 4]. It should be clear that it is better to write the main topics in larger letters (in larger print, if we are talking about a computer set of map elements), and narrower lines-pointers always lead to subtopics of the next level. According to psychologists, a person is inclined to better perceive and more effectively remember vividly displayed graphic information. For this reason, it is recommended that you use abundant colors, patterns, and symbols. Each topic should be as short as possible, clear and unambiguous. The temptation to write a whole phrase is enormous, but you should always find an opportunity to reduce it to one or two words, which later trigger the mechanism of effective memorization in the student's head.

Mind maps can become an effective tool in the study of new words and expressions, establishing connections in a non-linear way. Here we are talking about compiling mental maps with certain groups of vocabulary (synonyms, antonyms, homonyms). Such cards make it possible to understand and remember all the nuances of using a particular vocabulary in the process of working with it. Another option for using mental maps is to learn words in categories. For example, if the purpose of the lesson is to study the topic «Shops and Purchases», it's appropriate to put the word ***Shopping*** in the center and surround it with branches with subtopics *Types of shops* (supermarket, bakery, kiosk, pharmacy, etc.), *Special places in the store* (counter, fitting room, cash desk, department, etc.), *Verbs related to purchases* (buy, sell, try on, pay). If it is not a question of primary presentation of the vocabulary, but of its verification, the teacher, relying on the knowledge acquired by students in previous classes, can, when drawing up a mental map, give a certain number of words that students should remember in one category or another. Drawing up mental maps in the study (repetition) of grammar is also an effective means of memorization. If we are talking specifically about Russian as the second language, then such work can be implied case forms (masculine, feminine, neuter gender and the plural of the nominal parts of speech in the studied case), prepositional cases (for example, prepositions used with the genitive case in different meanings), verb forms of the person, number and time with separately derived exceptions and the like.

As you can see, the use of mind mapping technique (creating mental maps) in linguodidactics is quite voluminous, although it has not been studied much yet in Ukrainian educational system while so often applied in other countries, like the US or the EU. Their effectiveness in the language training of foreign students has been proven in practice. Moreover, the use of mental maps at the initial stage of teaching Russian or Ukrainian as the second language is especially effective, since it is here that students are faced with the need to master a huge amount of new lexical and grammatical material in a fairly short time. In our opinion, the method of mental mapping is useful at all stages of working with language material as a means of presentation, systematization, consolidation of educational information and control of

residual knowledge both in the field of vocabulary education and for quick and high-quality work with grammar of RSL / USL from the first months of a language study.

References:

1. Baylis, J. The Globalization of World Politics. Mind maps / J. Baylis, S.Smith, and P. Owens. – Oxford: University Press, 2015. – 135 p.
2. David, L. Using Mind Maps (Concept Maps) in the Classroom. / L. David // Learning Theories. – 12 (3). – 2016. – P. 28-35.
3. Nesbit, J. Learning With Concept and Knowledge Maps: A Meta-Analysis / J. Nesbit, O. Adesope // Review of Educational Research. – 76 (3). – 2006. – P. 413-448
4. Novak, J. D. Learning how to learn / J. D. Novak, D. B. Gowin. – Cambridge and New York: Cambridge University Press, 1984. – 204 p.

Оробінська М.В.

*Харківський національний
автомобільно-дорожній університет,*

Харків, Україна

e-mail: mariaorobinska@gmail.com

ЗАСОБИ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ У МОВЛЕННЄВІЙ ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

З розвитком технологій відеозв'язку викладачі та студенти можуть не тільки спілкуватися онлайн, але і спільно працювати в режимі реального часу. Тепер щоб зустрітися зі студентами на занятті чи консультації, не обов'язково всім приходити в аудиторію – кожен може одночасно залишатися у зручному для себе місці, в якому є інтернет, і брати участь у вебінарі. І це не буде пасивне слухання доповідача презентації, студенти цілком зможуть у цей час ставити викладачеві свої запитання, вести обговорення, працювати на спільній дошці, а також демонструвати свої екрани. Такі трансляції можна записувати і пропонувати переглянути тим, хто був відсутній.

Сервіси відеоконференцій дуже добре підходять для розв'язання різних завдань і проблем навчального процесу, наприклад, щоб проводити онлайн-засідання кафедри чи онлайн-зустрічі групи викладачів, які працюють над спільним проектом. Від демонстрації презентації та доповіді ви можете одразу переходити до обговорення. Для цього є “біла дошка” (whiteboard), де кожен учасник може робити спільні нотатки. Є можливість ділитися на менші підгрупи в окремих “кімнатах” (breakout rooms), а потім знову зустрічатися всім разом, щоб підвести підсумки. Дуже цінною є також нагода записувати відео всієї трансляції, що може слугувати протоколом зустрічі. Окремо можна отримати текстовий документ із записом чату, де учасники спілкувалися чи обмінювалися корисними ресурсами. Крім того, такі сервіси здебільшого дають змогу пересилати файли, не застосовуючи зовнішні файлообмінники.

Не тільки викладачі, але і студенти можуть користуватися сервісами відеоконференцій та вебінарів для своїх потреб, підвищуючи тим самим свою цифрову грамотність і здобуваючи додаткові навички. Студенти дуже добре орієнтуються в цифровому світі: нон-стоп комунікація, фотозвіти, блоги, соцмережі, пошук і відфільтровування інформації, ведення YouTube каналів про те, що їх цікавить, і багато-багато іншого. Чи є у цій палітрі сервісів місце для вебінарів та відеоконференцій? Мені видається, що це чудовий інструмент для організації онлайн-ої роботи. Наприклад, викладач дав завдання виконати спільний проект. До дедлайну залишився один день, а шанси зібратися – мінімальні, бо кожен учасник групи генерує сотні відмовок замість ідей. Замість друкувати тисячі символів у месенджері чи інстаграмі і довго не розуміти, хто і що зрештою буде робити, можна запланувати відеоконференцію й оперативно все вирішити. Всі студенти можуть одночасно приєднатися до онлайн-ої трансляції вебінару чи відеоконференції зі свого комп'ютера або смартфона, відкрити робочий стіл для всіх учасників, а далі на спільній онлайн-дошці робити мозковий штурм ідей, обговорювати свої ролі у виконанні проекту або навіть взяти і зробити все разом онлайн.

Для такої роботи дуже добре підійде сервіс zoom. Кожен студент може зареєструватися на сайті zoom та використовувати його для навчання чи іншої співпраці. Базовий безкоштовний тарифний план дає змогу послідовно планувати необмежену кількість трансляцій тривалістю до 40 хв. До цих трансляцій може приєднуватися скільки завгодно учасників, а власник облікового запису zoom може записувати кожен трансляцію на власний пристрій та ділитися потім з іншими учасниками.

Семінарське заняття варто запланувати точну кількість доповідачів на відведений час, встановити регламент для презентацій і стежити за його дотриманням, передбачити час на коментарі та запитання від інших учасників. Іншими словами, заняття треба дуже уважно і структуровано модерувати.

Онлайн-лекція. Проводячи лекцію за презентацією бажано робити паузи та ставити учасникам запитання, можна робити короткі опитування. У такий

спосіб Ви не тільки проконтролюєте активну участь у цьому онлайн занятті, але і підтримаєте концентрацію та увагу учасників.

Онлайн-консультація. Варто наперед зібрати питання від студентів, скласти та анонсувати порядок відповіді чи пояснень щодо цих запитань, а на ті запитання учасників, які з'являються вже під час трансляції, краще відповідати у другій половині онлайн-консультації.

Панченко О.І.
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна
e-mail: epanchenko2017@gmail.com

НОВІ ПРОГРАМИ (СИЛАБУСИ) ЯК ЗАСІБ СТВОРЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗАНЯТЬ З УКРАЇНСЬКОЇ / РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Кафедра перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців має тридцятирічний досвід мовної підготовки іноземців, основними принципами якої є інтенсивність, комунікативна спрямованість, прагматичне наповнення заняття, навчання без мови-посередника тощо. Протягом цих років змінювався мовний пріоритет у навчанні. У перше десятиріччя іноземці вивчали російську мову, протягом певного періоду у різних пропорціях поєднувалися російська та українська мова навчання, в останні роки наголос змістився на вивчення української мови як іноземної, як мови побутового спілкування, як мови професійного спілкування.

Нові навчальні плани мовної підготовки слухачів підготовчого відділення для іноземців спрямовані на інтеграцію знання мов, які є необхідними для професійного навчання та спілкування. Тому вони включають такі предмети: «Українська мова як іноземна» (загальний обсяг за перший рік навчання 540 годин), «Вступ до філології: порівняльно-лінгвістичний аспект», де на базі засвоєного українськомовного матеріалу проводиться навчання побутовому аспекту російської мови також з опорою на англійську мову та, за можливості, рідну мову студента – французьку, китайську чи арабську, принаймні на рівні подання письмових відповідностей. Ця дисципліна викладається в обсязі 360 аудиторних годин. Слухачі підготовчого відділення гуманітарного напрямку також вивчають предмет «Вступ до філології: порівняльно-літературознавчий аспект», де викладаються основи літературознавства, української та світової літератури.

Перекрест М.І.

Харківський національний медичний університет

Харків, Україна

marina091292@gmail.com

ІНТЕРАКТИВНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ З ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ АНГЛОМОВНИХ СТУДЕНТІВ (МЕДИЧНИЙ ПРОФІЛЬ НАВЧАННЯ).

Економічні, соціальні зміни та інформаційний розвиток вимагають переосмислення системи освіти, що сформувалася. Це проявляється у протиріччях між освоєнням нових знань і деякими труднощами їх оволодіння в повному обсязі. З цим пов'язане досить актуальне питання розвитку освіти в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір, розвиток мислення, створення можливості для студента бути суб'єктом власної діяльності. Лише висококваліфікований фахівець з якісною освітою може стати небайдужим учасником економічного, соціального і культурного розвитку .

Досить нагальним і складним питанням педагогіки вищої школи є саме оптимізація розвитку професійної кваліфікації, створення удосконаленої системи профорієнтації. Для підготовки наукових фахівців необхідна активізація навчального процесу, розробка новітніх форм та методів навчання.

Під активізацією учбового процесу розуміється структура заняття, котре має наукову основу, також особливо важливим є створення умов для творчого мислення та дослідницької роботи студентів.

Навчальний процес у відповідності до нових вимог підготовки кваліфікованих фахівців диктує необхідність використання інтерактивних методів. Новітній учбовий процес вимагає запровадження інтерактивного навчання як основного навчального підходу до сучасного студентства. Парадигма навчального процесу тяжіє до спрямованості на результат,

засвоєння матеріалу, побудову методики навчання на основі міжособистісних стосунків (студент-викладач).

Під час викладання курсу «Латинська мова та медична термінологія» для англомовних студентів у повному обсязі використовуються інтерактивні методи навчання для полегшення запам'ятовування теоретичного матеріалу (лексичний мінімум). Викладачі кафедри на протязі 4 років застосовують елементи гейміфікації на заняттях, що значно підвищує рівень знань та умінь студентів-іноземців. Кафедра латинської мови та медичної термінології використовує два мобільних додатка для проведення інтерактивних занять, а саме додаток Kahoot та Quizlet.

Кожна із цих онлайн платформ є безкоштовною для використання та надає можливість викладачам (модераторам) створювати різні модулі за темами які вивчають студенти. Це полегшує засвоєння лексичних мінімумів, тому що перелік слів знаходиться завжди у смартфоні студента, маючи доступ до мережі Інтернет він може в будь-який час звернутися до мобільного додатка і повторити пройдений матеріал.

Quizlet має різні модулі самоконтролю, тобто студент сам може відслідковувати процес засвоєння матеріалу. Студенти-іноземці завжди дуже жваво і зацікавлено реагують на ігри які є доступні у додатку Quizlet та Kahoot. Принцип однієї із ігор схожий у двох додатках, але має свої відмінності, наприклад гра Quizlet.live орієнтована на team building (побудова команди), тобто програма рандомним чином формує команди з учасниками, котрим потрібно разом відповідати правильно на питання для досягнення перемоги, після декількох «раундів» можна змінити членів команди. Такий спосіб гри сприяє нормалізації дружньої атмосфери та мікроклімату в групі студентів-іноземців, а також «мозковий штурм» ефективніше стимулює запам'ятовування термінів, аніж монотонне повторення.

Що стосується гри у мобільному додатку Kahoot, тут є два варіанти проведення інтерактивної частини заняття: студенти можуть відповідати на питання кожен сам за себе або грати у командах. Іноземні студенти граючи у

Kahoot висловлюють бажання спробувати свої сили самостійно, отримуючи в кінці гри бали за швидкість та правильність відповіді. У викладацькому модулі онлайн платформи Kahoot є різні типи завдань для іноземних студентів (переклад термінів, відповідність між терміном і поясненням, обрання правильної чи хибної відповіді і.т.д). При проходженні блоку запитань студенту дається на роздуми 20 секунд, чим швидше він вибере правильну відповідь, тим більше балів отримає. Такий вид гейміфікації розвиває критичне мислення та спритність у прийнятті рішення, що допоможе у подальшому формуванні майбутнього компетентного фахівця.

Отже, інтерактивні методи навчання направлені на підвищення активності, мотивації студентів-іноземців, це дозволяє перейти від пасивного засвоєння знань до більш активного застосування, що безумовно підвищує якість підготовки майбутніх спеціалістів.

Література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка. К.: Академвидав, 2007. 485 с.
2. Активні та інтерактивні технології навчання. *Віхи століть*. 2004. – № 4. 76 с.

Petrova O.B.

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

e-mail: lingace@gmail.com

FOREIGN LANGUAGE TRAINING IN SMALL IN NUMBER GROUPS AT MEDICAL UNIVERSITY

Current changes in education highlight the importance of foreign language competence in the future professional work of medical students. Communicative concepts (communicative, project-based, intensive, activity-based methods, etc.) have been widely used in the development of foreign language methodology. Thus, foreign language education policy are designed to meet the needs for foreign language proficiency both of the society and individual.

The variety of training options, teaching aids, elaborated strategies in relation to real situation has become a new challenge for the teaching staff in the medical university. Teaching English for specific purposes in the context of the variety of specialties offered to medical students, and teaching the groups variable in quantity of students puts forward the priorities for the university teachers in the methodological aspect.

One of these tasks is to find the best methodology to provide development of non-linguistic communicative competence of students of medical university, in particular in small in number quantity groups, and to use methodological approaches developed by small group models.

Training of incomplete groups (according to the number of students per group) is common for some specialties being trained in the medical university. The strategies for them can consider those strategies corresponding to the model of small groups. The student-centered approach and the use of blended learning opportunities, in which the percentage of classroom hours is reduced in favor of independent work and distance (remote, e-learning, online) forms of communication of students with

teachers, reporting on the studied material, communication about learning, etc. are also important.

A foreign language teacher in the medical university devotes a great deal of time to methodical and organizational work to ensure that each group's teaching meets the needs of its students and their purpose of study. Teachers work on the design of English courses based on an analysis of students' needs, as well as their target situation, identifying their level of knowledge (problems in English) and taking into account the desire to learn certain language skills and communication competencies (in terminology started by T. Hutchinson, A. Waters: "needs analysis, description of the target situation in terms of necessities, lacks and wants, and target situation" [3]).

For such groups, enrolled a small number of students (a group may consist of three, four, five or six students), it is rational to combine classroom teaching with self-study, student's autonomy, which allows better activity balance for the students in such academic group.

The components of the training content relate to the structure of the foreign language communicative competence, subject to special selection of materials for this group, taking into account specific purpose, topics related to the main specialty and included in the program of profile subjects. It becomes relevant to teach students effective strategies for mastering the foreign language discourse in the special area based on the information supplied by the authentic texts. It motivates students better and supports their interest in the foreign language being taught.

There are various small group strategies for teaching foreign language, such as cooperative, team-based, and casual patterns [1, 2]. For the rational method of teaching foreign language communicative competence in small groups, the principle of cooperation is of particular importance, supported by the pedagogical idea of teaching in small groups or microgroups (J. Dewey, D. Johnson, R. Johnson, R. Slavin, J. Crandall, J. Aronson, F. Boschee and others) [1, 2].

The most significant benefit of collaborative learning when learning a foreign language is that working in a small group produces interactivity: promotes the ability

to interact effectively in a group and enhances students' autonomy in speaking. Mental, psychological independence in communicative interaction, group discussion, conclusions and decisions are the positive sides of this method.

However, the success of cooperative work in small groups depends on the psychological readiness of students and the teacher for this group kind of work, which should be specifically foreseen in the teacher's previous instructions for such work.

It is appropriate for students to cooperate on their own work to find additional information on the topic, to prepare a joint presentation and more. Priority is given to the concept of self-study, the formation of students' basic competences of self-study.

Collaboration combines work both in the classroom with group tasks and through email or social networks (with classmates and with the teacher). The advantages of blended learning are involving of different models of the learning process; increasing the level of motivation due to the diversity of learning elements. Students find new solutions in group work, share their experience and knowledge; and when working with a teacher individually, they get answers to individual questions and clarify problems.

Individual consulting can be considered as an opportunity to apply cooperative types of training, to accomplish the tasks set for the group; discussion of problem issues within the program material; revision and activation of the studied material; verification of understanding of the material; enhancing the knowledge needed to be mastered.

Thus, the principle of a rational combination of classroom training and self-study provides an effective ratio of contact classroom training and self-study, in which classroom training is aimed at mastering basic material, to obtain comments, ideas and assessments from the teacher, and consulting as well. The so-called mini-lectures can be used in these groups. Communicative tasks are performed in the process of independent work. It is important to emphasize that the time for self-study is not limited. The student independently determines how long it takes to achieve this

goal. It is clear that for students with a low level of foreign language skills, more time and more exercises and tasks are required.

In accordance with the principle of personality-oriented training, gaining foreign language communicative professional competence must be built taking into consideration the interests, level of language training of students, etc., special for every student.

The cognitive component is connected with the learning autonomy because it is associated with the individually developed learning and cognitive strategies. According to the sources, mental education is important, which includes development of intellectual abilities of the learners: their observation, memory, creative imagination, logical thinking and so on [1-3].

The use of communicative methods in the education at medical university determines the specifics of its organization and forms (group projects; reading of microtexts and checking the reading comprehension in the form of tests; the teacher's comments on the vocabulary and grammar material, etc.).

Due to the e-registers students can monitor their progress and knowledge assessment. Extra materials are widely used (electronic and paper materials, useful links to online resources, working with the electronic database of the department's educational sources repository, etc.).

Educational process design in accordance with the current requirements includes student-centered pattern based on the needs of students and targeted to the final result in accordance with the specific conditions of this training group. Active cognition, self-education and blended learning methods play a significant role in the academic process of the small in number groups in medical university.

References:

1. Boschee F. Small-group learning in the information age // *The Clearing House*. – 1991. – Vol. 65, No. 2. – P. 89-92.
2. Fink L. D. Beyond small groups: harnessing the extraordinary power of learning teams / L. Dee Fink // *Team-based learning: a transformative use of small groups* / [ed. by L. K. Michaelsen, A. B. Knight, L. Dee Fink]. – Westport, CT: Praeger Publishers, 2002. – P. 3-26.
3. Hutchinson T., Waters A. *English for specific purposes: a learner-centred approach*. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 183 p.

Писаревська К.В.
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет,
м. Харків, Україна

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Варто відзначити, що нині спостерігається піднесення престижу української мови у світі, у зв'язку з цим – підвищення інтересу до її вивчення серед іноземних громадян. З цією метою при підготовчих відділеннях багатьох українських ВНЗ започатковано мовні курси, на яких студенти-іноземці мають змогу опанувати українську мову на рівні А2 або В1 – як це передбачено Державним стандартом 2018 р., або ж студенти навчаються на основних факультетах вишів, вивчаючи додатково дисципліну «Українська мова як іноземна» чи «Українська мова за професійним спрямуванням». Залежно від кількості аудиторних годин, передбачених навчальними планами, створюються численні авторські навчальні програми, які проходять апробацію, вдосконалюються, викладачі мають змогу ділитися набутим досвідом. Таким чином, методика викладання української мови як іноземної активно розвивається. В 1993 року в Ялті відбулася перша Міжнародна наукова конференція «Українська мова як іноземна: проблеми методики викладання», де науковці окреслили основні проблемні аспекти науки.

На кафедрі українського прикладного мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, де чи не вперше в незалежній Україні взялися за навчання іноземних студентів, періодично відбуваються наукові конференції, присвячені теоретичним і практичним аспектам викладання української мови як іноземної, видається збірник наукових праць, який масштабно висвітлює питання особливостей «організації процесу навчання української мови в чужомовній аудиторії, лінгвокраїнознавчі аспекти,

проблеми міжкультурної комунікації, викладання фонетики, лексики, граматики, стилістики української мови, роль тексту, засоби формування комунікативної компетенції в процесі викладання української мови як іноземної».

Найважливішими проблемами у викладанні української мови як іноземної Л. Бей та О. Тростинська вважають такі:

1) диференціація іноземних студентів основних факультетів за категоріями залежно від напрямів навчання;

2) розробка для кожної категорії студентів програм курсу «Практична українська мова»;

3) адаптування програм курсів «Українська мова», «Ділова українська мова», «Українська мова за професійним спрямуванням» до комунікативних потреб і мовних можливостей іноземних студентів;

4) створення адаптованих підручників з названих курсів з урахуванням особливостей кожної категорії іноземних студентів;

5) впорядкування кількості навчального часу для вивчення того чи іншого курсу з української мови;

б) уніфікація форми підсумкового контролю.

Автори всіх навчально-методичних розробок акцентують увагу на необхідності комунікативного підходу до навчання, основною метою якого є адаптація іноземних студентів до українського мовно-культурного середовища, а також швидке подолання міжмовного бар'єру між комунікантами шляхом включення в мовленнєву практику на заняттях та в позааудиторний час. Викладачі діляться досвідом щодо підготовки навчально-методичних матеріалів й зокрема – укладання підручників з української мови як іноземної. На кафедрі українського та прикладного мовознавства Львівського університету імені Івана Франка, де широко викладають українську мову іноземним студентам О. Антонів, З. Мацюк, Г. Тимошик, Б. Сокіл, Н. Станкевич, О. Туркевич, О. Палінська, створені підручники та навчальні посібники, які стали основою для навчання іноземних студентів багатьох ВНЗ

України. Методикою викладання іноземної мови (зокрема й української як іноземної) на кожному занятті передбачено виконання чотирьох видів навчальної діяльності: аудіювання, читання, письмо, говоріння. Однак співвідношення цих видів роботи на різних заняттях може варіюватися залежно від теми, мети заняття, комунікативних потреб студентів та ін. З власного досвіду викладання звертаємо увагу на широке урізноманітнення видів роботи на заняттях, які викладач може застосовувати, послуговуючись власними творчими можливостями. Беручи за основу навчальний посібник «Українська мова для іноземців»/ Барчук О. Г., Волкова О. М., Ворона Н. О. та ін.; за ред. Т. О. Дегтярьової. 3-тє вид. – Суми, 2018, викладачами кафедри славістичної філології, педагогіки та методики викладання Білоцерківського НАУ було підготовлено до друку «Практикум з читання», який містить 185 текстів та запитань за змістом для рівнів А1, А2, В1.

Постійно ведеться робота з удосконалення навчальних програм, які б органічно поєднували вивчення лексики і граматики української мови та передбачали максимальну кількість комунікативних завдань. З цією метою підготовлено до друку «Додаток до навчального посібника з української мови як іноземної» (укладач Баран Н. А.), в якому особливе місце відведено діалогам, що моделюють життєві ситуації, а також творчим вправам.

Звертаємо увагу на розвиток та закріплення навичок грамотного та швидкого письма, оскільки студенти повинні вміти занотовувати лекційний матеріал на заняттях у майбутньому. Отже, вважаємо важливими у викладанні української мови як іноземної такі питання:

- розробка детальних навчальних програм та їх вдосконалення;
- підготовка нових навчально-методичних розробок та навчальних посібників – як результат роботи;
- поєднання чотирьох видів мовленнєвої діяльності на кожному занятті;
- комунікативний аспект у викладанні та практична спрямованість навчальної діяльності;

- залучення студентів до позааудиторних занять (екскурсія до супермаркету, поліклініки, аптеки, до річки, приготування українських страв, участь у художній самодіяльності та культмасових заходах, спільні заняття з українськими студентами, презентації навчального закладу, окремих факультетів тощо);

- навчання грамотного письма. Основною метою викладання повинно бути досягнення студентом бажаного рівня мовленнєвої грамотності – шляхом застосування оптимальних форм навчальної діяльності.

Рыжченко О.С

Харьковский национальный университет

радиоэлектроники

г. Харьков, Украина

e-mail: olha.ryzhchenko@nure.ua

АСПЕКТНЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ РКИ/УЯИ

Изучение иностранного языка является одной из необходимых составляющих современного процесса образования. Язык страны Европейского союза входит в обязательную программу как технических, так и гуманитарных вузов, при этом уровень владения языком при поступлении в магистратуру должен быть не ниже B2 (Upper Intermediate). В связи с этим меняется подход к преподаванию иностранного языка: упор должен делаться на овладение необходимыми компетенциями для общения в определенных рамках. Иностранному языку должен стать языком свободного общения.

Однако методика преподавания иностранного языка в профильных и непрофильных вузах кардинально различается! В курсе преподавания иностранного языка филологам и переводчикам выделяются следующие аспекты: фонетика, грамматика, устная практика, аналитическое чтение. Таким образом четыре ключевые навыка (а именно чтение, письмо, говорение и аудирование) развиваются параллельно. Однако в подобном подходе есть один существенный минус: параллельное развитие навыков осуществляется совершенно в разные стороны и не всегда согласовано между собой. Так лексическая тема иногда не связана с грамматической, хотя большинство учебных комплексов позволяют разделить учебный материал на аспекты и преподавать их единообразно.

К примеру, комплекс “Focus on Grammar” [2] при изначальной ориентации именно на грамматический аспект позволяет параллельно

развивать навыки устной и письменной речи, предоставляя широкий спектр упражнений на развитие навыков чтения и говорения, а также аудирования.

С одной стороны, выглядит вполне логичным подобная органичность в подходе к освоению иностранного языка, поскольку большое количество учебных пособий акцентируют внимание на развитии одного конкретного навыка, что и позволяет выделить несколько аспектов в языке. С другой стороны, закономерно использование комплекса “Focus on Grammar” [2] одним преподавателем, который развивает все навыки параллельно. Но на изучение иностранного языка в профильном вузе отводится всего 10 академических часов в неделю, а это фонетика, устная практика, грамматика и аналитическое чтение. Фонетический блок не совсем уместно совмещать с другими аспектами, но вполне возможно это делать с устной практикой и грамматикой. Именно такая модель обучения практикуется в непрофильных вузах. В профильных вузах необходимо более глубокое и тщательное изучение языка, в связи с чем учебные пособия должны содержать максимум лексического материала, что не всегда представляется возможным в рамках одного учебного пособия. Достаточно сложно собрать воедино тексты и лексические материалы, подкрепленные грамматическими моделями.

При преподавании РКИ/УЯИ используется несколько иной подход: комплексное развитие всех навыков. Для этой цели разрабатывается единое учебное пособие. Однако есть возможность разделить весь курс на несколько аспектов, которые будут преподаваться разными преподавателями. В качестве примера можно выделить учебный курс «Друг», разработанный преподавателями Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина С.В. Варавой, Э.Н. Джурко и И.П. Петренко [1]. Материал в учебном пособии разделяется на уроки, каждый из которых содержит в себе необходимый лексический и грамматический материал, подкрепленный широким спектром разнообразных упражнений. Материал каждого урока скомпонован таким образом, что возможно выделить отдельные занятия по развитию навыков устной речи (в пособии имеется целая секция лексических

упражнений), аналитического чтения (каждый урок начинается с диалого-презентации и текста на заданную лексическую тему), а также занятия по грамматике (в каждом уроке предложены упражнения как на новую грамматическую тему, так и на повторение ранее изученного материала). Более того, в учебном пособии представлены материалы, которые могут быть выделены в особый курс страноведения, который позволит студентам-иностранцам познакомиться с историей и традициями Украины.

Традиционно предполагалось, что курс русского/украинского языка как иностранного читается одним преподавателем, что имеет определенные минусы: студенты привыкают к одному преподавателю, его манере речи и подаче материала, что влечет за собой некоторые трудности в восприятии речи других преподавателей. Таким образом, подача материала разными преподавателями упрощает восприятие речи при дальнейшем общении с носителями языка и в процессе обучения в украинских вузах. Более того, один преподаватель не всегда может эффективно уделить внимание развитию всех языковых навыков сразу, уделяя больше внимания одним и меньше другим. Параллельная работа нескольких преподавателей позволит существенно минимизировать этот недочет.

Таким образом, на наш взгляд, вполне закономерно использовать аспектный подход в преподавании не только европейских языков, но и РКИ/УЯИ, что позволит максимально эффективно развивать все необходимые навыки параллельно. А общение не с одним, а с несколькими преподавателями позволит существенно упростить процесс адаптации иностранных студентов.

Литература:

1. Варава С.В., Джурко Э.Н., Петренко И.П. Друг: Русский язык для начинающих: учебное пособие для студентов-иностранцев. Основной курс. В двух частях. Часть I. – Х.: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2010. – 172 с.
2. Schoenberg E. Irene. Focus on Grammar. An Integrated skills approach. Pearson ELT US, 2005.

Свинаренко Н.О.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

м. Харків, Україна

e-mail: svinarenko2@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІН ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ НА ПІДГОТОВЧОМУ ВІДДІЛЕННІ

На сьогоднішній день викладач з поживними конспектами та завданнями для студентів, безперечно, став архаїзмом. Використання студентами чи слухачами підготовчого відділення завдань з використанням ноутбука, смартфона чи іншого сучасного технічного пристрою вже стали абсолютно звичними. Важко не погодитися з тим, що навіть найсучасніше науково-методичне видання типу підручника чи посібника, підготовлене найкращими фахівцями з «Економічної та соціальної географії світу», «Фізики», «Хімії», «Біології» для слухачів підготовчого відділення, враховуючи новітні стандарти вимог та найефективніші форми викладання вказаних навчальних дисциплін, поступаються електронним навчальним виданням, які можна використовувати на планшетах, телефонах, ноутбуках, андроїдах у зручному місці та у зручний для слухача підготовчого відділення час. Схеми, таблиці, як науково-методичне джерело, теж, звичайно дуже інформативне, але ефективним воно є переважно для виконання завдань слухачами на конструктивному чи творчому рівні. Зручність для споживача послуг вищої школи на сьогоднішній день надзвичайно важлива для планування навчального процесу викладачем вищого навчального закладу. Всі викладачі мають розуміти і враховувати такі особливості психологічного характеру: слухачі підготовчого відділення приїждять в Україну до нас навчатися з різних країн, де освітні системи мають серйозні відмінності від нашої вітчизняної, що безперечно, призведе до об'єктивних труднощів, які має враховувати викладач при плануванні практичних занять; труднощі з

адаптацією при влаштуванні слухача у нашій державі, звикання їх до особливостей нового для них часового поясу, кліматичні зміни, інше національне, релігійне оточення, відсутність поруч з ними батьків, для вихідців зі східних держав, де досить сильні патріархальні традиції, постійний зв'язок з ріднею – тому зі смартфонами ця молодь не розлучається ніколи, інтернетом вони теж користуються і забезпечені завжди; слухачі підготовчого відділення - вихідці з заможних родин досить комфортно почувають себе на Україні, враховуючи відсутність поруч батьків.

Естетична складова навчально-виховного процесу найкраще реалізується через показ слайдів навчальних презентацій, бо слухачі підготовчого відділення найліпше запам'ятовують нову лексику, засвоюють та вчать правильно застосовувати на конкретних прикладах.

Назви лабораторного посуду та сучасного хіміко-фізичного обладнання, видів хімічних елементів, типів кислот, солей, лугів, особливості природних фізичних та хімічних явищ, різні типи хімічних реакцій, властивості хімічних елементів, види хімічного зв'язку, найважливіші органічні та неорганічні сполуки, ДНК та РНК – на елементарному рівні такі складні поняття почати вивчати слід з яскравих слайдів з відповідними підписами, навчальними відеороликами. Але до всього викладеного вище пояснення викладача хімії необхідне обов'язково.

Приклади світлових явищ, джерел і приймачів світла, теплові явища, механічних явищ (рух по колу, механічні коливання, звукові хвилі, взаємодія тіл, закон інерції, сили пружності, тяжіння, тертя, рівнодійна, закони сполучених посудин, Паскаля, Архімеда, збереження енергії), агрегатні стани речовини, електромагнітні явища (електризація, закон збереження електричного заряду, Кулона, Ома, Джоуля-Ленца, Фарадея, послідовне і паралельне з'єднання провідників, електричний струм в електролітах, електричний струм в газах, напівпровідниках, взаємодія магнітів, явище самоіндукції, види рухів – приблизні назви тем з фізики, які варто показати слухачам підготовчого відділення на етапі пояснення нового матеріалу.

На лекціях з «Біології» теж дуже важливо застосовувати навчальні презентації з яскравими зображеннями та чіткими підписами. В першу чергу це стосується тем «Форми життя», «Біосинтез білка», «Властивості генетичного коду», «Організмий рівень життя», «Тканини людини», «Внутрішнє середовище організму», «Розмноження і індивідуальний розвиток організму», «Методи генетичних досліджень», «Статистичні закономірності модифікаційної мінливості», «Надорганізмий рівень життя» та ін.

На заняттях з астрономії можна презентувати слухачам підготовчого відділення «Найважливіші астрономічні дати і відкриття», «Етапи освоєння космосу і дослідження Сонячної системи», «Системи світу», «Співвідношення між зоряним і сонячним часом», «Одиниці вимірювання відстаней в астрономії», «Закономірності будови Сонячної системи», «Класифікація галактик», «Вимірювання відстаней до небесних тіл», «Спектральна класифікація зірок».

Найдоцільніше на лекційних та практичних заняттях з географії слухачам підготовчого відділення використовувати презентації зі слайдами при вивченні тем «Типи географічних карт», «Картографічні проєкції», «Внутрішня будова Землі», «Форми рельєфу Землі», «Географічна оболонка Землі», «Закономірності зміни природних комплексів», «Фізико-географічне районування», «Корисні копалини України», «Галузева та територіальна структура світового господарства», «Політична карта світу», «Світові мінеральні ресурси», «Глобалізація», «Світове господарство». Можна використовувати зображення краєвидів та пам'ятних місць найбільших міст світу, найбільших країн світу. Наочно слід також підготувати слухачам презентації про ключові види корисних копалин та ін. мінеральних ресурсів. Коли слухачі матимуть позитивний досвід даної системи навчальної роботи їм можна буде запропонувати не тільки презентації пояснювального характеру, а й перевірочні. Можна скласти викладачеві презентації у формі тестових завдань, де, наприклад, слухач може обрати не одну правильну відповідь, а дві, чи навіть три, пропонуватиметься не три варіанти відповіді, а більша їх кількість (все залежить від обсягу лексичного запасу слухача підготовчого відділення). На подальших заняттях варто складати

слухачам такі завдання, де їм пропонуватимуться складніші питання, схожі за значенням, звучанням, які вимагатимуть більш досконалішого знання російської мови. Дуже охоче слухачі підготовчого відділення самостійно готують навчальні презентації за тематикою географічних проблем рідних їм держав, міст (екологічних, демографічних, сировинних та ін.).

Естетичне сприйняття при вивченні дисциплін природничого циклу для слухачів підготовчого відділення має величезне значення. Крім того, це досить зручно для викладача при роботі у групах, де слухачі мають погану звичку прогулювати навчальний процес, і доводиться проводити багато індивідуальної роботи з кожним таким складним слухачем. Ще доволі позитивним моментом використання мультимедійних технологій у навчальному процесі вищої школи є системна робота з презентаціями – спочатку слухачі бачуть зображення з підписами, засвоюють нову лексику. А пізніше – відповідають на питання, зображення на презентаціях. Зручність для сучасного іноземного студента чи слухача, на жаль, набагато важливіше за встановлені державні науково-методичні норми, величезні обсяги друкованого видання, яке має гарну структуру, практичний довідник, але який можна опрацьовувати за робочим столом або у бібліотеці, часто маючи необхідність додатково користуватись записником та спеціальними енциклопедичними чи іншими методичними матеріалами [1].

Саме використання інформаційного шляху на лекційних та практичних заняттях природничого циклу (з географії, біології, хімії, фізиці, астрономії) допомагають слухачам підготовчого відділення вивчати нову спеціальну наукової лексики у своїй практичній щоденній діяльності.

Література:

1.Свинаренко Н.О. Про використання мультимедійних технологій у викладанні економічної та соціальної географії світу на підготовчому відділенні: методичні аспекти// Міжнародний науково-методичний семінар «Новітні технології у викладанні мов іноземним студентам»: матеріали семінару, м. Харків, 15-16 лютого 2018 року. – Харків: ХНАДУ, 2018. – С.248-251.

Скрипник Лариса Викторовна
Харьковский национальный университет
строительства и архитектуры
Харьков, Украина
e-mail: scripnick.larisa@yandex.ua

**АКТИВИЗАЦИЯ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ С ПОМОЩЬЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ
МЕТОДОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ РУССКОМУ (УКРАИНСКОМУ)
ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ.**

В процессе выработки речевых компетенций, необходимых для овладения украинским (русским) как иностранным языком в рамках профессионально ориентированного обучения, нередко возникают трудности, связанные со снижением учебной мотивации [1], сложностью в переносе языковых навыков на реальные речевые ситуации, что может быть обусловлено использованием в учебном процессе только традиционных методов обучения. Организация наиболее продуктивной структуры учебного процесса, а также создание благоприятного для коммуникации психологического климата — важная задача, решению которой способствует применение инновационных форм занятий, направленных на стимулирование активной деятельности обучающихся.

Одним из значимых компонентов комплексного реформирования системы высшего образования является переход на двухуровневую систему обучения с применением компетентностного подхода. Анализируя нормативно-правовые документы и образовательные стандарты можно констатировать необходимость изменений в требованиях к образовательному процессу. Установка к внедрению в процесс обучения иностранных студентов активных и интерактивных методов является одним из таких изменений. «Формирование иноязычной коммуникативной компетенции – одна из основных задач обучения

иностранных студентов в вузах» [3, 158]. Овладев коммуникативной компетенцией, иностранные студенты готовы и способны использовать иностранный для них язык в разнообразных ситуациях общения согласно нормам изучаемого языка, при работе с источниками, содержащими иноязычную информацию.

В этом контексте следует считать, что одной из главных целей преподавания украинского (русского) языка как иностранного является обеспечение продуктивного активного взаимодействия между студентами в течение всего занятия, максимальное увеличение объёма работы каждого. Применение интерактивных методов обучения, т.е. переход от информативных форм и методов обучения к активным, -- одно из главных условий качественной подготовки иностранных студентов в техническом вузе и основная предпосылка эффективного внедрения компетентностного подхода. [4].

В последнее время вопросы, связанные с рассмотрением теоретических и практических аспектов использования интерактивного обучения и его организации при обучении украинскому (русскому) языку как иностранному в вузе вызывают повышенный интерес у исследователей. [1, 2, 5, 6]. Определение «интерактивный» происходит от английского «interact» («inter» -- «взаимный», «act» -- «действовать»). Следовательно, «интерактивные методы» можно интерпретировать как «методы, которые помогают студентам взаимодействовать между собой». «Интерактивное обучение рассматривается как способ познания, осуществляемый в формах совместной деятельности обучающихся» [6, 18].

Широкие возможности для взаимодействия между студентами в процессе обучения украинскому (русскому) языку как иностранному дают интерактивные методы из современной европейской методики. Так, метод «Ассоциации по алфавиту» следует использовать в начале изучения темы, чтобы снять психологический барьер, стимулировать неуверенных в себе студентов для принятия участия в обсуждении. Ассоциации являются основой

креативного мышления, раскрепощают и делают подвижной мыслительную деятельность обучаемых. Ассоциации зависят от фоновых знаний и личного опыта, поэтому они сугубо индивидуальны и не могут быть «неправильными». При использовании указанного интерактивного метода возникшие ассоциации обеспечивают вводное занятие необходимым материалом и становятся основой для дальнейшей работы над изучаемой темой. Преподаватель, в свою очередь, получает информацию о том, какие знания по предстоящей теме у студентов уже имеются, что для них интересно, на чём стоит заострить внимание в ходе работы.

Начинать занятие с применением метода «Ассоциации по алфавиту» следует с раздачи так называемых рабочих листов, на которых слева по вертикали расположены буквы алфавита. В течение 10 минут студенты должны написать на каждую букву одну ассоциацию по сформулированной теме. После этапа индивидуальной работы следует фаза обсуждения ассоциаций с применением флипчарта, на котором необходимо написать к каждой букве алфавита по 2-3 слова (или рисунка). На этапе обсуждения происходит психологическая активизация коллективной творческой деятельности. Специально организованная дискуссия по обсуждению ассоциаций позволяет выслушать различные мнения практически одновременно. Общение происходит в основном на вербальном уровне, что позволяет не только услышать, но и воспринять чужое видение вопроса, уловить его новые аспекты и грани, взглянуть на обсуждаемую тему с иной точки зрения.

Групповая дискуссия как одна из стадий метода «Ассоциации по алфавиту» важна ещё и потому, что все участники коллективного взаимодействия участвуют в процессе поиска, выработки и принятия решений. Это ослабляет сопротивление участников чему-то новому и позволяет быть сопричастными. Третий этап вводного занятия на основе интерактивного метода «Ассоциации по алфавиту» -- это работа в микрогруппах. Систематизированные идеи каждая микрогруппа распределяет по трем категориям: относящимся к формулировке темы, раскрывающие уже знакомые

аспекты, принадлежащие к изученной части вопроса. Для экономии времени можно использовать трехцветную маркировку. При сортировке по категориям цвета могут накладываться друг на друга. По возникшим совпадениям в категориях необходимо организовать дискуссию, которая послужит завершающей стадией вводного занятия.

Другим эффективным методом стимулирования учебно-познавательной деятельности и творческой активности студентов в процессе обучения их украинскому (русскому) языку как иностранному является метод «Учебный ландшафт». Данный метод может быть использован на разных этапах работы над учебной темой: при введении в тему, повторении в начале учебного занятия, сборе необходимого языкового материала. Сущность данного метода составляет опора слуховой памяти на зрительную память. Общеизвестно, что конкретные картинки или предметы воспринимаются лучше, чем абстрактные слова. Таким образом, разноцветный «ландшафт» позволяет намного легче воспринимать и запоминать предложенный материал по изучаемой теме. При применении метода «Учебный ландшафт» студенты рассаживаются, образуя полукруг. Во время сообщения преподавателем ключевой и важной по содержанию учебной информации студенты должны выбрать и расположить какой-либо из предложенных преподавателем предметов, постепенно выстраивая, таким образом «учебный ландшафт». «Ландшафт» может создаваться на полу или большом столе, слойно на воображаемой стене, в центре аудитории и т.д. предметы. Из которых создаётся «учебный ландшафт», также должны быть необычными, тем самым они вызовут больше интереса и любопытства. Это могут быть разноцветные плакаты, журналы, фото, игрушки, предметы посуды или одежды и т.п.

Одним из вариантов использования метода «Учебный ландшафт», который позволяет организовать совместную деятельность обучающихся в процессе познания и освоения учебного материала, является комбинированное использование для создания «учебного ландшафта» разнообразных предметов и карточек с ключевыми словами и понятиями по изучаемой теме. В начале

занятия студенты получают карточки, на лицевой стороне которых написано соответствующее слово/понятие. В тот момент, когда ключевое слово упоминается в сообщении преподавателя, студент, у которого окажется карточка с таким словом, должен сообщить и прочитать вслух, что к нему (к данному слову) написано на обратной стороне в качестве объяснения.

Следующий метод интерактивного обучения – «Ковер из облаков» -- используют для организации совместной деятельности студентов при работе над различными аспектами одной учебной темы. Данный метод предусматривает следующие этапы проведения: введение, цель которого – подготовить и мотивировать студентов к выполнению учебной задачи; формирование малых групп; презентация результатов и их контроль; оценивание.

В цифровую эпоху повышение уровня учебной мотивации становится все более актуальной проблемой. Использование интерактивных технологий в обучении (в том числе профессионально ориентированном обучении украинскому (русскому) языку как иностранному) отчасти решает данную проблему, позволяет эффективно осваивать весь комплекс профессиональных компетенций и активизировать мыслительную и речемыслительную деятельность в процессе овладения ими; обеспечивает освоение языка на более высоком уровне. Большим преимуществом использования игровых интерактивных технологий является развитие в процессе выполнения заданий творческих способностей обучающихся, положительное воздействие на психологический фон, поддержание интереса, формирование интеллектуального потенциала и накопление профессионально значимых навыков, что впоследствии обеспечит активную творчески осознанную самостоятельную деятельность. Использование представленной в данном исследовании варианты интерактивных технологий на занятиях по украинскому (русскому) языку как иностранному в системе профессионально ориентированного обучения позволяет эффективно формировать профессиональную иноязычную компетенцию будущих специалистов.

Литература:

1. Вышлякова С.Г., Игонина О.С. Коллективная деятельность студентов как фактор интенсификации обучения студентов иностранным языкам. Гуманитарные науки и образование. Саранск. 2016. №1(25) 26-30 с.
2. Дзюба Е. В., Массалова А. Э. Психолого-педагогические, социокультурные и методические основы преподавания русского языка как неродного / иностранного. Филологический класс. 2017. № 49. 41-47с.
3. Ермолаева М. Г. Игра в образовательном процессе : метод. пособие. 2-е изд., доп. — СПб.: АППО, 2005. 112 с.
4. Кашлев С. С. Интерактивные методы обучения. М.: ТетраСистемс, 2013. — 224 с.
5. Комарова З. И. Технология научных исследований в системной методологии современной лингвистики: учеб. пособие. Екатеринбург: Урал. гос. пед. ун-т, 2016. 209 с.
6. Комарова З. И. Методология, метод, методика и технология научных исследований в лингвистике: учеб. пособие. Екатеринбург: Изд-во УрФУ, 2012. — 818 с.
7. Коробова Е. В., Кардович И. К., Дубова О. В. Игровые технологии в преподавании иностранного языка как одно из средств выработки профессиональной иноязычной компетенции // Гуманитарное образование в экономическом вузе. М.: Рос. эконом. ун-т, 2017. Т. 1. 176-183с.

Снежицкая О.С.

УО «Гродненский государственный медицинский университет»

г. Гродно, Республика Беларусь

e-mail: oksana.snezhitskaya@mail.ru

ОСОБЕННОСТИ КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ СТУДЕНТОВ ИЗ ШРИ-ЛАНКИ ПРИ ОБУЧЕНИИ РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Коммуникативное поведение – это совокупность норм и традиций общения, характерных для той или иной лингвокультурной общности [6].

Иностранные студенты, которые приехали из Шри-Ланки для обучения в Республику Беларусь, попадают в новое для себя лингвокультурологическое пространство. Новые межэтнические взаимоотношения в учебном заведении и в социуме с представителями другой культуры погружают ланкийцев в состояние временного психологического дискомфорта, связанного с приспособлением к изменившимся обстоятельствам.

Чтобы выбрать оптимальный стиль педагогического общения, адекватный национально-культурной принадлежности учащихся из Шри-Ланки, создать благоприятные условия для формирования и развития их коммуникативных навыков и умений, необходимо знать основные особенности коммуникативного поведения ланкийцев, обусловленные традиционным менталитетом, национальными стереотипами поведения, этнокультурными дидактическими традициями [2].

Согласно позиции Пугачёва И. А., при обучении русскому языку инофонов всегда принимается во внимание специфика их национального менталитета, этносоциальное происхождение, принадлежность к определённой конфессии, особенности межличностного общения, уровень образования, уровень активности во время занятий и внеучебной деятельности [7].

Балыхина Т. М., Лысякова М. В., Рыбаков М. А. считают, что в первую очередь целесообразно акцентировать внимание на определенных речеповеденческих особенностях, характерных для студентов тех или иных национальностей [1].

Шри-Ланка – островное государство, расположенное в Южной Азии. Наиболее крупная народность Шри-Ланки – это сингальцы. Они составляют в стране этническое большинство. Вторым по численности народом являются тамилы, большую часть которых завезли в конце XIX века европейские колонизаторы с целью обеспечить себе рабочую силу для плантаций чая, располагавшихся в центре острова. Их следует отличать от «цейлонских» тамиллов, которые живут на севере острова на протяжении тысячелетия [4]. Тамилы исповедуют индуизм и разговаривают в основном на тамильском языке, принадлежащем к дравидийской языковой семье. Сингальцы – буддисты, они являются носителями сингальского языка, относящегося к индоевропейской языковой группе. Помимо этих двух народов, на Шри-Ланке проживают большие христианские и мусульманские общины, а также племена аборигенов-ведов, придерживающиеся по сей день первобытного образа жизни. Упомянутые народности относятся к некоммуникативному типу: они застенчивые, скромные и доброжелательные. В обществе стараются преподнести себя так, чтобы к ним все относились с уважением [4].

Бородина Е. Ю., Толкачева Н. Н., Затыка И. Н. придерживаются точки зрения, согласно которой менталитет иностранных учащихся, в том числе студентов из Шри-Ланки, формируется за счёт этнических особенностей страны проживания, её культурно-исторических и религиозных традиций [3].

Ведущим фактором в национальном портрете студента из Шри-Ланки выступает духовная специфика ланкийской культуры, возникшая в результате традиций ряда поколений и оказывающая влияние на его характер восприятия и оценивания окружающей действительности, а также на особенности поведения в той или иной ситуации. Поэтому барьеры, появляющиеся при межэтнической коммуникации, преимущественно предопределяются религиозными взглядами

ланкийцев, поскольку основой их духовной сферы является религия. На менталитет сингальцев и тамиллов оказывают влияние не только этнопсихологические особенности, но и национальные традиции школьного и вузовского образования, которые проявляются в речевых возможностях учащихся [7].

Согласно основным методическим рекомендациям Шевелёвой С. И., для работы с учащимися из Шри-Ланки необходимо делать акцент на развитии навыков устного общения, использовании диалоговых форм общения, привлечении студентов к внеаудиторной работе [9].

В. Ю. Скаковский указывает на причины возникновения коммуникативных барьеров, препятствующих эффективному взаимодействию иностранных студентов между собой и с преподавателем в новой для них образовательной среде. С точки зрения исследователя, трудность вхождения в иноязычное информационное пространство обусловлена творческой переработкой ранее сложившихся стереотипов лингвистического мышления на родном языке, включая уровень запоминания, осознания и применения языковых единиц в письменной речи и разговорной практике. Поэтому процесс формирования мыслительной деятельности инофонов в ином культурологическом поле должен происходить поступательно за счёт постепенного обретения навыков иноязычного коммуникативно-речевого опыта [8].

По мнению Поморцевой Н. В., для того чтобы межкультурное общение было эффективным, следует в процессе межэтнического взаимодействия со студентами из Шри-Ланки ориентироваться на специфику их национального менталитета; деликатно информировать сингальцев и тамиллов об особенностях русского речевого этикета, русской речи; быть медиатором культур; развивать и совершенствовать межкультурную компетенцию и компетентность учащихся, а также стимулировать творческие речеповеденческие способности ланкийцев для их дальнейшей личностной самореализации в социуме. При этом обязательным элементом подготовки учащихся из Шри-Ланки должны быть

активные способы изучения русского языка, при которых знания предоставляются не в готовом виде, а добываются учащимися с помощью рефлексивной деятельности. Сознательная систематизация языкового материала является не только обязательным условием формирования их коммуникативных умений, но и служит мотивацией к достижению высоких результатов в учебно-познавательном процессе [5].

Таким образом, выявление и изучение особенностей коммуникативного поведения ланкийцев помогает определить наиболее адекватные педагогические стратегии обучения русскому языку как иностранному представителей данного контингента учащихся и организовать учебный процесс более эффективно.

Литература:

1. Балыхина Т. М., Лысякова М. В., Рыбаков М. А. Учимся общению: учебный курс русского языка и культуры речи для учащихся высших учебных заведений России. М.: Изд-во РУДН, 2004. 488 с.
2. Бобрышева И. Е. Культурно-типологические стили учебно-познавательной деятельности иностранных учащихся в методике обучения РКИ. – М.: Флинта. Наука. – 2004. – 256 с.
3. Бородина Е. Ю., Толкачева Н. Н., Затыка И. Н. К вопросу комплексного обучения русскому языку иностранных студентов медицинских вузов // Родная словесность в современном культурном и образовательном пространстве. Тверь, 2015. № 5 (11). С. 126-130.
4. О странах [Электронный ресурс]: географический справочник. URL: <http://ostranah.ru/> (дата обращения: 27.01.2020).
5. Поморцева Н. В. Проблема лингвокультурной адаптации иностранных учащихся и пути ее решения в процессе обучения русскому языку // Актуальные проблемы русского языка и методики его преподавания: традиции и новации: XIII Всероссийская научно-практическая конференция молодых ученых: сборник статей. М.: РУДН, 2011. С. 16-28.
6. Прохоров Ю. Е., Стернин И. А. Русские: коммуникативное поведение. – М.: Флинта. Наука. – 2007. – 328 с.
7. Пугачев И. А. Этноориентированная методика в поликультурном преподавании русского языка иностранцам: монография. М.: РУДН, 2011. 284 с.

8. Скаковский В. Ю., Бородин Е. Ю. Логико-мыслительные операции в процессе становления языковой личности // Современное научное знание: теория, методология, практика. Смоленск, 2016. С. 81-84.
9. Шевелева С. И. Учет национальных особенностей студентов из стран Азиатско-Тихоокеанского региона при обучении русскому языку как иностранному // Вестник Томского государственного педагогического университета. 2010. № 12. С. 115-118.

Соловійова О.В.,

Запорізький державний медичний університет,

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: ovsolovyova6@gmail.com

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРИ ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В останні роки на довузівському етапі навчання мови іноземців набули широкого застосування сучасні мультимедійні освітні технології, в межах яких впроваджуються методи «інтелект карта», «case-study», «мозковий штурм» та ін.

Серед інтерактивних методів навчання мови найбільшої популярності набули ігрові освітні мультимедійні технології. Ігрові технології навчання розвивають здібності до пізнання й формують досконалу мовну особистість. Навчальна гра являє собою основу для саморозвитку та індивідуального підходу до особистості кожного студента, вільного відношення до навчання, без примусу, розвиваючи природні задатки кожного. Прикладом навчальних ігор на довузівському етапі підготовки можуть бути граматичні ігри, які допомагають

створити реальні комунікативні ситуації для реалізації наданої лексико-граматичної конструкції; лексичні ігри з використанням сюжетно-рольових завдань та мовленнєвих тренінгів; ігри-подорожі, ігри-доручення, ігри-припущення, ігри-бесіди (ігри-діалоги), тематичні квести тощо.

На кожному етапі практичного заняття з мови викладачі використовують різноманітні ігрові завдання, наприклад, на етапі мотивації - «Незакінчені речення», «Асоціативний куш», на етапі актуалізації знань - «Мікрофон», «Гронування», на етапі засвоєння мовних знань та формування мовленнєвих навичок та вмінь - «Ажурна пилка», «Займи позицію», «Ситуативне моделювання», «Акваріум», «Дискусія», на етапі закріплення мовних знань,

розвитку та вдосконалення комунікативних та мовленнєвих вмінь та навичок - «Мікрофон», Метод «Прес», «Дерево рішень» тощо.

Етнографічні інтерв'ю з представниками культури, мова якої вивчається, можуть бути гарним джерелом для формування комунікативних навичок іноземців. Такі інтерв'ю також корисні для розуміння думки та досвіду людей у реальних комунікативних ситуаціях. Іноземці мають можливість чути автентичну мову. За допомогою відео-інтерв'ю, можна поліпшити вимову та інтонацію, навчитися робити логічні паузи, тобто удосконалити власні інтонаційні мовленнєві конструкції. Із досвіду роботи, можемо сказати, що для наших іноземних студентів набагато цікавіше й ефективніше займатися аудіюванням на основі оригінальних відео-інтерв'ю. Мова людей у таких інтерв'ю спонтанна, мовленнєвий ритмічний малюнок з різкими переходами та паузами, що повністю відповідає реальній комунікації. Перегляд таких матеріалів розвиває і вдосконалює навички і вміння розуміти загальну тему спілкування та будувати монологічні висловлювання з причинно-наслідковими відносинами. На відміну від аудіо- або друкованого тексту, які можуть мати високу інформативну, освітню, виховну і розвиваючу цінність, відеотекст має ту перевагу, що поєднує різноаспектні акти мовленнєвої взаємодії. Відеотекст містить візуальну інформацію про місце події, зовнішній вигляд і невербальному поведінку учасників спілкування в конкретній ситуації, обумовленої специфікою віку, статі та психологічною структурою мовної особистості. Візуальний ряд дозволяє краще зрозуміти і закріпити як фактичну інформацію, так і особливості мови в конкретній ситуації. Відеоматеріали надають необмежені можливості для проведення аналізу, побудованого на порівнянні і зіставленні культурних реалій і особливостей поведінки людей в різних ситуаціях міжкультурного спілкування.

Отже, досліджені нами інтерактивні методи навчання сприяють оптимізації процесу навчання іноземної мови. Ці методи покликані активізувати у іноземних слухачів довузівського етапу підготовки механізми

мотивації до вивчення нерідної мови та підвищити ефективність навчання іншомовного спілкування.

Література:

1. Т. Садиков. История развития интерактивных технологий. URL: [file:/C:/Users/user/Downloads/istoriya-razvitiya-interaktivnyh-tehnologiy%20\(1\).pdf](file:/C:/Users/user/Downloads/istoriya-razvitiya-interaktivnyh-tehnologiy%20(1).pdf) (дата звернення: 15.10.2019).
2. Стандартизовані вимоги до рівнів володіння українською мовою як іноземною А1-С2 : схвалено рішенням колегії Міністерства освіти і науки України протокол від 22.05.2018 № 5/1-7.
3. Anjali, G. (2012). Confluence. "Teaching of ESL: A Global Perspective." Paper presented at the 3rd annual International Seminar Nagpur, Maharashtra, 17 p.

Столярова Н. П.

Харківський національний університет

імені В. Н. Каразіна

м. Харків, Україна

e-mail: mirok@i.ua

СИСТЕМА „ІНОЗЕМНИЙ СТУДЕНТ – НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНЕ СЕРЕДОВИЩЕ” – ЦЕ ІНТЕГРОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ

Підготовка спеціалістів для зарубіжних країн знаходиться в найтіснішому зв'язку з процесом входження іноземної молоді в сукупність ролей і форм діяльності студентства. Це процес залучення особистості до певних видів діяльності та поведінки, притаманним студентству. Вирішення педагогічних завдань залежить від вміння студентів включитись в навчальну діяльність, способу життя в системі міжособистісних відносин.

Світогляд іноземної людини, рівень освіти та культури, її моральні установи, мотиви, ідеали, внутрішні ресурси – усе те, що зумовлює лінію поведінки, - формується у процесі навчання. Це підвищує відповідальність усієї системи виховання за рівень характеру суспільного впливу на особистість, за формування гуманістичних ідеалів, за використання наукового потенціалу людства в інтересах соціального та морального прогресу, який втілюється в кожній окремій ситуації роботи з іноземними студентами [5].

Орієнтація на формування компетенції студента, розвиток його можливостей - завдання, яке стоїть перед сучасною вищою школою у відповідності до вимог гуманізації освіти. У навчанні досягти бажаного результату – це ті проблеми, які постають перед іноземними студентами.

Праві ті дослідники, які стверджують, що потрібно знаходити і створювати такі умови організації навчальних дій, які б максимально забезпечували соціально-психологічний розвиток особистості, навчати їх

способам і прийомам організації своєї пізнавальної діяльності на всіх етапах навчання у вищій школі [3]. У навчальному процесі зі студентами-іноземцями використовуються різні форми роботи, але найбільш ефективними залишаються актуальність знань, оперативність передачі їх студентам, емоційна насиченість, почуття міри – це інтегрований підхід до організації навчання.

Ефективність навчання залежить від принципів, які є базисом змістовно-структурної моделі навчального процесу, а також від урахування безлічі факторів і параметрів, детермінуючих успішність навчання на кожному ступені неперервної освітньої діяльності. Виявлені особливості попереднього стану навчання, а також провідні дидактичні принципи – послідовності та новизни – дозволяють характеризувати стан навчання у вищому навчальному закладі як розвиток продуктивної мовленнєво-мисленнєвої діяльності, що спирається на внутрішню мотивацію. Досвід роботи автора свідчить про те, що іноземні студенти із зацікавленістю й охоче виконують завдання, які активізують мислення, творчість, потребують оригінального розв'язання, висловлення особистих думок, при цьому неусвідомлено запам'ятовується і засвоюється матеріал.

Ефективність сприйняття інформації значно підвищується під час комплексного впливу на всі органи відчуттів і одночасного включення студентів у самостійну пізнавальну діяльність. За даними досліджень іноземні студенти запам'ятовують 20 % - почутого, 30 % - побаченого, 50 % - почутого і побаченого і 70 % того, у чому вони самі брали участь [1; с. 11].

Проблеми *педагогічного спілкування* складають основу професійної діяльності викладача вищого навчального закладу, адже основні форми навчальної та виховної роботи проходять в умовах спілкування. Педагогічне спілкування з іноземними студентами у процесі навчальної діяльності передбачає вміння педагога оперативно орієнтуватися в умовах спілкування, які змінюються, правильно планувати й здійснювати саму систему комунікації, зокрема, її найважливішої ланки – мовленнєвого впливу, точно знаходити

адекватні засоби, що відповідають одночасно творчій індивідуальності педагога і ситуації спілкування [2; с. 214].

Саме в процесі спілкування, під час обговорення нових тем, відбувається обмін знаннями, думками, почуттями. Для викладачів, які працюють з іноземними студентами, міжособистісні відносини в колективі становлять найбільший інтерес із всіх видів спілкування. Такі якості особистості, як відповідальність, обов'язок, принциповість, чесність, доброта проявляються та формуються в процесі спілкування. Як зазначає Т. Осипова, - без людського спілкування ці якості перетворюються в абстрактні символи [2; с. 215].

В роботі з іноземними студентами необхідно реалізовувати *суб'єкт-суб'єктну парадигму*, основними принципами якої є співробітництво, *співтворчість* викладачів і студентів, забезпечення самореалізації педагогів і студентів як партнерів у творчому процесі.

Сутність співтворчості полягає у максимальному використанні діалогічних форм навчання студентів; тренінгів, творчих навчально-професійних завдань; створенні доброзичливого психологічного клімату в академічній групі; зміні орієнтації студента з «учнівства» на «партнерство»; створенні умов, спрямованих на оптимальну самореалізацію студентів; гуманістичному стилі спілкування та взаємодії викладачів та студентів.

Активізації навчальної діяльності іноземних студентів сприяє спосіб багаторазового повторювання загальнонаукової та термінологічної лексики, яка постійно змінюється у відповідності з темою заняття і метою конкретного завдання. До факторів, які оптимізують навчальний процес, відноситься цілеспрямована організація самостійної роботи іноземних студентів та нетрадиційні форми контролю знань (ігрові, тестові та ін.). Розвиток навичок самостійної роботи є передумовою успішного оволодіння навчальним матеріалом і запорукою ефективного навчання, підвищення пізнавальної активності. Вона завжди розглядалась як невід'ємна складова освітнього процесу у вищому навчальному закладі. Однак, як справедливо відзначають

науковці [6], показником для самостійної роботи є не місце і стиль керівництва, а внутрішні мотиви студента.

Для реалізації основної мети навчання ефективним є втілення в навчальний процес таких сучасних педагогічних засобів як нові інформаційні технології навчання, проектні технології, технології „Створення ситуації успіху”, а також інтерактивних та комунікативних методик, пошуково-дослідницьких методів, методу критичного мислення [4; с. 2], застосування педагогічних методик, які сприяють підвищенню мотивації, комунікації, самостійної роботи студента тощо.

Таким чином, інтегрований підхід до організації навчання – якісно новий рівень навчання та виховання іноземних студентів. Визначено ефективні форми навчально-виховної діяльності іноземних студентів у вищих навчальних закладах : а) *педагогічне спілкування*, яке включає особливості комунікативних можливостей педагога, досягнутий рівень взаємин, творчу індивідуальність педагога та ін.; б) *педагогічна співтворчість* студентів і викладачів, суть якої полягає в максимальному використанні діалогічних форм навчання, створення відповідного психологічного клімату в академічній групі; активні методи навчання (мікродискусії, метод ситуаційних вправ, дискусії, ділові, рольові, інтелектуальні ігри, чітка організація *самостійної роботи* та ін.).

Література:

1. Балакирян К. С. Значение изучения проблемы адаптации в подготовке кадров для развивающихся стран / К. С. Балакирян, А. Д. Тарсис. // Страноведение и лингвострановедение в практике преподавания русского языка иностранным студентам : Сб. науч. тр. – М.: Изд-во УДН, 1986. - С. 10 – 13.
2. Виховна робота зі студентською молоддю : Навч. посіб. / За заг. ред. Т. Ю. Осипової. – Одеса : Фенікс, 2006. – 288 с.
3. Гришанов Л. К. Социологические проблемы адаптации студентов младших курсов // Психолого-педагогические аспекты адаптации студентов к учебному процессу в вузе / Л. К. Гришанов, В. Д. Цуркан. – Кишинев : Штиинца, 1990. – 115 с.
4. Освітні технології: Навчально-методичний посібник // О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та інші; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. -256 с.

5. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу. – К., 2003. -
6. Сенашенко В. Самостоятельная работа студентов: актуальные проблемы / В. Сенашенко, Н. Жалкина. // Высшее образование в России, - № 7, - 2006. - С. 103 – 109.

Черновалюк И.В.

Одесский национальный университет

имени И.И.Мечникова

г.Одесса, Украина

e-mail: i.chernovaluk1@gmail.com

САМООБРАЗОВАНИЕ КАК ФАКТОР ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГА

Одной из главных задач современного образования является обеспечение непрерывного профессионального развития педагога, формирование способности к профессиональному самосовершенствованию, готовности к деятельности в непрерывно обновляющейся педагогической действительности. Профессиональному становлению и развитию педагога в настоящее время уделяется большое внимание. Профессиональное развитие педагога предполагает повышение квалификации и непрерывное образование, поддержание профессиональной квалификации на должном уровне. Современный педагог в соответствии с обновленной концепцией образования должен быть творческой личностью, владеющей современными методами и технологиями образования, способами самостоятельного конструирования педагогического процесса, приемами психолого-педагогической диагностики, умением прогнозировать конечный результат.

Целью самообразования является повышение образовательного уровня, направленность на развитие личности, раскрытие способностей и творческого потенциала личности. При этом под творческим подходом понимается не только создание нового продукта, новых технологий, приемов, методов, техник, но и реализация потенциальных возможностей и способностей педагога, его потребности в саморазвитии и самообразовании [1;20]. Успешность современного педагога в профессиональной деятельности определяется его востребованностью, умением адаптироваться в динамично изменяющейся

образовательной ситуации, стремлением к самообразованию, саморазвитию, совершенствованию, самореализации и образованию через всю жизнь.

Самообразование педагога является насущной необходимостью, обусловленной современными требованиями, развитием информационного общества, инновационной профессионально-педагогической деятельностью, новыми функциями и задачами педагога в современных социально-экономических условиях. К современному педагогу предъявляются новые требования: владение современными технологиями, умение применять разнообразные технологии, способность организовывать образовательную среду и эффективно решать профессиональные проблемы, умение формировать имидж педагога-мастера [5; 4], владеть методическими приемами, идеями, современными методиками преподавания.

Саморазвитие и самообразование педагога представляется непрерывным, сознательным процессом личностного и профессионального совершенствования, направленным на рост степени его профессионализма, аккумуляцию педагогических умений, практики и профессиональных знаний [2]. Самообразование в настоящее время актуально и важно, включено в ряд ключевых компетенций и навыков, которыми должен владеть современный педагог. В пространстве массовой коммуникации самообразование становится эффективным ресурсом использования и преобразования новой информацией. Создание условий для повышения престижа самообразования, поиск инновационных форм и источников самообразования является актуальным и необходимым условием развития образовательной среды.

Профессиональная информационная потребность как ключевое понятие определяется двумя видами потребностей: педагогическая и обучающая. Педагогическая потребность соотносится с поиском той информации, которая действительно необходима педагогу, а обучающая потребность определяется влиянием педагога на создание и формирование образовательной среды, расширением сетевой среды для вариативной образовательной деятельности.

Сетевые сообщества как неотъемлемая часть жизни современного человека используются в разных целях, в том числе и профессиональных. Участие в профессиональных сетевых сообществах нами рассматривается как новый дополнительный ресурс, оказывающий позитивное влияние на личностный рост и развитие педагога. Именно инновационные технологии, их применение и использование в работе дает возможность педагогу быть современным, успешным, интересным.

Профессиональные сетевые сообщества как универсальный способ профессионального взаимодействия для решения педагогических проблем направлены на создание единого информационного пространства, организацию общения на профессиональные темы, обмена опытом, распространение успешных педагогических практик и т.д. Сетевые формы сообществ направлены на информационную поддержку профессионалов, обеспечивая доступ к различного рода профессиональной информации, а также выступают «площадкой» для коллективного обсуждения проблемных ситуаций, возникающих в профессиональной среде [4].

Социальная сеть Facebook признана одним из наиболее популярных инструментов, программным обеспечением, направленным на обучение и развитие, позволяющим педагогам обмениваться опытом и новостями, активно общаться друг с другом, повышать уровень методической грамотности и профессиональной компетентности. Расширение рамок профессионального общения, возможность контактировать с коллегами в режиме онлайн, получение обратной связи, обмен опытом и мнениями, организация дискуссий и оценка учебно-методических проектов становится возможным благодаря таким сетевым сообществам на платформе популярной социальной сети Facebook, как:

- Проблемы образования и науки
- Педагогическая карта мира
- Инновационные процессы в образовании
- Мастерская педагогических инноваций

- Медиа Мастерская: идеи и технологии
- Секреты преподавания языков
- Смешанное обучение и др.

Участниками профессиональных сообществ обсуждаются актуальные методики преподавания, инновационные процессы в образовании и новые технологии, современные тренды в образовании и практический педагогический опыт, новые подходы и приемы в педагогической деятельности. Профессиональные сетевые сообщества открывают многочисленные возможности для общения и взаимодействия с коллегами, обмена опытом, расширения собственного кругозора, повышения квалификации. Ведущей функцией данных сообществ является поддержка, обеспечивающая развитие профессионализма педагога и способствующая его самообразованию.

Группа *«Секреты преподавания языков. Языки. Коммуникация»* представляет собой площадку для тех, кто занимается специальной педагогикой, преподаванием иностранных языков и литературы. Сообщество отличается активностью, доброжелательностью и участием, открыто для сотрудничества и взаимодействия. В материалах представлены обзоры книг, маркетинг в образовании, методика преподавания иностранных языков и литературы, методика преподавания русского языка как иностранного, саморазвитие, психология для педагогов, тесты, технологии и др. Публикуется информация о новостях в сфере образования, современных направлениях и трендах в образовании, онлайн-курсах, вебинарах, конференциях, полезные ссылки на статьи и учебные пособия.

Так, в разделе публикаций представлен новый выпуск журнала «Давай» для иностранцев, изучающих русский язык (уровень А2–В1). Издание иллюстрировано, познавательно, содержит актуальный, аутентичный текстовой материал: о медленном туризме, творчестве известной певицы, всемирном дне охраны окружающей среды и о необходимости сохранять природу, о необычных культурных традициях разных стран мира, в частности,

текст «Стена доброты» и др. Материалы сопровождаются визуальным рядом, глоссарием, заданиями, представляют большой интерес для иностранцев.

В группе «Смешанное обучение» обсуждаются современные технологии, лучшие и эффективные практики, популярный образовательный подход, который получивший название «смешанное обучение» (blended learning). Данный подход позволяет совмещать обучение с участием педагога (лицом к лицу) с онлайн-обучением, предполагает элементы самостоятельного контроля учащимся пути, времени, места и темпа обучения, а также интеграцию опыта обучения с педагогом и онлайн. Участникам группы предлагается набор практик и инструментов, который позволит сделать уроки интереснее и необычнее, привлечь внимание учащихся, не отвлекая их от образовательного процесса, ссылки на циклы вебинаров, онлайн-курсы по смешанному обучению и научно-методические публикации.

Таким образом, самообразование как целенаправленная и профессионально значимая познавательная деятельность оказывает положительное влияние на успешность и результативность педагогической деятельности. Профессиональные сетевые сообщества являются важнейшим ресурсом профессионального развития педагогов, ориентированным на самообразование, формирование методической среды и развитие информационно-коммуникативной компетенции.

Литература:

1. Алгоритм профессиональной успешности педагога / Под ред. Л.А.Флоренковой, Т.В.Щербаковой: Учебно-метод.пособие. СПб,2013. – 156 с.
2. Гусарова М.Н. Личностное информационное пространство педагога как фактор его профессионального развития // Современные проблемы науки и образования. – 2018. – № 1.; URL: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=27420> (дата обращения: 07.02.2020).
3. Заикина Е.С. Педагогические условия самообразования и саморазвития будущих педагогов // Мир науки, культуры, образования. М., №3(76), 2019. С.226-227.
4. Натейкина Ю. О. Сетевые профессиональные сообщества как ресурс управления персоналом [Электронный ресурс] // Наука вчера, сегодня, завтра:

сб. ст. по матер. XX междунар. на-уч.-практ. конф. № 1(18). Новосибирск: СибАК, 2015.

5. Основы педагогического мастерства и профессионального саморазвития: учебное пособие / С.Д.Якушева. – М.: Неолит, 2017. – 416 с.

Черногорская Н.Г.

*Харьковский государственный университет строительства и
архитектуры*

г. Харьков, Украина

e-mail: nchern2367@gmail.com

ФОРМИРОВАНИЕ ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ ИНОСТРАННЫХ УЧАЩИХСЯ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РКИ

Овладение неродным языком в рамках коммуникативной лингвистики рассматривается как процесс, конечной целью которого являются возможность и способность участвовать в общении, то есть порождать и воспринимать иноязычную речь в соответствии с реальной ситуацией общения и целью коммуникации. Культура речи — «владение нормами литературного языка в его устной и письменной форме, при котором осуществляется выбор и организация языковых средств, позволяющих в определенной ситуации и при соблюдении этики общения обеспечить необходимый результат в достижении поставленных задач коммуникации» [1. с. 55].

Основным концептом коммуникативной лингвистики является коммуникативная компетенция, которая определяется как сумма умений и навыков говорящего-слушающего использовать неродной язык в меняющихся речевых ситуациях и порождать не только грамматически правильные, но и социально-корректные высказывания.

Общеизвестно, что высокая речевая культура – это умение пользоваться всеми возможностями языка в данный момент и в данной ситуации. В процессе обучения неродному языку в техническом вузе студенты должны осознать значимость языка как формы выражения национальной культуры, получить возможность совершенствовать знания о закономерностях развития системы языка, её функционирования, формируя на этой основе устойчивые умения и

навыки нормативного, уместного и этичного использования языковых средств во всех сферах деловой и межличностной коммуникации.

Основная задача обучения иностранных учащихся неродному языку состоит в повышении культуры письменной и устной речи, формировании умения грамотно и логически выражать мысли.

Культура речи имеет три аспекта: коммуникативный, нормативный и этический. Все они важны для иностранного студента, который должен научиться правильно произносить и писать слова и предложения с учетом определенной ситуации и этикетных формул.

Иностранцам учащимся необходимо знать все нормы неродного языка и «национальные законы общения», чтобы быть вовлечёнными в процесс обмена информацией с носителями языка и поддерживать общение на этом языке как в стенах учебного заведения, так и за его пределами.

Итак, формирование языковой личности иностранных учащихся происходит главным образом в ходе изучения языка, на котором они обучаются. Данный процесс имеет в своем содержании культурологический компонент, предусматривающий освоение культуры как эффективного средства повышения интереса к языку, что в свою очередь выражается в освоении правил и традиций речевого и неречевого поведения. Это способствует формированию мировоззренческих установок и ценностных ориентаций иностранных учащихся, а также навыков адекватного употребления языковых единиц с целью эффективного воздействия на партнера по коммуникации в любой ситуации.

Комплексное использование различных форм работы со студентами даёт преподавателю возможность вести целенаправленную работу по формированию речевой культуры иностранных учащихся, а также способствует повышению общего уровня культуры учащихся. Пассов Е.И. подчёркивает, что коммуникативно-ориентированное обучение иностранному языку возможно только при условии использования языка как средства познания национальной

культуры. [3, с. 5]. Это значит, что реализация культурологического подхода является обязательной в системе образования иностранных учащихся.

Одним из способов реализации культурологического образования является использование средств изобразительного искусства и литературы на уроках по неродному языку. Использовать картины в работе с иностранными студентами можно в качестве иллюстраций, создающих «национальный фон» обучения, в качестве средств наглядности для семантизации лексики, а также на занятиях по развитию монологической и диалогической речи. В контексте реализации культурологического подхода в обучении иностранных граждан целесообразно делать акцент на чтении текстов культурологического содержания.

Иностранные учащиеся, изучая неродной язык, должны усваивать и культуру народа. Необходимо формировать у учащихся лингвокультуроведческую компетенцию, как базовую составляющую коммуникативной компетенции. В соответствии с лингвострановедческой теорией слова предметом лингвострановедения является специально отобранный, специфический однородный языковой материал, отражающий культуру страны изучаемого языка, фоновые и коннотативные лексические единицы, узуальные формы речи, а также невербальные языки жестов, мимики и повседневного поведения. [2]. Во время посещения выставок и прочих мероприятий у иностранных граждан автоматизируется употребление речевых конструкций приветствия, благодарности, прощания и пр., т.е. формируется речевая культура.

Комплексность учебной и внеаудиторной работы значительно повышает эффективность учебного процесса, активизирует возможности студента и помогает формированию речевой культуры. Так, во время экскурсии студенты оказываются в реальной речевой ситуации. Во время посещения выставок и прочих мероприятий у иностранных граждан автоматизируется употребление речевых конструкций приветствия, благодарности, прощания и пр., т.е. формируется речевая культура. Учащиеся не просто знакомятся с

достопримечательностями Харькова и Харьковской области, посещают музеи, театры, выставки, погружаются в культурную среду, но и активно обмениваются своими впечатлениями с представителями других народностей. Межкультурная коммуникация в данной ситуации уже не выбор, а необходимость.

Таким образом, комплексное использование различных форм работы позволяет преподавателю вести целенаправленную работу по формированию речевой культуры иностранных учащихся и способствует повышению общего уровня культуры студентов. В данном случае реализуется современный подход к обучению: язык — цель, культура — средство. Коммуникативно-ориентированное обучение неродному языку возможно только при условии использования языка как средства познания национальной культуры. Таким образом, очевидно, что культурологическая осведомленность иностранного учащегося, в частности региональный компонент, — необходимое условие формирования речевой культуры студентов.

Литература:

1. Вопросы культуры речи: Сб. статей / Под ред. С.И. Ожегова. — М., 1959. — Вып.2.
2. Костомаров, В.Г. Лингвострановедческая теория слова / В.Г. Костомаров, Е.М. Верещагин. — М., 1980.
3. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования: Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. Е.И. Пассов. - М.: Просвещение, 2000. — 172.

УДК 378

Шачнева Е.Ю.
Южно-Российский государственный
политехнический университет,
г. Новочеркасск, Россия,
e-mail: evgshachneva@yandex.ru

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ОПЫТА В ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ БИЛИНГВИЗМА

Описание идеи познавательного жизненного опыта первоначально представлена в работах известных педагогов, таких как: Я.А. Коменский, Дж. Локк, Дж. Дьюи, и др.

Развитие познавательного опыта студентов при выполнении проекта отвечает требованиям гуманизации и способствует развитию критического мышления и творческой самореализации. Внедрение информационных технологий способствует формированию информационной и познавательной компетенций, увеличению интенсивности процесса обучения за счет более успешного усвоения учебного материала. Учеными выделяют ситуативный характер использования жизненного познавательного опыта, а также витагенный (жизненный) характер.

Первоначально понятие познавательного опыта активно развивалось из теорий эмпиризма и рационализма. Представители данного течения в своих работах описывали ситуацию, когда знание возникает в результате чувственного восприятия. Рационалисты говорили о том, что опыт стимулирует на появление понятий. Современными исследователями понятие опыта соотносят с чувственным восприятием мира [1, 6, 9, 11, 13, 15].

Как явление психической жизни опыт человека впервые рассматривался Аристотелем, который связывал процесс его появления с воспоминаниями о

каком-либо предмете, соотносил опыт с искусством и наукой [2]. Позднее опыт обучающихся был описан ассоциативной теорией обучения.

Широко в современной науке было представлено определение опыта, основанного на практике чувственного познания действительности [4, 5]. В этой теории опыт классифицируется на определенные виды по следующим основаниям:

- носитель опыта;
- локус источников опыта;
- содержание опыта;
- психологический механизм формирования опыта);
- самоосознавание своей самостоятельности;
- сфера активности человека;
- характер компонентов опыта, их организованность и специализированность.

В рамках концепции витагенного обучения [3, 7] познавательный жизненный опыт рассматривается как витагенная информация. Это сплав мыслей, чувств, поступков, прожитых человеком. Жизненный опыт человека определяется как «единство познавательного, коммуникативного и действенного компонентов его жизнедеятельности» [8, 10, 12, 14].

Познавательный компонент жизненного опыта проявляется в социальных представлениях. Его характеризует определенная мировоззренческая компетентность. Жизненный опыт при этом включает в себя опыт определенного вида деятельности: игровой, трудовой, творческой, познавательной и др.

Анализ психолого-педагогической литературы позволяет определить жизненный познавательный опыт студентов как целостное, динамичное индивидуально-психологическое образование, формируемое на основе усвоения студентами разнообразной информации вне систематически организованного обучения в ВУЗе. Разграничение опыта на компоненты и виды имеет условный характер, так как опыт – это динамичное, постоянно изменяющееся целое, в котором отдельные части, компоненты, функции,

стороны неделимы. Жизненный познавательный опыт, обогащаясь благодаря изменениям и изменениям других видов опыта в процессе разрешения разнообразных жизненных проблем, может выйти на первичное теоретическое обобщение эмпирических данных, став основой для рационального уровня и теоретических форм познания.

Литература:

1. Аверин А.Н. Гносеологический анализ понятия «опыт»: Дис. ... канд. филос. наук. – Свердловск. – 1973. – 114 с. 5
2. Аристотель. Метафизика. – М.: Эксмо. – 2006. – 608 с. 7
3. Белкин А.С. Основы возрастной педагогики: учеб. пособие. – М.: Академия. – 2000. – 192 с. 10
4. Большой энциклопедический словарь. 2-е изд. М.: Большая Российская энциклопедия. – СПб.: Норинт. – 2002. – 1456 с. 8
5. Гусев С.С., Пукшанский Б.Я. Обыденное мировоззрение. Структура и способы организации. – СПб.: Наука. – 1994. – 90 с. 9
6. Захаренко Е.Н., Комарова Л.Н., Нечаева И.В. Новый словарь иностранных слов. – М.: Азбуковник. – 2006. – 784 с. 3
7. Корнеев П.В. О понятии жизненный опыт // Философские науки. – 1980. – № 1. – С. 143-149. 11
8. Костикова Д.А. Формирование опыта трудовой деятельности старших дошкольников в процессе обучения элементам проектной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – Новокузнецк. – 2004. – 19 с. 14
9. Лекторский В.А. Опыт // Энциклопедия эпистемологии и философии науки. – М.: Канон+, Реабилитация. – 2009. – 1248 с. 6
10. Общая психология. Словарь / под ред. А.В. Петровского // Психологический лексикон. Энциклопедический словарь в 6-ти томах. – М.: ПЕРСЭ. – 2005. – 251 с. 13
11. Панов В.Г. Чувственное, рациональное, опыт. – М.: Изд-во Моск. ун-та. – 1976. – 258 с. 4
12. Самоопределение личности на этапе профессионального становления в условиях педагогического колледжа / Под ред. О.В. Барановой, Л.В. Гаращенко. – Иркутск: Иркут. гос. пед. ун-т. – 2004. – 115 с. 12
13. Словарь философских терминов / Под ред. В.Г. Кузнецова. – М.: ИНФРА-М. – 2005. – 731 с. 1
14. Тлегенова Т.Е. Опыт творческой деятельности как педагогическая проблема // Проблемы и перспективы развития образования: Мат-лы межд. науч. конф. – Т. I. – Пермь: Меркурий. – 2011. – С. 44-47. 15
15. Философская энциклопедия / Под ред. Ф.В. Константинова. – М.: Советская энциклопедия. – 1967. – Т. 4. – 592 с.2

Iukhno N. V.

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

e-mail: yukhno.naatalya@i.ua

APPLYING A STUDENT-CENTERED APPROACH TO FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN MEDICAL UNIVERSITY EDUCATION

The concept of student-centered learning originated in Western pedagogy and is associated with the activities and research of Hayward and Dewey. An important impetus to the paradigm shift in education and student-centered learning has been the Carl Rogers study. As the founder of client-centered counseling, he first introduced a student-centered approach to higher education didactics. Edwards notes that the value of student-centered learning is that it places the student at the center of the learning process, satisfies his needs, and enables him to learn what he needs in a way that suits him. Excessive costs of human and educational resources are reduced, because the student no longer needs to study what he already knows or knows how to do or what he is not interested in [1, 123]. The European Union of Students (ESU, 2010) interprets student-centered learning as an approach characterized by innovative teaching methods aimed at improving learning in the interaction between teachers and students, and sees students as important active participants in their own learning, developing transferable skills, developing transferable skills, developing transferable skills, problems, critical and reflective thinking [2]. The concept of student-centered learning was first introduced at the Leuven Communiqué in 2009, which stated that student-centered learning would help students develop competencies and be competitive in the labor market [3]. Student-centered learning and teaching are widely used teaching methods that shift attention from teacher to student, maintain a sense of autonomy in the learner, while providing him with appropriate support and support from the teacher [4].

In the process of teaching a foreign language, the use of a student-centered approach is always present in the education of Kharkiv National Medical University. Today there is a wide range of teaching methods. Teaching methods are dominated by group practical classes, as well as the following: 1) seminars (small group teaching); 2) consultations; 3) scientific seminars; 4) lectures; 5) solving problems; 6) internships; 7) develop online / distance / e-learning.

Here are examples of student-centered teaching methods that are most commonly used in teaching a foreign language:

- final paper (one minute papers)-

10-15 minutes before the end of the class to ask students what interesting and important they have learned today, what they would like to know more, which was not clear during the class? Students answer the questions on paper and pass them on to the teacher;

- student summary of another's answer-

after one student answers a question, another student sums it up by adding his or her own critical attitude to the answer and to the subject;

- stage setting-

before starting the class, students are given 5 minutes to write down everything they know about the subject, their assumptions and perceptions of the topic. Then there is a discussion from which the teacher directs the presentation of the material and the beginning of the class;

- visioning and futuring-

real application of the material. It takes 10-15 minutes from the student to predict how the topic of the material will develop or change for the future generation in 10-20 years;

- problem search method-

involves problematic presentation of material, problem-solving exercises, creating a specific problem situation, organizing a collective search for the best solution to the problem, for example, by discussing, "initiative" actions of participants, etc. Unlike traditional methods, which are mostly focused on the reproduction and consolidation

of knowledge, these techniques require students not simply to reproduce information, but to creativity, since they contain an element of the unknown, the unknown in their conditions;

- brainstorming-

is a method of organizing collaborative group and creative work in an audience to increase the mental activity of participants and find fruitful ideas, constructive solutions, solutions to difficult problems or unusual situations. It is advisable to apply it at the beginning of a solution to the problem, or if the process is deadlocked. The problem is formulated in the form of a question. In the first stage, participants generate their ideas and suggestions. In the second stage there is an active discussion, classification and selection of the most promising proposals;

- think - tell a friend - share with everyone (Think, Pair, Share)-

students think about the answer to the question posed by the teacher, discuss it with a friend, then someone alone presents the discussed answer to the teacher;

- a method of creative thinking-

a method that develops creative thinking generates many ideas and a non-standard approach to problem solving. Includes exercises such as word associations, analogy, assumptions, sifting and evaluating ideas.

Summarizing the above, it is necessary to add about the increase of qualitative indicators in the results of foreign language learning and students' interest in the learning process. In the future, we need to look for new methods of student-centered learning and approach to each student.

References:

1. Edwards, R. Meeting individual learner needs: power, subject, subjection. In C. Paechter, M. Preedy, D. Scott, and J. Soler (Eds.) // Knowledge, Power and Learning. London: SAGE, 2001. – P. 123–145.
2. The European Students Union. – URL: <http://www.esu-online.org>
3. Leuven_Louvain-la-Neuve_ Communiqué. – URL: http://media.ehea.info/file/2009_Leuven_Louvain-laNeuve/06/1/Leuven_Louvainla-Neuve_Communique_April_2009_595061.pdf
4. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG), 2015.

Зміст

<i>Андреева О.Ю. (ЗГМУ, г. Запоріжжя, Україна)</i> Использование мультимедийных технологий в языковой подготовке студентов.....	3
<i>Артёмова О.І., Ушакова Н.В. (ХНАДУ, м.Харків, Україна)</i> Використання ігрових завдань на уроках української (російської) мов як іноземних як спосіб активізації навчального процесу.....	8
<i>Архипенко Л.М. (ХНЕУ, м. Харків, Україна)</i> Особливості засвоєння синтаксичних конструкцій при вивченні української мови як іноземної.....	11
<i>Безкоровайна Л.С. (ХНАДУ, м. Харків, Україна), Штиленко О.Л. (ХНТУСГ, м. Харків, Україна)</i> Про деякі особливості взаємодії викладача та іноземних студентів під час оволодіння останніми комунікативними навичками початкового рівня.....	15
<i>Богиня Л.В. (УМСА, м. Полтава, Україна)</i> Використання сучасних технологій на заняттях з країнознавства як засіб підвищення мотивації іноземних студентів до навчання.....	19
<i>Бондар Ю.О. (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна)</i> Роль інтернет-технологій у навчанні іноземній мові.....	24
<i>Валіт О.С. (ХНУ імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна)</i> «Український фольклор для іноземних студентів» (з досвіду створення навчальних посібників на підготовчому відділенні).....	28
<i>Волков С.А. (ВИЯТ УК, г. Тунис, Тунис)</i> Об идеации в практике проведения спецсеминаров онлайн.....	34
<i>Гайдей К.І. (KhNAHU, Kharkiv, Ukraine)</i> Infographics and schemes in foreign language classes.....	39
<i>Гайдук Л.П., Кужелева Л.М. (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна)</i> Читання як вид мовленнєвої діяльності під час вивчення української мови як іноземної.....	42
<i>Гнатенко С.А. (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна)</i> Анкетування студентів з питань громадянської вихованості.....	46
<i>Давидова І.В, Гроссу Н.В. (ЗДМУ, м.Запоріжжя, Україна)</i> Аспекти організації самостійної роботи іноземних громадян довузівського етапу підготовки під час викладання дисципліни "Країнознавство".....	49
<i>Гура В.О. (ХНУ імені В.Н.Каразіна, м. Харків, Україна)</i> Формування механізмів аудіювання та письма під час складання переказу іншомовного аудіотексту.....	51
<i>Гура В.О. (ХНУБА, м. Харків, Україна)</i> Психологічні основи формування мовних та мовленнєвих граматичних навичок.....	56
<i>Kalnychenko N. (V. N. Karazin KhNU, Kharkiv, Ukraine)</i> Accounting for the national methodological components in SL teaching.....	59
<i>Косенко Ю.Г. (СНАУ, м. Суми, Україна)</i> Стандартизований іспит з української мови як іноземної. Виклики і перспективи.....	63
<i>Кравченко Ю.В. (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна)</i> Українська мова як іноземна: досягнення, проблеми, перспективи.....	67
<i>Кремпова Л.О. (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна)</i> Переклад художнього твору як засіб вивчення української мови як іноземної.....	70
<i>Кучеренко О.Ф. (ХНУБА, м. Харків, Україна)</i> Інтегроване навчання як обов'язковий чинник якісної сучасної освіти іноземних слухачів.....	72
<i>Малихіна Ю.О. (ХНУБА, м. Харків, Україна)</i> Особливості словникової роботи на заняттях з української мови як іноземної. Лексичні одиниці української та російської мови в умовах взаємодії.....	75
<i>Малыхина Ю.А. (ХНАДУ, г. Харьков, Украина)</i> Использование мультимедийных технологий для обучения лексике на занятиях по РКИ.....	78
<i>Манаева Г.С., Новікова І.Г. (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна)</i> Роль і місце аудіювання в процесі навчання української мови.....	82

- Маринич А.М.** (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна) Використання мультимедійних засобів у викладанні української мови як іноземної на довузівському етапі.....85
- Муляр І.В.** (ДНУ імені Олеса Гончара, м. Дніпро, Україна) Використання аудіовізуальних засобів у навчанні аудіювання українською мовою як іноземною на практичних заняттях для студентів-іноземців підготовчого відділення.....88
- Новікова Т. А.** (ХНМУ, м. Харків, Україна) Використання мультимедійних засобів навчання у викладанні латинської мови іноземним студентам.....92
- Омельницька Л.В.** (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна) Використання мультимедійних технологій у мовній підготовці іноземних студентів.....95
- Opryshko N., Rodrigues R.** (KhNAHU, Kharkiv, Ukraine; Texas A&M University-Commerce, Texas, US) Concept maps as a means to visualize vocabulary and grammar material.....98
- Оробінська М.В.** (ХНАДУ, м. Харків, Україна) Засоби онлайн навчання у мовленнєвій підготовці іноземних студентів.....103
- Панченко О.І.** (ДНУ імені Олеса Гончара, м. Дніпро, Україна) Нові програми (силабуси) як засіб створення інтегрованого підходу до організації занять з української / російської мови як іноземної.....106
- Petrova O.V.** (KhNMU, Kharkiv, Ukraine) Foreign language training in small in number groups at medical university.....110
- Писаревська К.В.** (ХНАДУ, м. Харків, Україна) Деякі особливості викладання української мови як іноземної.....114
- Рыжченко О.С.** (ХНУРЭ, г. Харьков, Украина) Аспектный подход в преподавании РКИ/УЯИ.....118
- Свинаренко Н.О.** (ХНЕУ ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна) Методологічні аспекти використання мультимедійних технологій у викладанні дисциплін природничого циклу на підготовчому відділенні.....121
- Скрипник Л.В.** (ХНУСА, Харьков, Украина) Активизация учебно-познавательной деятельности иностранных студентов с помощью интерактивных методов в процессе обучения русскому (украинскому) языку как иностранному.....125
- Снежицкая О.С.** (УО «Гродненский государственный медицинский университет», г. Гродно, Республика Беларусь) Особенности коммуникативного поведения студентов из Шри-Ланки при обучении русскому языку как иностранному.....131
- Соловійова О.В.** (ЗДМУ, м. Запоріжжя, Україна) Інтерактивні методи навчання при викладанні іноземної мови.....136
- Столярова Н. П.** (ХНУ імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна) Система „іноземний студент – навчально-виховне середовище” – це інтегрований підхід до організації навчання.....139
- Черновалюк І.В.** (ОНУ імені І.І.Мечникова, г.Одесса, Украина) Самообразование как фактор профессионального развития современного педагога.....144
- Черногорская Н.Г.** (ХГУСА, г. Харьков, Украина) Формирование языковой личности иностранных учащихся на занятиях по РКИ.....150
- Шачнева Е.Ю.** (ЮРГПУ, г. Новочеркасск, Россия) Развитие познавательного опыта в проектной деятельности в условиях билингвизма.....154
- Iukhno N. V.** (KhNMU, Kharkiv, Ukraine) Applying a Student-Centered Approach to Foreign Language Teaching in Medical University Education.....157